ENA DWA ZŁOTE.

1933

K O T R

KALENDARZ KRAKOWSKIEGO OCHOTNICZEGO TOWARZYSTWA RATUNKOWEGO

B. K.

KALENDARZ
KRAKOWSKIEGO OCHOTNICZEGO TOWARZYSTWA RATUNKOWEGO
NA ROK
1933

Nakładem Krak. Ochotnicz. Towarzystwa Ratunkowego
Kraków, ul. Potockiego L. 19. Telefony 111-11 i 122-62.

Okładkę rysowała p. Barbara Krzyżanowska

Czcionkami Drukarni Przemysłowej w Krakowie, ul. Zielona 7.

OD WYDAWNICTWA.

Zachęceni powodzeniem poprzedniego Kalendarza Pogotowia Ratunkowego, którego cały nakład został w zupełności rozsprzedany, oddajemy obecnie do rąk P. T. Czytelników ten Kalendarz, ufni i pewni, że podzieli los swych poprzedników.

Spełniając wyrażone nam z wielu stron życzenia, powiększyliśmy dział lekarski, zamieszczając kilka prac z zakresu popularnej medycyny, uzupełniliśmy spis lekarzy i dentystów, praktykujących w Krakowie, aptek, akuszerek, etc.

Na tem miejscu niech nam wolno jeszcze będzie złożyć podziękowanie P. T. Literatom, Redakcjom Ilustrowanego Kurjera Codziennego, Głosu Narodu i Nowego Dziennika za udzielenie nam prac i artykułów, — zaś P. T. Firmom, Przemysłowcom i Kupcom za zamieszczenie ogłoszeń i reklam, które mimo dzisiejszego ogólno-światowego kryzysu, oby im się stokrotnie opłaciły.

Kraków, w grudniu 1932.

Jan Krzyżanowski — Prezes.

Dr. Jerzy Drozdowski — Kierownik.

Mieczysław Górka — Sekretarz

Styczeń

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	**Niedziela**	**Nowy Rok**	19 **Hrud. 1932.**
2	Poniedz.	*Imienia Jezus*	20 Ihnatja
3	Wtorek	Genowefy	21 Juljanji
4	Środa	Tytusa, Rygob.	22 Atanazja
5	Czwartek	Telesfora, Emilj.	23 10 Muczen.
6	**Piątek**	**Trzech Króli**	24 Jew. *Wyhylja*
7	Sobota	Lucjana, Juljana	25 **Rożd. J. Ch.**
8	**Niedziela**	**1 po 3 Kr. Sew.**	26 **Sob. P. Boh.**
9	Poniedz.	Marcjanny p. m.	27 **Stefana m.**
10	Wtorek	Agatona	28 2 tys. mucz.
11	Środa	Honoraty	29 SS. Mł. ub.
12	Czwartek	Arkadjusza m.	30 Anysji
13	Piątek	Weroniki, *Sw. R.*	31 Melanji
14	Sobota	Hilarego	1 **Siczeń 1933**
15	**Niedziela**	**2 po 3 Kr. P.**	2 **Sylwestra**
16	Poniedz.	Marcelego	3 Małachja pr.
17	Wtorek	Antoniego	4 Sob. 70 apost.
18	Środa	Kat. św. Piotra	5 Fteopemta
19	Czwartek	Henryka	6 **Boh. Hosp.**
20	Piątek	Fabjana i Sebastj.	7 Joana Krest.
21	Sobota	Agnieszki p. m.	8 Jurja. Emilj.
22	**Niedziela**	**3 po 3 Kr. W.**	9 **Połjekta**
23	Poniedz.	*Zaśl. N. M. P.*	10 Hryhorja i D.
24	Wtorek	Tymoteusza	11 Teodosja W.
25	Środa	Nawr. św. Pawła	12 Tatjanny m.
26	Czwartek	Polikarpa	13 Jermyła
27	Piątek	Jana Złotoust.	14 Zacheja
28	Sobota	Objaw. św. Agn.	15 Pawła T.
29	**Niedziela**	**4 po 3 Kr. Fr. S.**	16 **Petra Ap.**
30	Poniedz.	Martyny p. m.	17 Antonja W.
31	Wtorek	Piotra Nolask.	18 Atanazja

NOTATKI:

Luty

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	Środa	Ignacego ☽	19 Makarja
2	**Czwartek**	**M. B. Gromn.**	20 Jewtymja
3	Piątek	Błażeja	21 Maksyma
4	Sobota	Andrzeja, Weron	22 Tymoteja, At.
5	**Niedziela**	**5 po 3 Kr. Ag.**	23 **Kłymenta**
6	Poniedz.	Doroty p. m.	24 Pr. Ksenji
7	Wtorek	Romualda	25 Hryhorja
8	Środa	Jana z Mathy	26 Ksenofonta
9	Czwartek	Apolonji	27 Joana Zł.
10	Piątek	Scholastyki ⊛	28 Jefrema
11	Sobota	Obj. NMP. z L.	29 Ihnatja
12	**Niedziela**	**Starozapust.**	30 **Bł.S. Tr. Sw.**
13	Poniedz.	Katarzyny	31 Kyra i Joana
14	Wtorek	Walentego	1 Lutyj. Tryf.
15	Środa	Faustyna	2 **Stryt. Hosp.**
16	Czwartek	Juljanny	3 Symeona
17	Piątek	Franciszka M. ☾	4 Isydora
18	Sobota	Symeona	5 Ahafji mucz.
19	**Niedziela**	**Mięsopustna**	6 **Mjas., Wuk.**
20	Poniedz.	Leona	7 Partenja
21	Wtorek	Feliksa, Eleonory	8 Teodora
22	Środa	Kat. św. Piotra	9 Nikifora
23	Czwartek	Piotra i Damj.	10 Harłampja
24	Piątek	Macieja ●	11 Własyja
25	Sobota	Małgorzaty	12 Mełetyja
26	**Niedziela**	**Zapustna**	13 **Syrop., M.**
27	Poniedz.	Leandra	14 Awksentja
28	Wtorek	Romana	15 Onysyma

NOTATKI:

Marzec

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	Środa	*Popielec.* Albina	16 Pamfyły
2	Czwartek	Heleny	17 Teodora
3	Piątek	Kunegundy	18 Lwa pap.
4	Sobota	Kazimierza	19 Archippa
5	**Niedziela**	**1 Wstępna**	20 **1 Lwa ep.**
6	Poniedz.	Wiktora	21 Tymoteja
7	Wtorek	Tomasza z Akw.	22 Euchenji
8	Środa	Wincentego K.	23 Połykarpa
9	Czwartek	Franciszki	24 Obr. Hł. š. J.
10	Piątek	40 męczenników	25 Tarasa arch.
11	Sobota	Konstantyna	26 Porfija
12	**Niedziela**	**2 Sucha**	27 **2 Prokop.**
13	Poniedz.	Krystyny p. m.	28 Wasyłyja
14	Wtorek	Matyldy, Leona	1 Berezeń. Jew.
15	Środa	Klemensa	2 Teodota
16	Czwartek	Abrahama p.	3 Jewtropja
17	Piątek	Gertrudy, Zbign.	4 Herasyma
18	Sobota	Gabrjela arch.	5 Konona
19	**Niedziela**	**3 Głucha**	6 **3 SS. 42 m.**
20	Poniedz.	Eufemji	7 Wasyłyja
21	Wtorek	Benedykta	8 Teofyłakta
22	Środa	*MB. Bolesnej*	9 40 mucz.
23	Czwartek	Pelagji	10 Kondrata
24	Piątek	Tymoteusza	11 Sofronja
25	Sobota	*Zwiast. NMP.*	12 Teofana
26	**Niedziela**	**4 Srodopust.**	13 **4 Nykyfora**
27	Poniedz.	Jana Damasc.	14 Wenedykta
28	Wtorek	Jana Kapistrana	15 Ahapja m.
29	Środa	Eustazego	16 Sawyna m.
30	Czwartek	Anieli wd.	17 Ałeksija
31	Piątek	Balbiny	18 Kyryła

NOTATKI:

Kwiecień

	Dnie	Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	Sobota	Teodora, Hugona	19 Chryzanta
2	**Niedziela**	**5. Czarna**	20 **5 Serch a**
3	Poniedz.	Ryszarda ☽	21 Jakowa
4	Wtorek	Izydora	22 Wasyłja
5	Środa	Wincentego	23 Nikona
6	Czwartek	Celestyna	24 Zacharja
7	Piątek	Epifanjusza	25 **Błah. P. B.**
8	Sobota	Dionizego	26 Hawryły
9	**Niedziela**	**6. Palmowa**	27 **6 Cwitna**
10	Poniedz.	Ezechjela pr. ○	28 Iłarjona
11	Wtorek	Leona W. pap.	29 Marka
12	Środa	Wiktora m.	30 Iwana
13	Czwartek	*W. Czwartek*	31 Ipatja
14	Piątek	*W. Piątek*	1 Kwit. **W. Piat.**
15	Sobota	*W. Sobota*	2 Tyta
16	**Niedziela**	**Wielkanoc** ☾	3 **Woskres.**
17	**Poniedz.**	**Pon. Wielk.**	4 **P. Woskres**
18	Wtorek	Bogumiła	5 **W. Wosk.**
19	Środa	Jerzego, Tymona	6 Ewtychja
20	Czwartek	Sulpicjusza	7 Hryhorja
21	Piątek	Feliksa M.	8 Irydjona
22	Sobota	Sotera, Kaja	9 Jewpsychja
23	**Niedziela**	**1. Wojciecha**	10 **Tomyna**
24	Poniedz.	Fidelisa ●	11 Antypy
25	Wtorek	Marka Ewang.	12 Wasilja
26	Środa	*M.B. Dobrej R.*	13 Artemona
27	Czwartek	Teofila, Zyty	14 Martyny
28	Piątek	Pawła od K.	15 Arystarcha
29	Sobota	Piotra z Wer.	16 Ahapji
30	**Niedziela**	**2. Katarzyny**	17 **Myronos.**

NOTATKI:

Maj

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	Poniedz.	Filipa i Jakóba	18 Joana
2	Wtorek	Zygmunta ☽	19 Pafnucja
3	**Środa**	**NMP. Kr. K.P.**	20 Teodora
4	Czwartek	Florjana	21 Januarja
5	Piątek	Piusa V.	22 Teod., Sykst.
6	Sobota	Jana w Oleju	23 Jurja
7	**Niedziela**	**3. Domicelli**	24 **Rozław.**
8	Poniedz.	Stanisława B. K.	25 Marka ap.
9	Wtorek	Grzegorza 🌕	26 Wasyłyja
10	Środa	Izydora	27 Symeona
11	Czwartek	Mamerta	28 9 mucz. w Kiz.
12	Piątek	Pankracego	29 Jasona
13	Sobota	Serwacego	30 Jakowa
14	**Niedziela**	**4. Bonifacego**	1 **Traw. Jar.**
15	Poniedz.	Zofji	2 Atanazja
16	Wtorek	Jana Nep. ☾	3 Tymoteja
17	Środa	Paschalisa	4 Pelagji
18	Czwartek	Feliksa K.	5 Iryny
19	Piątek	Celestyna, Piotra	6 Jowa mnog.
20	Sobota	Bernardyna	7 Sawy
21	**Niedziela**	**5. Wenata**	8 **Slipor. J.**
22	Poniedz.	Heleny	9 Isaji pr.
23	Wtorek	Dezyderjusza	10 Symeona
24	Środa	Joanny wd. 🌑	11 Mokja
25	**Czwart.**	**Wnieb. P.**	12 **W. Christ.**
26	Piątek	Filipa	13 Hłykerji
27	Sobota	Bedy, Jana	14 Izydora
28	**Niedziela**	**6. Augustyna**	15 **Św. Oteć P.**
29	Poniedz.	Marji Magd.	16 Teodora
30	Wtorek	Feliksa	17 Andronika
31	Środa	Anieli, Petroneli	18 Teodota

NOTATKI:

Czerwiec

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko katolicki
1	Czwartek	Jakóba Str. ☽	19 Patrykja
2	Piątek	Marcelina	20 Tałałeja
3	Sobota	Erazma	21 Konstant.
4	**Niedziela**	**Zielone Sw.**	22 **Soszcz. § D**
5	**Poniedz.**	**P. Ziel. Świąt.**	23 **Pr. Trojcy**
6	Wtorek	Norberta	24 Symeona
7	Środa	Roberta	25 Obr. bł. Joana
8	Czwartek	Medarda ⊕	26 Karpa
9	Piątek	Felicjana	27 Terapoпta
10	Sobota	Małgorzaty	28 Nykity
11	**Niedziela**	1. **Trójcy Sw.**	29 **Wsich św.**
12	Poniedz.	Jana, Onufrego	30 Isakja
13	Wtorek	Antoniego Pad.	31 Jermeja
14	Środa	Bazylego	1 Czerweń. Just.
15	**Czwart.**	**Boże Ciało** ☾	2 **N. Euchar.**
16	Piątek	Benona	3 Łukiljana
17	Sobota	Innocentego, Ad.	4 Mitrofona
18	**Niedziela**	2. **Marka i M.**	5 **Doroteja**
19	Poniedz.	Gerwazego	6 Wisarjona
20	Wtorek	Sylwerjusza	7 Teodota
21	Środa	Alojzego Gonz.	8 Teodora
22	Czwartek	Paulina	9 Kiryła
23	Piątek	*Serca Jezus.* ●	10 Tymoteja
24	Sobota	N. Jana Chrzcic.	11 Wartołomeja
25	**Niedziela**	3. **Adalberta**	12 **Onufrja**
26	Poniedz.	Jana i Pawła	13 Akiliny
27	Wtorek	Władysława	14 Jełyseja
28	Środa	Ireneusza	15 Amosa
29	**Czwart.**	**Piotra i Pawła**	16 Tychona
30	Piątek	Lucyny, E. ☽	17 Manuiła

NOTATKI:

Lipiec

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	Sobota	Teodoryka	18 Łeontja
2	**Niedziela**	**4. Naw. NMP.**	19 **Judy ap.**
3	Poniedz.	Anatola	20 Metodja
4	Wtorek	Józefa Kal.	21 Julijana
5	Środa	Antoniego, Fil.	22 Jewsebja
6	Czwartek	Dominiki, Łucji	23 Ahrypiny
7	Piątek	Cyryla i Met.	24 **Rożd. ś. J.**
8	Sobota	Elżbiety	25 Fewronji
9	**Niedziela**	**5. Weroniki**	26 **Dawida**
10	Poniedz.	Amalji, 7. br. m	27 Samsona
11	Wtorek	Piusa i Pelagji	28 Kira i Joana
12	Środa	Jana Gwalb.	29 **Petra i P.**
13	Czwartek	Anakleta, Małg.	30 Sob. 12 Apost
14	Piątek	Bonawentury	1 Lipeń. Kosmy
15	Sobota	Roz. św. Ap.	2 Pol. Rizy P. B.
16	**Niedziela**	**6. MB. Szkapl.**	3 **Jakynfta**
17	Poniedz.	Aleksego	4 Andreja
18	Wtorek	Szymona z Lip.	5 Atanazja
19	Środa	Wincentego à P.	6 Łukja
20	Czwartek	Czesława, Hier.	7 Tomy i Ak.
21	Piątek	Praksedy	8 Prokopja
22	Sobota	Bolesława	9 Pankratja
23	**Niedziela**	**7. Apolinar.**	10 **Antonja**
24	Poniedz.	Kunegundy	11 Jewfymji
25	Wtorek	Jakóba, Krzyszt.	12 Prokła
26	Środa	Anny Matki	13 Hawryiła
27	Czwartek	Natalji	14 Akyły
28	Piątek	Innoc., Wiktora	15 Wołodymira
29	Sobota	Marty	16 Atynogena
30	**Niedziela**	**8. Julity**	17 **Maryny**
31	Poniedz.	Ignacego L.	18 Jemiłjana

NOTATKI:

Sierpień

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	Wtorek	Piotra w Ok.	19 Makrymy
2	Środa	*NMP. Anielsk.*	20 Itji pr.
3	Czwartek	Znal. ś. Szczep.	21 Symeona
4	Piątek	Dominika	22 Marji Mahd.
5	Sobota	*M. B. Śnież.*	23 Trofyma
6	**Niedziela**	**9. Przem. P.**	24 **Chrystyny**
7	Poniedz.	Kajetana	25 Uśp. św. Anny
8	Wtorek	Cyrjaka	26 Jermołaja
9	Środa	Romana	27 Pantałejmona
10	Czwartek	Wawrzyńca	28 Prohora
11	Piątek	Zuzanny	29 Kałynyka
12	Sobota	Klary	30 Syły ap.
13	**Niedziela**	**10. Hipolita**	31 **Ewdokima**
14	Poniedz.	Euzebjusza	1 Serpeń 7 mucz
15	**Wtorek**	**Wnieb. NMP.**	2 Stefana m.
16	Środa	Joachima	3 Isakja
17	Czwartek	Jacka W.	4 7 Otr. w Ef.
18	Piątek	Agapita	5 Jewsychnja
19	Sobota	Juljusza, Marjana	6 **Preobr. H.**
20	**Niedziela**	**11. Bernarda**	7 **Dometja**
21	Poniedz.	Joanny wd. ●	8 Emyłjana
22	Wtorek	Symforjana	9 Mateja ap.
23	Środa	Filipa, Benicj.	10 Ławrentja
24	Czwartek	Bartłomieja	11 Jewpła
25	Piątek	Ludwika	12 Fotja
26	Sobota	*M. B. Częst.*	13 Maksyma
27	**Niedziela**	**12. P. rel. ś. K.**	14 **Micheja**
28	Poniedz.	Augustyna	15 **Uśp. Pr. B.**
29	Wtorek	Ścięcie św. Jana	16 Per. Obr. Hosp.
30	Środa	Szczęsnego, Róży	17 Mirona
31	Czwartek	Rajmunda	18 Flora i Ławra

Wszyscy Obywatele M. Krakowa powinni być członkami Pogotowia Ratunkowego

NOTATKI:

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Wrzesień

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	Piątek	Bronisławy, Idz.	19 Andreja
2	Sobota	Stefana	20 Samuiła
3	**Niedziela**	**13 Szymona**	21 **Tadeja**
4	Poniedz.	Rozalji	22 Ahaftona
5	Wtorek	Wawrzyńca	23 Łupa m.
6	Środa	Eugenjusza	24 Ewtychja
7	Czwartek	Reginy	25 Wartołomeja
8	Piątek	*Nar. N. M. P.*	26 Adrjana
9	Sobota	Gorgonjusza	27 Pimena
10	**Niedziela**	**14. Mikołaja**	28 **Mojseja**
11	Poniedz.	Prota m. Jacka	29 **Us. ś. J. K.**
12	Wtorek	*Imienia Marji*	30 Aleksandra
13	Środa	Eugenji, Filipa	31 P. p. Pr. B.
14	Czwartek	Podw. św. Krz.	1 Weresen. Sym
15	Piątek	Nikodema	2 Mamanta
16	Sobota	Eufemji	3 Antyma
17	**Niedziela**	**15. Lamberta**	4 **Wawyły**
18	Poniedz.	Józefa i Ireny	5 Zacharjasza
19	Wtorek	Januarego	6 Wosp. cz. M.
20	Środa	Eustachjusza	7 Sozanta
21	Czwartek	Mateusza	8 **Rożd. P. B**
22	Piątek	Tomasza	9 Joakima
23	Sobota	Tekli p. m.	10 Minodory
24	**Niedziela**	**16 NMP. W.**	11 **Teodory**
25	Poniedz.	Aurelji	12 Awtonoma
26	Wtorek	Cyprjana	13 Kornyła
27	Środa	Kosmy i Damj.	14 **Wozdw. ś K**
28	Czwartek	Wacława	15 Nykity
29	Piątek	*Mich. Arch.*	16 Jewfymji
30	Sobota	Hieronima	17 Sofji

NOTATKI:

Październik

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	**Niedziela**	**17. Jana z D.**	18 **Jewmena**
2	Poniedz.	Aniołów Stróżów	19 Trofyma
3	Wtorek	Kandyda, Ew. 🌕	20 Eustachja
4	Środa	Franciszka z A.	21 Kondrata
5	Czwartek	Placyda m.	22 Foki
6	Piątek	Brunona op.	23 Zacz. Joana K.
7	Sobota	*MB. Różańc.*	24 Tekły
8	**Niedziela**	**18. Brygidy**	25 **Jewfrozyny**
9	Poniedz.	Dionizego	26 Joana Boh.
10	Wtorek	Franciszka B.	27 Kałystrata
11	Środa	Placydy p. 🌗	28 Charytona
12	Czwartek	Maksymiljana	29 Kirjaka
13	Piątek	Edwarda	30 Hryhorja
14	Sobota	Kaliksta, Ewar.	1 **Ż., Pokr. P B**
15	**Niedziela**	**19. Teresy p.**	2 **Kyprjana**
16	Poniedz.	Gawła	3 Dionysja
17	Wtorek	Jadwigi wd.	4 Jerofteja
18	Środa	Łukasza Ew.	5 Charytyny
19	Czwartek	Piotra z Al. 🌑	6 Tomy ap.
20	Piątek	Jana Kantego	7 Serchja
21	Sobota	Urszuli	8 Pelagji
22	**Niedziela**	**20 Korduli**	9 **Jakowa ap.**
23	Poniedz.	Seweryna	10 Jewłapja
24	Wtorek	Rafała Arch.	11 Fyłypa ap.
25	Środa	Kryspina 🌓	12 Tarasa
26	Czwartek	Ewarysta	13 Karpa
27	Piątek	J. Chr. Króla	14 Paraskawji
28	Sobota	Szymona, Tad.	15 Jewtymja
29	**Niedziela**	**21. Narcyza**	16 **Lonhyna**
30	Poniedz.	Marcella	17 Osiji, Andr.
31	Wtorek	Lucylli p. m.	18 Łuki Jew.

NOTATKI:

Listopad

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	**Środa**	**W. Swięt.**	19 Joiła
2	Czwartek	*Dzień Zadusz.* ☺	20 Artemja
3	Piątek	Huberta	21 Ilarjona
4	Sobota	Karola B.	22 Awerkja
5	**Niedziela**	**22. Zachar.**	23 **Jakowa**
6	Poniedz.	Leonarda	24 Arety
7	Wtorek	Nikandra	25 Markjana
8	Środa	Gotfryda, Maura	26 Dymitrja
9	Czwartek	Teodora	27 Nestora
10	Piątek	Andrzeja z A. ☾	28 Paraskewji
11	Sobota	Marcina	29 Anastazji
12	**Niedziela**	**23. 5 br. męcz.**	30 **Zynowja**
13	Poniedz.	Stanisława K.	31 Stachja
14	Wtorek	Józafata i Jakun.	1 Padołyst.
15	Środa	Leopolda	2 Akindyna
16	Czwartek	Edmunda	3 Akep. Jos.
17	Piątek	Grzegorza c.,S. ●	4 Joannyka
18	Sobota	Odona m.	5 Hałaktjona
19	**Niedziela**	**24 Elżbiety**	6 **Pawła**
20	Poniedz.	Feliksa, Walez.	7 Jeronima
21	Wtorek	*Ofiar. NMP.*	8 Mychajła
22	Środa	Cecylji	9 Onysyfora
23	Czwartek	Klemensa pap.	10 Erasta
24	Piątek	Jana od K. ☽	11 Miny, Wikt.
25	Sobota	Katarzyny p.	12 Josafata
26	**Niedziela**	**25. Piotra i K.**	13 **Joana**
27	Poniedz.	Wirgiljusza	14 Fyłypa
28	Wtorek	Zdzisławy	15 Hurja
29	Środa	Saturnina, Filom.	16 Matea
30	Czwartek	Andrzeja	17 Hryhorja

Zapisujcie się na członków Pogotowia Ratunkowego!

NOTATKI:

Grudzień

Dnie		Kalendarz rzymsko-katolicki	Kalendarz grecko-katolicki
1	Piątek	Eligjusza	18 Płatona
2	Sobota	Bibjanny p. m.	19 Awdija
3	**Niedziela**	**1. Ad. Franc.**	20 **Hryhorja**
4	Poniedz.	Barbary ☺	21 **W. P. B.**
5	Wtorek	Sabby op.	22 Fyłymona
6	Środa	Mikołaja B.	23 Amfyłochja
7	Czwartek	Ambrożego	24 Kateryny
8	**Piątek**	**Niep. Pocz.**	25 Kłymenta
9	Sobota	Wiesława, L.	26 Ałypja
10	**Niedziela**	**2 A. NMP. L.** ☾	27 **Jakowa**
11	Poniedz.	Damazego	28 Stefana
12	Wtorek	Aleksandra	29 Paramona
13	Środa	Łucji p. m.	30 Andreja
14	Czwartek	Spirydona	1 Hrudeń, Nau.
15	Piątek	Walerjana	2 Awakuma
16	Sobota	Euzebjusza	3 Sofonja
17	**Niedziela**	**3 Ad. Łaz.** ●	4 **Warwary**
18	Poniedz.	*Oczekiw. NMP.*	5 Sawy ap.
19	Wtorek	Tymoteusza	6 **Nykołaja**
20	Środa	Teofila	7 Amwrozja
21	Czwartek	Tomasza	8 Patapja
22	Piątek	Zenona	9 **Nep. Zacz.**
23	Sobota	Wiktorji ☽	10 Miny
24	**Niedziela**	**4. Ad. Wigilja**	11 **Danyiła**
25	**Poniedz.**	**Boże Narodz.**	12 Spirydona
26	**Wtorek**	**Św. Szczepana**	13 Ewstratja
27	Środa	Jana ap. i Ew.	14 Tyrsja
28	Czwartek	Młodzianków	15 Ełewterja
29	Piątek	Tomasza	16 Aheja
30	Sobota	Eugenjusza	17 Danyiła
31	**Niedziela**	Sylwestra ☺	18 **Sewastian**

NOTATKI:

Kalendarz świąt żydowskich.

STYCZEŃ.
1 Stycznia 3 Thebot
28 Stycznia 1 Szwat

LUTY.
27 Lutego 1 Adar

MARZEC.
9 Marca 11 Adar Post Estery
12 Marca 14 Adar Purim
28 Marca 1 Nisan

KWIECIEŃ.
11 Kwietnia **15 Nisan 1 dz. Pesach**
12 Kwietnia **16 Nisan 2 dz. Pesach**
17 Kwietnia **21 Nisan 7 dz. Pesach**
18 Kwietnia **22 Nisan 8 dz. Pesach**
27 Kwietnia 1 Ijar

MAJ.
14 Maja 18 Ijar Lag. Beomer
26 Maja 1 Sywon
31 Maja **6 Sywon 1 dz. Ziel. Św.**

CZERWIEC.
1 Czerwca **7 Sywon 2 dz. Ziel. Św.**
25 Czerwca 1 Thamus

LIPIEC.
24 Lipca 1 Ab

SIERPIEŃ.
23 Sierpnia 1 Elul

WRZESIEŃ.
17 Września 26 Elul Selichot
21 Września **1 Tiszri N. R. 5694**
22 Września **2 Tiszri 2-go d. N. R.**
24 Września 4 Tiszri Post Gdalje
30 Września **10 Tiszri Sądny Dzień**

PAŹDZIERNIK.
5 Październ. **15 Tiszri 1 d. Kuczek**
6 Październ. **16 Tiszri 2 d. Kuczek**
11 Październ. 21 Tiszri Św. Palm.
12 Październ. **22 Tiszri Kon. Kucz.**
13 Październ. **23 Tiszri Rad. z Pr.**
21 Październ. 1 Marcheszwan

LISTOPAD.
19 Listopada 1 Kislew

GRUDZIEŃ.
12 Grudnia 24 Kislew Chanuka
19 Grudnia 1 Thebot

Zaćmienia w roku 1933.

(Według czasu środkowo - europejskiego).

W roku 1933 będą dwa zaćmienia słońca, z których w Europie środkowej tylko drugie będzie widzialne, i to tylko częściowo.

Zaćmienia księżyca w tym roku niema.

I. **Częściowe zaćmienie słońca dnia 24 lutego.**

Początek zaćmienia o 10 godzinie 56 m.

Początek centr. zaćmienia o 11 godzinie 58 m.

Koniec centr. zaćmienia o 15 godzinie 34 m.

Koniec zaćmienia o 16 godzinie 37 m.

Zaćmienie słońca będzie widzialne w południowej części Ameryki Południowej, na południowym Atlantyku, w Afryce z wyłączeniem północno-zachodniej części, w Małej Azji, Arabji, Persji i zachodnich częściach Indyjskiego Oceanu.

II. **Częściowe zaćmienie słońca dnia 21 sierpnia.**

Początek zaćmienia o g. 3 m. 52

Początek centr. zaćmienia o g. 4 m. 56.

Koniec centr. zaćmienia o g. 8 m. 42.

Koniec zaćmienia o g. 9 m. 45.

Zaćmienie będzie widzialne w Europie (z wyjątkiem Wielkiej Brytanji, południowo-zachodniej Francji i Hiszpanji), w pół wschodniej Afryce, w Azji (z wyjątkiem północno-wschodniej części), w Indyjskim Oceanie na wyspach Sundajskich, w Australji i Oceanji.

Czasy ochrony zwierzyny dla Małopolski.

(Ciemne pola oznaczają czas ochrony).

Rodzaj zwierzyny	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Paździer.	Listopad	Grudzień
Jelenie-byki, daniele-rogacze . .	■	■	■	■	■	■	■	■	▍15		■	■
Sarny-kozły	■	■	■	■	▍15						■	■
Zające-szaraki	15▍	■	■	■	■	■	■	■	■	▍20		
Borsuki	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■		■
Wiewiórki	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Głuszce-koguty	■	■	▍15		15▍	■	■	■	■	■	■	■
Cietrzewie-koguty						■	■	▍15				
Jarząbki		■	■	■	■	■	■	▍15				
Bażanty-koguty		■	■	■	■	■	■	■	■	■		
Kuropatwy	■	■	■	■	■	■	■	■			■	■
Przepiórki			■	■	■	■	■	■				
Słonki					▍15	■	■	▍15				
Bataljony						■	▍10					
Dzikie łabędzie i dzikie gęsi . . .						■	▍15					
Dzikie kaczki (samice i młode) oraz inne ptactwo wodne i błotne . .			■	■	■	■	▍15					
Dzikie łabędzie i dziike gęsi . . .					15▍	■	■					
Dropie, dropie kamionki (strepety), dzikie gołębie, drozdy, kwiczoły, paszkoty		■	■	■	■	■	■	▍15				
Ptaki krukowate i drapieżne z wyjątkiem jastrzębi gołębiarzy, krogulców, wron i srok		■	■	■	■	■	■	▍15				
Żubry, bobry, kozice, świstaki, samice i cielęta: łosia, jelenia, daniela, sarny-kozy i koźlęta, niedźwiedzice od niedźwiątek, głuszce-kury, bażanty-kury, czarne bociany oraz w województwach: pomorskiem, poznańskiem, warszawskiem, łódzkiem, kieleckiem, lubelskiem, krakowskiem, lwowskiem, tarnopolskiem i stanisławowskiem cietrzewie i kury.	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Kalendarzyk rybacki.

Czas ochrony.

1) Dla łososiów od 16 września do 15 marca;

2) dla troci od 16 września do 15 marca;

3) dla pstrągów od 16 września do 15 marca;

4) dla jaziów od 1 kwietnia do 31 maja;

5) dla lipieni od 1 marca do 31 maja;

6) dla głowacic od 16 marca do 15

7) dla świnek od 1 kwietnia do 15 maja;

8) dla wyrozubów od 1 kwietnia do 31 maja;

9) dla czopów od 1 kwietnia do 31 maja;

10) dla sandaczów od 16 kwietnia do 15 czerwca;

11) dla cyrt od 16 maja do 30 czerwca;

12) dla brzan i brzanek od 16 maja do 30 czerwca;

13) dla leszczów od 1 maja do 15 czerwca;

14) dla jesiotrów od 1 marca do 31 grudnia;

15) dla szczupaków od 1 marca do 15 kwietnia;

16) dla raków: a) dla samca od 1 października do 15 maja; b) dla samicy od 1 października do 31 lipca.

Nie mogą być sprzedawane, ani podawane w jadłodajniach: gatunki ryb i raki, wyszczególnione pod pozycjami 1—16, podczas oznaczonych czasów ochrony, z wyjątkiem pierwszych trzech dni tychże.

Nadto nie mogą być sprzedawane ani podawane:

jesiotry	niżej	100	ctm.
łososie	"	50	"
trocie	"	50	"
sandacze	"	40	"
głowacice	"	40	"
wyrozuby	"	40	"
węgorze	"	40	"
czeczugi	"	30	"
brzany	"	30	"
leszcze	"	30	"
jazie	"	25	"
lipienie	"	25	"
świnki	"	25	"
klonki	"	20	"
pstrągi	"	20	"
cyrty	"	20	"
brzanki	"	16	"
czopy	"	16	"
raki	"	8	"

Miara od początku głowy do końca pletwy ogonowej.

Czas ochrony nie jest jeszcze ustalony dla wszystkich ziem Rzpltej. Powyższy kalendarzyk obowiązuje dla Małopolski, dla ziem b. zaboru pruskiego są normy według dawnego ustawodawstwa niemieckiego, dla obszarów b. zaboru rosyjskiego niema jeszcze przepisów.

Taryfa pocztowa i telegraficzna.

Obrót miejscowy:

Listy zwykłe prywatne do 20 gramów — 15 gr. ponad 20 do 250 gram. 30 gr., ponad 250 do 500 gram. 40 gr.

Kartki pocztowe — 10 groszy.

Telegramy od wyrazu 5 gr., nadto opłata zasadnicza 25 gr.

Obrót zamiejscowy:

Listy prywatne do 20 gram. 30 gr., ponad 20—250 gram. — 60 gr., ponad 250—500 gram. — 80 gr. **Listy polecone** prywatne do 20 gram. 90 gr., ponad 20—250 gram. zł. 1.20, ponad 250—500 gram. zł. 1.40. **Listy wartościowe** do 20 gram. i wart. 100 Zł. — zł. 1.—, ponad 20—250 gramów i wart 100 zł. — zł. 1.30, ponad 250—500 gram. i wart. 100 zł. — zł. 1.50; od wartości każdych dalszych 100 zł. — 10 groszy.

Kartki pocztowe — 20 groszy.

Druki zwykłe do 25 gramów — 5 gr., ponad 25—50 gram. 10 groszy, ponad 50—100 gram. 15 gr., ponad 100—250 gram. 25 gr., ponad 250—500 gram. 50 gr., ponad 500—1000 gram. 60 gr., ponad 1000—2000 gram. (tylko pojedynczo wysłane tomy) 70 groszy.

Druki dla ociemniałych do 500 gram. 5 groszy.

Próbki towarowe do 250 gramów 25 groszy, ponad 250—500 gram. — 50 gr.

Papiery handlowe do 250 gram. 25 gr., od 250—500 gr. 50 gr., od 500—1000 gram. 60 gr.

Przekazy pocztowe pobraniowe i zleceniowe do 10 zł. — 20 gr., ponad 10—25 zł. — 35 gr., ponad 25—50 zł. 50 gr., ponad 50—100 zł. — 70 gr., ponad 100—250 zł. — 95 gr., ponad 250—500 zł. — zł. 1.35, ponad 500—750 zł. zł. 1.80, ponad 750—1000 zł. — zł. 2.20.

Telegramy od wyrazu 15 gr., nadto opłata zasadnicza 50 gr. Telegramy pilne (D) od wyrazu 45 gr., nadto opłata zasadnicza 50 gr. Telegramy listowe L. T. od wyrazu 5 gr., najmniej za 20 wyrazów opłata zł. 1.

Należytości dodatkowe przy nadawaniu.

Polecenie przesyłek pocztowych 60 gr. — Za nadanie przesyłki za pobraniem lub zleceniem pocztowem 60 gr. — Za doręczenie przesyłek pośpiesznych 80 gr. — Za kartki i listy adresowane Poste-restante 10 gr. — Za paczki i listy wartościowe 50 gr. — Reklamacja przesyłki 50 gr.

Taryfa opłat od paczek.

Strefa	1	2	3	4
WAGA	do 100 km.	ponad 100 do 300 km.	ponad 300 do 600 km.	ponad 600 km
do 1 kg	0·70	0·90	1·10	1·30
" 1— 3 "	0·90	1·30	1·70	2·10
" 3— 5 "	1·20	1·90	2·50	3·10
" 5—10 "	1·90	2·70	4·10	6·10
" 10—15 "	2·60	4·10	6·10	8·10
" 15—20 "	3·60	6·10	8·10	10·10

Za paczki ochronne opłata o 50% wyższa.

Paczki do pol. Urzędu pocztowego w Gdańsku do 1 kg. zł. 1.—, 5 kg. zł. 2.—, 10 kg. zł. 3.—, 15 kg. zł. 5.—, 20 kg. zł. 6.—.

Obrót zagraniczny.

Do Austrji, Czech, Rumunji i Wegier:

Listy zwykłe do 20 gramów 50 gr., za każde dalsze 20 gram. 30 gr.

Kartki pocztowe 30 groszy.

Do wszystkich innych krajów:

Listy zwykłe do wagi 20 gramów 60 gr., za każde dalsze 20 gram. 30 gr.

Kartki pocztowe 35 groszy.

Druki za każde 50 gramów 10 gr.; dopuszczalne do wagi 2 kg.

Próbki towarowe za każde 50 gr. 10 groszy, najmniej jednak 20 gr., dopuszczalne do 500 gr.

Papiery handlowe za każde 50 gr. 10 groszy, najmniej jednak 60 gr., dopuszczalne do 2 kg.

Listy wartościowe jak za list polecony w odpowiedniej wadze, za deklarowaną wartość od każdych 300 zł. lub część tychże 50 gr.

Polecenie przesyłek pocztowych — 60 gr.

Za doręczenie przesyłek pospiesznych (EXPRES) zł. 1.—.

Reklamacje przesyłek zł. 1.—.

Przekazy pocztowe do Państw, z któremi podjęto obrót: do kwoty 100 zł. 80 groszy, ponad 100—200 zł. — zł. 1.30; dopuszczalne do zł. 1000.

Paczki pocztowe opłaca się wedle specjalnej taryfy paczkowej zagranicznej w frankach szwajc., które przelicza się na Zł. wedle ustalonego kursu.

Za zwrotne poświadczenie odbioru (recepis zwrotny) 60 groszy.

Za zwrotne poświadczenie wypłaty 60 groszy.

Za nadanie przesyłki poleconej poza godzinami urzędowemi 50 groszy.

Miary.

MIARY DŁUGOŚCI.

a) metryczne:
Metr (*m*) = 10 dm = 100 cm = 1000 mm
Kilometr (*km*) = 1000 m
Decymetr (*dm*) = 0'1 m
Centymetr (*cm*) = 0'01 m
Milimetr (*mm*) = 0'001 m

b) niemetryczne:
Mila geograficzna = 7420'4 m
Mila morska = 1852 m
Yard = 3 stopy ang. = 36 cali = 91'43992 cm
Mila angielska = 1609 m
Sążeń austrjacki = 6 stóp austr. = 72 cali = 1'8965 m
Toise = 6 stóp franc. = 72 cali — 72'12 linij = 1'94909 m
Sążeń polski = 3 łokcie = 6 stóp = 1'728 m
Mila polska = 8534 m
Sążeń rosyjski = 3 arszyny = 2'1336 m
Wiorsta = 500 sążni = 1066'8 m

MIARY POWIERZCHNI.

a) metryczne:
Metr kwadratowy (*m²*) = 100 dm² = 10.000 cm² = 1,000,000.000 mm²
Ar (*a*) = 100 m²
Hektar (*ha*) = 100 a = 10.000 m²
Kilometr kw. (*km²*) = 1,000,000 m²

b) niemetryczne:
Morg austrjacki = 57'546 a
Morg pruski = 25'532 a
Akr angielski = 40'569 a
Morg polski = 55'987 a
Dziesięcina = 109'25 a
Włóka = 30 mórg = 16 ha 79'61 a

MIARY OBJĘTOŚCI.

a) metryczne:
Metr sześcienny (*m³*) = 1000 dm³ — 1,000.000 cm³ = 1,000,000.000 mm³

b) niemetryczne:
Litr (*l*) = 1.000027 dm³
Hektolitr (*hl*) = 100 l
Gallon amerykański = 3'7854 l
Gallon angielski = 4'5435 l
Korzec = 32 garnców = 128 l
Garniec = 4 l
Beczka rosyjs. = 40 wiader = 491'96 l

MIARY MASY.

a) metryczne:
Kilogram (*kg*) = 100 dkg — 1000 gr.
Tonna (*t*) = 1000 kg
Cetnar metryczny (*q*) = 100 kg
Dekagram *dkg*) = 0'01 kg
Gram (*g*) = 0'001 kg
Decygram (*dg*) = 0'1 g
Centygram (*cg*) = 0'01 g
Miligram (*mg*) = 0'001 g

b) niemetryczne:
Funt angielski = 16 uncyj = 7000 gramów = 453'5926 g
Funt austrjacki = 560'01 g
Funt polski = 32 łutów = 405'5 g
Funt pruski = 467'711 g
Funt rosyjski = $^{1}/_{40}$ puda = 409'511 g
Karat holenderski = 0'2051 g

„LOT“ Polskie linje lotnicze.

Pasażerskie aeroplany kursują w Polsce na następujących linjach:

z	do	via	Odległość km.
BYDGOSZCZ	Katowice	Warszawa	538
	Kraków	Warszawa, Katowice	617
	Lwów	Warszawa	622
	Poznań	Warszawa	565
	Warszawa		252
	Gdańsk (Danzig)	Warszawa	571
	Brno	Warszawa, Katowice	775
	Wien	Warszawa, Katowice	868
	Bucuresti	Warszawa	1466
	Galati	Warszawa	1260
KATOWICE	Bydgoszcz	Warszawa	538
	Kraków		79
	Lwów	Warszawa	656
	Poznań	Warszawa	599
	Warszawa		286
	Gdańsk (Danzig)	Warszawa	605
	Brno		237
	Wien		330
	Bucuresti	Warszawa	1500
	Galati	Warszawa	1294
KRAKÓW	Bydgoszcz	Katowice, Warszawa	617
	Katowice		79
	Lwów	Katowice, Warszawa	735
	Poznań	Katowice, Warszawa	678
	Warszawa	Katowice	365
	Gdańsk (Danzig)	Katowice, Warszawa	684
	Brno	Katowice	316
	Wien	Katowice	409
	Bucuresti	Katowice, Warszawa	1579
	Galati	Katowice, Warszawa	1373
GDAŃSK (DANZIG)	Bydgoszcz	Warszawa	571
	Katowice	Warszawa	605
	Kraków	Warszawa, Katowice	684
	Lwów	Warszawa	689
	Poznań	Warszawa	632
LWÓW	Bydgoszcz	Warszawa	622
	Katowice	Warszawa	656
	Kraków	Warszawa, Katowice	735
	Poznań	Warszawa	683
	Warszawa		370
	Gdańsk (Danzig)	Warszawa	689
	Brno	Warszawa, Katowice	893
	Wien	Warszawa	986
	Bucuresti		844
	Galati		638
POZNAŃ	Bydgoszcz	Warszawa	565
	Katowice	Warszawa	599
	Kraków	Warszawa, Katowice	678
	Lwów	Warszawa	683
	Warszawa		313
	Gdańsk (Danzig)	Warszawa	632
	Brno	Warszawa, Katowice	836
	Wien	Warszawa, Katowice	929
	Bucuresti	Warszawa	1527
	Galati	Warszawa	1321
WARSZAWA	Bydgoszcz		252
	Katowice		286
	Kraków	Katowice	365
	Lwów		370
	Poznań		313
	Gdańsk (Danzig)		319
	Brno	Katowice	523
	Wien	Katowice	616
	Bucuresti		1214
	Galati		1327
GDAŃSK (DANZIG)	Warszawa		319
	Brno	Warszawa, Katowice	842
	Wien	Warszawa, Katowice	935
	Bucuresti	Warszawa	1533
	Galati	Warszawa	1327

Rozkład jazdy (który się zmienia co kwartał) jest ogłoszony w P. L. L. „LOT“, Kraków, Szpitalna 32. Telefon 132-22.

Komunikacja tramwajowa.

ROZKŁAD JAZDY.

LINJA I.

Stary Most Podgórski — Dworzec osobowy.

Długość linji: 2.733 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi od Starego Mostu Podgórskiego o godz. 5.47
Pierwszy wóz odchodzi od Dworca osobowego o godz. 6.07

Wozy kursują do godz. 7.30 co 7 minut, następnie co 3 i 4 minuty. Jazda trwa 19 minut.

Ostatni wóz odchodzi od Starego Mostu Podgórskiego o godz. 22.57
Ostatni wóz odchodzi od Dworca osobowego o godz. 23.17

LINJA II.

Rynek Główny — Park Krakowski — Łobzów.

Długość linji: 2.698 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi z Rynku głównego o godz. 5.42
Pierwszy wóz odchodzi w Łobzowa o godz. 6.00

Wozy kursują do godz. 7.09 co 9 minut, następnie co 4—5 minut. Jazda trwa 17 minut.

Ostatni wóz odchodzi z Rynku Głównego o godz. 22.44
Ostatni wóz odchodzi z Łobzowa o godz. 23.02

LINJA III.

Rynek Podgórski — Dworzec towarowy.

Długość linji: 5.199 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi z Rynku Podgórskiego o godz. 6.00
Pierwszy wóz odchodzi z Dworca towarowego o godz. 6.26

Wozy kursują do 6 minut. Jazda trwa 29 minut.

Ostatni wóz odchodzi z Rynku Podgórskiego o godz. 22.43
Ostatni wóz odchodzi z Dworca towarowego o godz. 23.09

LINJA IV.

Rynek Główny — Park Dra Jordana.

Długość linji: 1.950 m. b.

Ruch na tej linji odbywa się od 1 maja do 1 listopada, tylko w godzinach popołudniowych od godz. 10.03 do godz. 21.02.

Pierwszy wóz odchodzi z Rynku Głównego o godz. 13.03
Pierwszy wóz odchodzi z Parku Dra Jordana o godz. 13.17

Wozy kursują co 12 minut, w czasie większego ruchu co 6 minut. Jazda trwa 12 minut.

Ostatni wóz odchodzi z Rynku Głównego o godz. 20.46
Ostatni wóz odchodzi z Parku Dra Jordana o godz. 21.02

LINJA V.

Salwator — ul. Lubicz — ul. Topolowa.

Długość linji: 3.958 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi z Salwatora o godz. 6.05
Pierwszy wóz odchodzi z ul. Topolowej o godz. 6.29

Wozy kursują co 5 minut. Jazda trwa 21 minut.

Ostatni wóz odchodzi z Salwatora o godz. 22.37
Ostatni wóz odchodzi z ul. Topolowej o godz. 23.03

LINJA VI.

Bonarka — Salwator.

Długość linji: 6.603 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi z Bonarki o godz. 6.00
Pierwszy wóz odchodzi z Salwatora o godz. 6.30

Wozy kursują co 8 minut. Jazda trwa 33 minuty.

Ostatni wóz odchodzi z Bonarki o godz. 21.55
Ostatni wóz odchodzi z Salwatora o godz. 22.37

Krakowska Miejska Kolej Elektryczna.

Komunikacja autobusowa.

ROZKŁAD JAZDY.

LINJA I.

Barbakan — Prądnik Czerwony.

Długość linji: 3.000 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi od Barbakanu o godz. 6.45
Pierwszy wóz odchodzi z Prądnika Czerwonego o godz. 7.00

Wozy kursują co 20 minut. Jazda trwa 10 minut.

Ostatni wóz odchodzi od Barbakanu o godz. 21.45
Ostatni wóz odchodzi z Prądnika Czerwonego o godz. 22.00

W NIEDZIELE I ŚWIĘTA:

Pierwszy wóz odchodzi od Barbakanu o godz. 7.30
Pierwszy wóz odchodzi z Prądnika Czerwonego o godz. 7.40
Ostatni wóz odchodzi od Barbakanu o godz. 22.50
Ostatni wóz odchodzi z Prądnika Czerwonego o godz. 23.00

LINJA II.

Podgórze Rynek — Borek Fałęcki.

Długość linji: 3.850 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi z Rynku Podgórskiego o godz. 6.30
Pierwszy wóz odchodzi z Borku Fałęckiego o godz. 6.50

Wozy kursują co 30 minut. Jazda trwa 12 minut.

Ostatni wóz odchodzi z Rynku Podgórskiego o godz. 22.40
Ostatni wóz odchodzi z Borku Fałęckiego o godz. 23.00

W SOBOTY, NIEDZIELE I ŚWIĘTA:

Ostatni wóz odchodzi z Rynku Podgórskiego o godz. 23.40
Ostatni wóz odchodzi z Borku Fałęckiego o godz. 23.55

LINJA III.

Podgórze — Prokocim.

Długość linji: 3.500 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi z Podgórza o godz. 7.00
Pierwszy wóz odchodzi z Prokocima o godz. 7.20

Wozy kursują co 35 minut. Jazda trwa 12 minut

Ostatni wóz odchodzi z Podgórza o godz. 21.40
Ostatni wóz odchodzi z Prokocima o godz. 22.00

LINJA IV.

Podgórze — Piaski Wielkie.

Długość linji: 4.000 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi z Podgórza o godz. 6.40
Pierwszy wóz odchodzi z Piasków Wielkich o godz. 7.00

Wozy kursują co 35 minut. Jazda trwa 13 minut.

Ostatni wóz odchodzi z Podgórza o godz. 20.30
Ostatni wóz odchodzi z Piasków Wielkich o godz. 20.50

LINJA V.

Poczta Główna — Grzegórzki.

Długość linji: 2.900 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi od Poczty Głównej o godz. 6.45
Pierwszy wóz odchodzi z Grzegórzek o godz. 7.05

Wozy kursują co 30 minut. Jazda trwa 11 minut.

Ostatni wóz odchodzi od Poczty Głównej	o godz. 20.25
Ostatni wóz odchodzi z Grzegórzek	o godz. 20.40

LINJA VI.

Salwator — Las Wolski.

(Kursuje tylko od 1 maja do 30 października).

Długość linji: 4.500 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi z Salwatora	o godz. 6.20
Pierwszy wóz odchodzi z Lasu Wolskiego	o godz. 6.40
Wozy kursują co 40 i 50 minut.	Jazda trwa 12 minut.
Ostatni wóz odchodzi z Salwatora	o godz. 20.00
Ostatni wóz odchodzi z Lasu Wolskiego	o godz. 20.20

LINJA VII.

Ul. Straszewskiego — Zakrzówek.

(Obecnie nie kursuje).

Długość linji: 2.400 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi z ul. Straszewskiego	o godz. 6.40
Pierwszy wóz odchodzi z Zakrzówka	o godz. 7.10
Wozy kursują co 40 i 50 minut.	Jazda trwa 12 minut.
Ostatni wóz odchodzi z ul. Straszewskiego	o godz. 20.20
Ostatni wóz odchodzi z Zakrzówka	o godz. 20.40

LINJA VIII.

Aleja Słowackiego — Prądnik Biały — Zielonki.

(Obecnie nie kursuje).

Długość linji: 2.600 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi z Alei Słowackiego	o godz. 6.40
Pierwszy wóz odchodzi z Prądnika Białego (Zielonki)	o godz. 7.10
Wozy kursują co 40 minut.	Jazda trwa 10 minut.
Ostatni wóz odchodzi z Aleji Słowackiego	o godz. 20.40
Ostatni wóz odchodzi z Zielonek	o godz. 21.00

W międzyczasie robi dodatkowo 3 tury do Witkowic a to:

Pierwsza tura z Aleji Słowackiego	o godz. 7.25
Pierwsza tura z Witkowic	o godz. 7.40
Druga tura z Aleji Słowackiego	o godz. 13.20
Druga tura z Witkowic	o godz. 13.40
Trzecia tura z Aleji Słowackiego	o godz. 20.00
Trzecia tura z Witkowic	o godz. 20.20

LINJA IX.

Rynek Podgórski — Kobierzyn.
(Kursuje tylko w niedziele i święta).
Długość linji: 6.350 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi z Rynku Podgórskiego o godz. 8.30
Pierwszy wóz odchodzi z Kobierzyna o godz. 9.00
Wozy kursują co 1½ godz. Jazda trwa 20 minut.
Ostatni wóz odchodzi z Rynku Podgórskiego o godz. 20.30
Ostatni wóz odchodzi z Kobierzyna o godz. 21.00

LINJA X.

Mały Rynek — Dąbie.
(Obecnie nie kursuje).
Długość linji: 3.200 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi z Małego Rynku o godz. 6.10
Pierwszy wóz odchodzi z Dąbia (ul. Kosynierów) o godz. 6.25
Wozy kursują co 40 minut. Jazda trwa 10 minut.
Ostatni wóz odchodzi z Małego Rynku o godz. 21.20
Ostatni wóz odchodzi z Dąbia (ul. Kosynierów) o godz. 21.40

LINJA XI.

Mały Rynek — Cmentarz Rakowicki.
(Obecnie nie kursuje).
Długość linji: 2.250 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi z Małego Rynku o godz. 10.15
Pierwszy wóz odchodzi z Cmentarza o godz. 10.30
Wozy kursują co 30 minut. Jazda trwa 8 minut.
Ostatni wóz odchodzi z Małego Rynku o godz. 18.45
Ostatni wóz odchodzi z Cmentarza o godz. 19.00

LINJA XII.

Ul. Podchorążych — Bronowice Małe — Bronowice Wielkie.
(Obecnie nie kursuje).
Długość linji: 4.200 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi z ul. Podchorążych o godz. 5.55
Pierwszy wóz odchodzi z Bronowic Wielkich o godz. 6.10
Wozy kursują co 40 i 60 minut. Jazda trwa 12 minut.
Ostatni wóz odchodzi z ul. Podchorążych o godz. 20.20
Ostatni wóz odchodzi z Bronowic Wielkich o godz. 20.45

LINJA XIII.

Podgórze — Piaski Wielkie (Figura Św. Florjana).
Długość linji: 5.500 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi z Podgórza o godz. 5.50
Pierwszy wóz odchodzi z Piasków Wielkich (św.Florjan) o godz. 6.10
Wozy kursują co 1 i 1.20 minut. Jazda trwa 15 minut.

Ostatni wóz z Podgórza odchodzi o godz. 19.40
Ostatni wóz z Piasków Wielkich (św. Florjan) odchodzi o godz. 20.20

W NIEDZIELE I ŚWIĘTA:

Pierwszy wóz odchodzi z Podgórza o godz. 8.50
Pierwszy wóz odchodzi z Piasków Wielkich (św.Florjan) o godz. 9.30
Ostatni wóz odchodzi z Podgórza o godz. 18.30
Ostatni wóz odchodzi z Piasków Wielkich (św. Florjan) o godz. 19.10

LINJA XIV.

Mały Rynek — Cmentarz — Rakowice — Lotnisko.

Długość linji: 4.200 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi z Małego Rynku o godz. 6.25
Pierwszy wóz odchodzi z Rakowic — Lotnisko o godz. 6.45

Wozy kursują do 20 minut. Jazda trwa 12 minut.

Ostatni wóz odchodzi z Małego Rynku o godz. 22.00
Osttani wóz odchodzi z Rakowic — Lotnisko o godz. 22.20

W NIEDZIELE I ŚWIĘTA, ORAZ W SOBOTY:

Pierwszy wóz odchodzi z Małego Rynku o godz. 6.45
Pierwszy wóz odchodzi z Rakowic — Lotnisko o godz. 7.15
Ostatni wóz odchodzi z Małego Rynku o godz. 24.00
Ostatni wóz odchodzi z Rakowic — Lotnisko o godz. 24.20

LINJA XV.

Podwale — Wola Justowska — Panieńskie Skały.

Długość linji: 5.800 m. b.

Pierwszy wóz odchodzi z Podwala o godz. 7.10
Pierwszy wóz odchodzi z Woli Justowskiej o godz. 7.35

Wozy kursują przedpołudniem co 1 godz., popołudniu co 40 minut. Jazda trwa 15 minut.

Ostatni wóz odchodzi z Podwala o godz. 20.20
Ostatni wóz odchodzi z Woli Justowskiej o godz. 20.40

Biuro biletowe Krakowskiej Miejskiej Kolei Elektrycznej, przy ul. św. Wawrzyńca L. 15 otwarte jest codziennie od godz. 8-mej rano do 14-tej popołudniu, w soboty od godz. 8-mej rano do 12-tej, w niedziele i święta Biuro biletowe jest zamknięte z wyjątkiem takich niedziel i świąt, które przypadają na dzień 1-go miesiąca, w dniach tych Biuro biletowe otwarte jest od godz. 8-mej rano do 12-tej.

Marki do kart abonamentowych, bilety tygodniowe poranne, szkolne bilety tygodniowe i miesięczne nabywać można również w Poczekalni tramw. koło Głównej Poczty od godz. 7-mej rano do godz. 22-giej w nocy bez przerwy, tak w dnie powszednie jak też w niedziele i święta.

Wzrost i waga człowieka

w różnych okresach życia.

(Podług Schmied-Monarda, Quetelet, Landoisa i Montiego).

W ciągu pierwszych 4-ch dni waga noworodka spada o $^1/_{14}$—$^1/_{15}$ ciężaru pierwotnego, t. j. około 170—222 gr., w ciągu następnych 4 dni następuje wyrównanie, tak, że 8-go dnia waga ciała = wadze dnia pierwszego. Od 9-go dnia ciężar ciała wzrasta.

Wiek	Mężczyźni		Kobiety		Przyrost wagi	
	Wzrost w cm	Waga w kgr.	Wzrost w cm.	Waga w kgr.	dzienny (gramów)	miesięczny wzgl. rocz.
Noworodek	50·6	3·45	50·1	3·22	—	—
1 miesiąc	54·1	4·11	50·8	4·00	25—35	750 gr.
2 miesiące	55·6	4·84	57·5	4·79	23—32	700 „
3 „	59·9	5·67	59·3	5·41	22—28	650 „
4 „	60·5	5·87	61·0	5·87	20—22	600 „
5 „	63·0	6·80	62·2	6·43	18	550 „
6 „	64·4	7·02	64·0	6·86	17	500 „
7 „	66·1	7·15	64·9	6·94	15	450 „
8 „	67·4	7·58	66·9	7·40	13	400 „
9 „	67·9	8·31	67·0	7·53	12	350 „
10 „	69·6	8·41	67·0	7·59	10	300 „
11 „	71·0	8·59	68·1	7·76	8	250 „
12 „	70·7	8·48	71·8	8·28	6	200 „
2 lata	79·1	11·0	78·1	11·0	—	2·0 kg.
3 „	86·4	12·5	85·4	12·4	—	1·5 „
4 „	92·7	14·0	91·5	13·9	—	2·0 „
5 lat	98·7	15·9	97·4	15·3	—	1·5 „
6 „	104·6	17·8	103·1	16·7	—	1·0 „
7 „	110·4	19·7	108·7	17·8	—	2·0 „
8 „	116·2	21·6	114·2	19·0	—	2·0 „
9 „	121·8	23·5	110·6	21·0	—	2·0 kg.
10 lat	127·3	25·2	124·9	23·1	—	2·5 „
12 „	137·5	29·0	135·2	29·0	—	4·0 „
14 „	146·9	37·1	144·6	36·3	—	—
16 „	155·4	45·4	152·1	43·5	—	—
18 „	163·0	53·9	156·2	49·8	—	—
20 „	167.0	59·5	157·4	53·2	—	—
25 „	168·1	66·2	157·8	54·8	—	—
30 „	168·6	68·9	158·0	55·3	—	—
40 „	168·6	68·8	158·0	56·6	—	—
50 „	168·6	67·4	157·1	58·3	—	—
60 „	167·6	65·5	155·6	56·7	—	—
70 „	166·0	63·0	154·4	53·7	—	—
80 „	168·6	61·2	153·4	51.5	—	—
90 „	161·0	57·8	151·0	49·4	—	—

Tablica wyrzynania się zębów

w warunkach normalnych.

A) ZĘBY MLECZNE.

Dwa środkowe siekacze dolne	w 6–8 m
4 siekacze górne, z początku środk., potem boczne	» 10–12 »
4 pierwsze zęby trzonowe oraz siekacze boczne dolne, wyrzynają się w porządku następującym: naprzód dwa przednie trzonowe górne, potem 2 boczne siekacze dolne i w końcu 2 przednie trzonowe dolne	» 15–18 »
4 kły — naprzód 2 górne potem 2 dolne . .	» 18–24 »
4 drugie trzonowe	» 30—36 »

B) ZĘBY TRWAŁE.

4 pierwsze trzonowe duże wyrzynają się . .	w 6–7 roku
4 siekacze środkowe	» 7—8 »
4 siekacze boczne	» 8–9 »
4 pierwsze trzonowe małe	» 9—11 »
4 drugie trzonowe małe	» 10–11 »
4 kły	» 11—13 »
4 trzonowe duże	» 12—14 »
4 zęby mądrości	» 17—25 »

Długość wylęgania i zaraźliwość chorób zakaźnych.

Choroba	Długość wylęgania	Zaraźliwość
Błonica	2 — 7 dni	około dwa tygodnie
Cholera	2 — 5 »	dopóki zarazek znajduje się w kiszkach (miesiące)
Czerwonka (dyzenterja)	3 — 8 »	dopóki las, znajduje się w kale
Dur brzuszny	2 — 4 tyg.	kilka tygodni do kilku miesięcy
Dur wysypkowy	10 — 21 dni	kilka miesięcy
Grypa	1 — 6 »	1 — 4 tygodni
Jaglica	różne	aż do wyleczenia
Koklusz	5 – 6 »	6 tygodni
Odra	9 – 11 »	3 tygodnie
Ospa wietrzna	13 — 17 »	aż do opadnięcia strupów
Ospa naturalna	10 — 14 »	6 — 8 tygodni
Płonica	3 – 11 »	6 tygodni
Przymiot	20 – 25 »	około 3 lat
Róża	12 – 61 godz.	aż do złuszczenia skóry
Różyczka	— 28 dni	4 tygodnie
Rzeżączka	2 – 8 »	dopóki w wydzielinach jest zarazek
Świnka	4 — 14 »	3 tygodnie
Tężec	2 — 20 »	aż do zniknięcia zarazka
Wąglik	kilka godz. do 14 dni, średn. 2-3 dni	dopóki istnieje zarazek w wydzielinach, kale, krwi plwocin
Wścieklizna	14 — 60 dni 360	do śmierci chorego
Wrzód miękki	12 do 48 godzin	aż do zmiany na ranę czystą
Zapalenie nagm. [opon	3 – 13 dni	24 dni od zakażenia 6 » » zachorowania
Zimnica	6 — 21 dni śr. 14	dopóki zarazek jest we krwi

Jak się ustrzedz chorób zakaźnych?

Kto chce uniknąć zachorowania na choroby zakaźne, winien zachować następujące środki ostrożności.

1) Ręce myć wodą z mydłem przed każdem jedzeniem.

2) Usta płukać rano i wieczorem oraz przed każdem jedzeniem, wodą przegotowaną lub lepiej wodą z boraksem (łyżeczka na szklankę wody).

3) Utrzymywać ciało w czystości (kąpać się jak najczęściej).

4) Bieliznę osobistą i pościelową zmieniać raz na tydzień. Poduszki, materace i sienniki wietrzyć na słońcu raz na 2 tygodnie.

5) Czuwać nad czystością odzieży. Odzież wietrzyć i trzepać przynajmniej raz na tydzień.

6) Mieszkanie przewietrzać możliwie często (parę razy dziennie).

7) Podłogę po skropieniu wodą zamiatać codziennie przy otwartych oknach lub drzwiach i szorować wodą gorącą z mydłem szarem co tydzień, ściany i sufity często okurzać przy otwartych oknach.

8) Pluskwy, pchły i wszy tępić wodą wrzącą, terpentyną, naftą lub benzyną, tępić myszy i szczury.

9) Nie pić wody nieprzegotowanej, nie używać napojów wyskokowych, nie jadać strawy nieświeżej.

10) Nie wychodzić z domu naczczo. Jeść 2 razy dziennie strawę gorącą świeżo przygotowaną. Pieczywo przed jedzeniem wstawić do pieca gorącego na 10 minut.

11) Zabezpieczyć pokarm od much i pyłu, przykrywając go starannie.

12) W razie chorób żołądka lub kiszek (wymioty, boleści, biegunka i t. d.) udać się natychmiast o poradę do lekarza.

13) Nie odwiedzać chorych i zmarłych na choroby zakaźne.

14) Osoby, pielęgnujące chorych powinny: a) myć przed każdem jedzeniem ręce i twarz wodą z mydłem, b) usta płukać roztworem boraksu przed każdem jedzeniem, rano i wieczorem, c) kąpać się często i często zmieniać bieliznę, d) nie zbliżać się do chorego inaczej, jak w białym fartuchu lub prześcieradle, okrywającem całe ubranie, fartuch przy wyjściu pozostawiać w pokoju chorego, a przy najmniejszem splamieniu odchodami chorego, natychmiast zanurzyć go we wrzącym roztworze sody (łyżeczka na szklankę wody), e) obuwie przy wyjściu z pokoju chorego wytrzeć ścierką, zmoczoną w 5 % roztworze karbolu lub 1 % sublimatu, f) uniknąć wykroczeń w djecie i zwracać uwagę na stan swego zdrowia.

15) Wszelkie odchody chorego wylewać do ustępu po starannej dezynfekcji mlekiem wapiennem lub wapnem niegaszonem. Wszelkie naczynia użyte przez chorego wygotować w wodzie z sodą w ciągu $1/2$ godziny. Bieliznę chorego przed oddaniem do prania wygotować przez $1/2$ godziny w 2 % roztworze sody.

16) Podłogę w mieszkaniach chorych lub zmarłych na choroby zakaźne wyszorować wodą gorącą z mydłem szarem, również wyszorować wodą gorącą z mydłem szarem wszystkie sprzęty domowe, naczynia blaszane wygotować w roztworze sody; ściany i sufity w mieszkaniu pobielić wapnem. Słomę z siennika spalić, ubrania i pościel chorego i otoczenia poddać dezynfekcji.

PORADNIK LEKARSKI
W NAGŁYCH WYPADKACH.

Ciał obcych z ucha nie wolno nie lekarzom usuwać za pomocą jakichkolwiek narzędzi, gdyż mogą uszkodzić błonę bębenkową i wywołać groźne dla życia zapalenie. Wolno jedynie przestrzyknąć ucho sprycą gumową; do przepłukania użyć wody letniej. O ile w uchu jest groch, ziarno zbożowe, pęczniejące od wody, należy przed przestrzyknięciem lać do ucha trochę gliceryny. Jeżeli po kilkatrotnem przestrzyknięciu ciało obce nie wypadnie, udać się należy bezwłocznie do lekarza.

Ciała obce w oku, a raczej w worku łącznikowym, w większości wypadków spływają przy obfitem łzawieniu. Skoro nie wypłyną same, próbować należy przepłukania wodą letnią, nalaną do kieliszka. Gdy i ten sposób zawiedzie, należy wywrócić powiekę dolną, a następnie górną i ostrożnie zdjąć pyłek wacikiem. Najlepiej zaś zawiązać oko i coprędzej udać się do lekarza. Trzeć oka w żadnym razie nie wolno, gdyż może ulec zranieniu rogówka, co pociągnąć może za sobą utratę wzroku.

Ciała obce w nosie są wprowadzone zazwyczaj przez dzieci w czasie zabawy (paciorki, groch, guziki i t. p.). O ile nie wypadną przy kichaniu lub kaszlu, udać się należy do lekarza. Nie wolno pod żadnym pozorem przedmuchiwać, ani przestrzykiwać nosa, gdyż ciało obce dostać się może do krtani i spowodować uduszenie.

Ciała obce w gardzieli i krtani, inaczej udławienie kęsem pokarmowym, jest wypadkiem groźnym dla życia. Chory ksztusi się i nie może odetchnąć, gdyż kęs zatyka krtań; stąd nastąpić może uduszenie już po paru minutach. Głowę i tułów chorego należy zgiąć ku ziemi, drażnić piórkiem gardziel dla wywołania wymiotów, przy których kęs wypaść może, uderzać po karku chorego przy nachylonej głowie, wreszcie wprowadzić jak najgłębiej palec wskazujący i usunąć ciało obce. Po usunięciu ciała obcego, gdy chory słabo oddecha, robić oddech sztuczny. Pomoc lekarska natychmiast nieodzowna.

Ciała obce w przełyku. Przy łykaniu wielkich kęsów jedzenia, lub też ciał obcych, monety, ości, kostki i t. p., ciało takie może uwięznąć w przełyku. Chory czuje wtedy ból i przestaje połykać. Jeżeli jest na miejscu pomoc lekarska, wezwać ją należy natychmiast, w przeciwnym razie, dawać choremu jeść chleb, kartofle, pić wodę w dużych ilościach, aby przepchnąć obce ciało do żołądka. Nawet po wydobyciu ciała obcego przez kilka dni chory czuje ból i kłucie w przełyku.

Ciała obce w żołądku i kiszkach, o ile nie są ostre, zazwyczaj nie wywołują zaburzeń, ostre powodować mogą przedziurawienie żołądka i kiszek, pomoc więc lekarska jest nieodzowna. Przed przybyciem lekarza należy dawać choremu obficie chleb i kartofle, aby ciało obce, otoczone miazgą pokarmową, z nich powstałą, mogło przejść przez kiszki, nie wywołując uszkodzeń.

Drgawki są objawem różnych chorób mózgu i chorób nerwowych. Najczęściej zdarzają się w padaczce, zapaleniu nerek, u dzieci w różnych chorobach, u kobiet w czasie ciąży i choroby nerek, w wieku późniejszym, jako objaw wylewów krwi i guzów mózgowia oraz zatrucia. Drgawki wogóle z wyjątkiem padaczki są groźne dla życia i natychmiast wymagają pomocy lekarskiej. O przerwaniu napadu drgawek niema mowy. Jedyną pomocą jest ułożyć chorego na miękkim podkładzie, ew. podłożyć mu pod głowę, łokcie i nogi, ubranie, poduszkę i t. p., oraz między zęby trzonowe założyć korek, aby uchronić chorego od skaleczeń języka przy skurczach szczęk. Pozatem postarać się o jak najszybszą pomoc lekarską.

Elektrycznością porażenie' wywołuje oparzenia w miejscu dotknięcia, wstrząs ogólny, omdlenie, utratę przytomności. Porażonego oddzielić przedewszystkiem należy od źródeł prądu, nie wolno się jednak dotykać gołemi rękoma ani chorego ani drutów, należy na ręce włożyć rękawiczki gumowe lub okręcić je s u c h e m i szmatami i stanąć na suchej desce drew ianej. Po usunięciu przewodników dokonywać oddechania sztucznego, dawać sole i środki trzeźwiące, opatrzeć oparzenia.

Gazami zatrutego natychmiast wynieść na powietrze; o ile nie oddecha, tlen, rozcierać ciało flanelą, dawać środki podniecające (eter, kawa czarna, koniak). Wezwać lekarza.

Kąsane rany. Ponieważ nigdy przewidzieć nie można, czy rana kąsana nie pochodzi od zwierzęcia wściekłego, zawsze zachować się należy z ostrożnością wielką względem tych ran. Kończynę ukąszoną przewiązać zaraz p o w y ż e j, wyssać z ranki krew za pomocą bańki lub wprost ustami (o ile dziąsła są zdrowe) i przypalić rankę jodyną. W razie poważniejszych przypuszczeń wścieklizny, udać się do najbliższego instytutu szczepień leczniczych Pasteura. W ukąszeniu przez żmiję postępowanie takież same, jak wyżej; dobrze jest dawać choremu dużo wyskoku, nim przybędzie lekarz (w postaci wódki, koniaku). W ukąszeniach pszczół, ós, komarów, po usunięciu żądła (pszczoła), robić okłady z roztworu lekkiego amoniaku, toż samo stosować w poparzeniach pokrzywą.

Krwotoki: a) **z nosa** mogą być nieraz bardzo obfite. Chorego należy posadzić i mocno odchylić głowę ku tyłowi. Jeżeli to nie wystarcza, przykładać lód na kark i zatamponować gazą nozdrza,

szybko wzywając pomocy lekarskiej. b) **Krwotoki z płuc** zwykle u chorych na płuca i serce mogą być bardzo obfite. Chorego posadzić w łóżku wysoko, położyć pęcherz z lodem na piersi, dawać do połykania lód w kawałkach, lemoniady kwaśne do picia. Wezwać niezwłocznie lekarza. c) **Krwotoki żołądka** zdarzają się w owrzodzeniach tego narządu, są nadzwyczaj czarne, fusowate, choć może być i krew czerwona. Chory wymiotuje krwią. Ułożyć go należy na wznak, dawać pigułki z lodu do połykania, nie dawać żadnych napojów i położyć lód na dołek przed przybyciem lekarza. d) **Krwotoki z kiszek** w przebiegu tyfusu brzusznego i innych chorób, wymagają specjalnej opieki lekarskiej, na razie, położyć należy lód na brzuch w dolnej prawej jego części. e) **Krwotoki hemoroidalne** z odbytnicy skutkiem pęknięcia rozszerzonych żył nie są zwykle obfite; do zatamowania wystarcza zazwyczaj okład zimny na odbyt lub też okład zimny z wody z dodatkiem łyżki na szklankę wody Burowa.

Oddech sztuczny, jeden z najdzielniejszych środków ratunkowych, z którym zapoznać się winien każdy. Stosujemy go w zatruciu gazami kloacznemi, gazem świetlnym, zaczadzeniu, różnych innych zatruciach, gdy chory nie oddecha, w utonięciu, uduszeniu, porażeniu słonecznem i t. p., wogóle tam, gdzie chory nie oddecha, lub oddecha słabo. Chorego układamy na podłodze, na stole, na łóżku, wysuniętym na środek, pod klatkę piersiową podkładamy poduszkę, zwiniętą w rulon, ubranie lub t. p. Ujmujemy dłonią jego przedramiona tuż przy dłoniach, stojąc poza chorym i podnosimy ramiona oddalając je od klatki piersiowej ku górze i tyłowi, przez co rozszerza się klatka piersiowa i następuje wdech; następnie zbliżamy ramiona do klatki piersiowej i zginając kończyny w stawie łokciowym, przyciskamy górną część brzucha — następuje wydech. Te dwa ruchy wykonujemy rytmicznie, co 3 sekundy, czyli 20 na minutę, przestając co kilka minut, aby przekonać się, czy chory oddecha sam. Oddech sztuczny stosować trzeba długo, niekiedy 20 do 30 minut, nim nastąpią prawidłowe ruchy oddechowe.

Odmrożenie powstaje przy długotrwałem działaniu zimna, szczególniej wilgotnego na skórę. Rozróżniamy 3 stopnie. Przy pierwszym skóra jest sinawo-blada, traci czucie, po pewnym czasie czerwienieje i łuszczy się; przy silniejszem lub dłuższem działaniu mrozu na skórze tworzą się pęcherze, wypełnione krwawą zawartością, pozostawiając po zagojeniu blizny. Odmrożenie trzeciego stopnia wywołuje zgorzel (gangrenę) nietylko skóry, ale mięśni i kości. Odpadają wtedy uszy, nos, końce palców, a nawet całe kończyny. Znieczulające działanie mrozu powoduje, że na razie nie zwracamy uwagi na odmrożenie; stąd łatwe przejście od 1-go do 3-go stopnia. Pobudzić przedewszystkiem należy krążenie w częściach odmrożonych przez nacieranie suchym śniegiem a następnie flanelą. Po zaczerwienieniu okolicy odmrożonej nakładamy opatrunek z waseliną borną, czystą oliwą lub t. p. Przy obszernych odmrożeniach i zamarznięciu, chorego nie wolno wprowadzać odrazu do ciepłego pokoju, ani kłaść w ciepłe łóżko.

Omdlenie zależy od złego krążenia krwi w mózgu, należy więc przedewszystkiem ułożyć chorego poziomo i unieść w górę dolne kończyny i tułów, tak, aby głowa była niżej. Spryskać twarz wodą

zimną, dawać do wąchania sole trzeźwiące, amoniak, eter, do wewnątrz eter po 10—15 kropel, wino, koniak, kawę czarną. Gdy oddech jest powierzchowny, stosować oddech sztuczny.

Oparzenia powstają skutkiem działania na skórę płomienia, palących się gazów, płynów gorących, pary wodnej oraz działania żrących środków, jak kwasy, ługi, karbol, lizol i t. p. Rozróżniamy 3 stopnie. Przy działaniu krótkotrwałem ciał niezbyt gorących następuje zaczerwienienie skóry i silny ból piekący (1 stopień); przy działaniu dłuższem tworzą się wypełnione przeźroczystym płynem pęcherze (2 stopień); przy jeszcze silniejszem działaniu skóra twardnieje, staje się pergaminowa i ulega zgorzeli. W oparzeniach 1-go stopnia skórę pokrywamy warstwą tłuszczu: masła świeżego, waseliny, oleju lnianego; w oparzeniach 2 i 3 stopnia należy nakładać opatrunek sterylizowany, smarując skórę borowaseliną, lub też zasypując ajrolem, kseroformem; w obszernych oparzeniach zdejmujemy ubranie i zawijamy chorego w prześcieradło, zmaczane w wodnym roztworze kwasu bornego z dodatkiem gliceryny i w takim stanie dostarczamy do szpitala. W oparzeniach kwasami przedewszystkiem zmywamy kwas wodą z dodatkiem lekkiego roztworu amoniaku lub mydła i dopiero opatrujemy; w oparzeniach ługami zobojętniamy je wodą z dodatkiem kwasu cytrynowego lub cytryny; w oparzeniach wapnem zmywamy je dużą ilością wody. Pomoc lekarska jest nieodzowna, szczególniej, gdy oparzeniu uległy np. oczy.

Opatrunki ran. Rany wogóle goją się same, o ile będą czyste, t. j. nie ulegną zakażeniu drobnoustrojami z powietrza, wody, ziemi, rąk opatrującego, opatrunku niedbałego. Pierwszy więc opatrunek stanowi nieraz o dalszem gojeniu się rany, a nawet życiu chorego. 1) Do opatrywania ran przystępować należy z czystemi rękami, które wymyć należy wodą z mydłem, opłukać w spirytusie i 2 % roztworze karbolu lub lizolu. Gdy niema na to czasu, należy ręce dobrze opłukać w jodbenzynie, ewentualnie posmarować jodyną, 2) Okolicę rany należy oczyścić, używając w tym celu waty zmoczonej w jodbenzynie, ew. wyjodynować całą okolicę rany. 3) Po oczyszczeniu rany, opatrzeć ją, używając opatrunków sterylizowanych, gotowych lub też opatrunków, zmoczonych w wodzie karbolowej, ew. gazy jodoformowej, bornej lub innej. Opatrunek składa się: a) z gazy hygroskopijnej sterylizowanej, odkrawamy czystemi nożyczkami (p. wyżej), nie dotykając się palcami, a czystą wygotowaną w wodzie pincetką gazę kładziemy nie na płask, a w postaci harmonijki złożoną, b) z warstwy waty hygroskopijnej sterylizowanej i c) z bandaża. Zamiast bandaża do umocowania opatrunku możemy użyć plastra lepkiego, pokrajanego w paseczki. Nie wolno rany zaklejać plastrami. Rannego jak najprędzej należy oddać w ręce lekarza, zeszycie bowiem rany możliwe jest tylko w ciągu paru pierwszych godzin.

Opatrunki złamań kości, mają na celu unieruchomienie złamanej kości, której odłamy mogłyby zranić naczynia, mięśnie i przebić skórę. Opatrunek złamania kości polega: 1) na wyciągu obu odłamów kości; w tym celu jedna osoba ciągnie dolny odłam ku dołowi, druga górny ku górze, trzecia zaś wykonywa złożenie kości, t. j. ustawienie jej w położeniu normalnem. 2) Na unieruchomienie odłamów przez nałożenie łupek, poprzednio jednak, by łupki nie raniły skóry,

należy kończynę owinąć watą lub miękką tkaniną, 3) na przymocowaniu łupek bandażem, 4) na zawieszeniu ręki na temblaku, ewentualnie, na ułożeniu złamanej nogi na łóżku lub noszach. Bandaż zastąpić można chustkami, któremi wiążemy łupki. Kończyny dolne u chorego, leżącego w łóżku lub na noszach, unieruchomić można, okładając kończynę 2-ma pończochami, wypełnionemi piaskiem lub popiołem. Jeżeli przy złamaniu mamy jednocześnie ranę, przed nałożeniem opatrunku unieruchamiającego, należy starannie opatrzeć ranę. Opatrunek taki uważać należy za prowizoryczny i chorego natychmiast odstawić do szpitala, ewentualnie wezwać lekarza.

Otrucia. Głównem zadaniem przy otruciach jest usunięcie trucizny z organizmu. Najlepszym do tego celem jest zgłębnik żołądkowy i przepłukanie żołądka czystą wodą lub z dodatkiem odpowiedniej odtrutki. Ponieważ jednak przepłukania może dokonać tylko lekarz, więc, gdy go niema w pobliżu, należy spowodować wymioty, podając ciepłą wodę z rozpuszczonem mydłem, solą kuchenną, mąką gorczyczną lub też łechtając gardło (łuki podniebienne). W zatruciu kwasami podawać mleko, wodę białkową, lub wapienną, kredę, lód, w zatruciu alkaliami (ługami) — ocet, mleko, — w zatruciu alkaloidami należy podawać b. silny wywar herbaty. Jako leki wzmacniające podawać czarną kawę, rum, wino, koniak, oblewać zimną wodą, nacierać szczotkami, synapizmy, lewatywy z octu, rytmiczne uderzenia dłonią w okolicę serca.

Piorunem porażenie powstaje skutkiem wyładowania elektryczności z chmur. Piorun wywołuje stłuczenia, oparzenia, szczególniej w miejscach, gdzie były części metalowe ubrania: guziki, medaliki, łańcuszki, które topi; pozatem ogłuszenie, nieprzytomność, omdlenie, porażenie ogólne. *Nie wolno porażonego zakopywać* w ziemię — ale skoro nie oddecha, robić sztuczny oddech; gdy leży w omdleniu, dawać środki trzeźwiące; spryskać twarz wodą, do wąchania dawać sole trzeźwiące, amoniak, eter. Oparzenia i stłuczenia opatrywać jak wskazano w odpowiednich ustępach.

Powieszenie jest odmianą uduszenia z częstem uszkodzeniem kręgów. Powieszonego natychmiast odciąć należy, pętle na szyi przeciąć i natychmiast stosować oddech sztuczny w ciągu conajmniej $^1/_2$ godziny, aż do chwili, gdy zacznie oddechać. Spryskiwać twarz wodą zimną, do wąchania dawać eter, sole trzeźwiące, po przyjściu do przytomności inne środki podniecające. Wezwać lekarza.

Słoneczne porażenie czyli *udar słoneczny*, powstaje skutkiem przegrzania organizmu w dni upalne. Chory uskarża się na ból głowy, nudności, często traci przytomność. Twarz czerwona, białka krwią nabiegłe. Chorego przenieść należy w miejsce ocienione, na głowę kłaść zimne okłady, wycierać całe ciało wodą zimną zdrojową i dawać pić dużo wody. W omdleniu środki trzeźwiące, w razie przedłużającej się niemocy, spieszyć z pomocą lekarską.

Stłuczenia powstają skutkiem uderzenia ciała twardego i zarazem ciężkiego o powierzchnię naszego ciała. Pierwszem wskazaniem w stłuczeniach jest spokój stłuczonej kończyny, pozatem stosować należy na miejsce stłuczenia lód lub okłady zimne w ciągu pierwszych 12 godzin, następnie kompres pod ceratką z wody Burowa.

Udar mózgowy jest wynikiem wylewu krwi z naczyń mózgowych do istoty mózgu. Występuje u ludzi starszych skutkiem zwapnienia naczyń mózgowych. Bezpośrednią przyczyną jest wzruszenie, wstrząśnienie moralne lub fizyczne; często brak bezpośredniej przyczyny wywołującej. U ludzi młodszych z chorobami serca częściej zdarza się zatkanie naczyń mózgu. Następstwem w obu razach jest śmierć natychmiastowa lub też krócej lub dłużej trwałe porażenie połowiczne, t. j. lewej ręki, lewej nogi, prawej połowy twarzy lub odwrotnie. Pierwszem wskazaniem jest wysokie ułożenie chorego, lód na głowę, kąpiel gorczyczna na nogi. Należy wezwać lekarza natychmiast.

Utonięcie. Po wyciągnięciu topielca należy go bezzwłocznie obrócić twarzą ku ziemi, opuściwszy głowę niżej, aby, o ile można wylać wodę z jamy ustnej, nosa, gardzieli, krtani, poczem przystąpić do energicznego stosowania oddechu sztucznego (p. w.), który robić, dopóki chory sam nie zacznie oddechać. Jednocześnie suchą flanelą nacierać całe ciało, a następnie ogrzać chorego butelkami z wodą gorącą, dawać mu mocną herbatę i kawę, eter, krople walerjanowe.

Wstrząśnienie mózgu najczęściej po urazach głowy. Chory nieprzytomny, blady, tętno słabe, wymioty. Układamy chorego poziomo, pozostawiamy go w spokoju. Na głowę lód, do wewnątrz środki trzeźwiące. Wezwać natychmiast lekarza.

Zaczadzenie, zatrucie czadem, czyli tlenkiem węgla. Początkowo chory odczuwa ból i zawrót głowy, duszność, nudność, stopniowo traci przytomność i w razie, gdy pomoc nie pospieszy, w tym stanie umiera. Pierwszem wskazaniem jest wyniesienie zaczadziałego na świeże powietrze; o ile nie oddecha, dawać mu tlen do oddechania, rozcierać ciało flanelą, podawać środki podniecające, na głowę lód, lód do połykania w razie wymiotów. O ile nie oddecha lub oddecha słabo, zastosować natychmiast oddech sztuczny i stosować go długo. Wezwać lekarza.

Zwichnięcie powstaje, jeżeli skutkiem uderzenia, główka kości wyskoczy ze stawu i zajmie nieprawidłowe położenie. Ruchy w danym stawie ustają, lub są bardzo bolesne. Nastawiać zwichnięcia nielekarz nie ma prawa, gdyż może spowodować ciężkie obrażenia, z drugiej znów strony pomoc musi być szybka, gdyż zadawnione zwichnięcia z trudnością ustawić można, co grozi kalectwem. O ile zwichnięciu uległa górna kończyna, należy zawiesić ją na temblaku i na staw zwichnięty położyć pęcherz z lodem, w zwichnięciu nogi, chorego ułożyć na siedzeniu i nieść lub wieść w takiej pozycji, również okładając staw zwichnięty lodem

Schematyczne wskazania dla leczenia najważniejszych chorób przewlekłych w polskich uzdrowiskach.

Choroby serca i naczyń: Ciechocinek, Delatyn, Druskieniki, Inowrocław, Iwonicz, Jastrząb, Jaworze, Krynica, Morsztyn, Nałęczów, Rabka, Rymanów, Truskawiec, Żegiestów.

Choroby narządu oddechowego: Bystra, Ciechocinek, Delatyn, Druskieniki, Gdynia, Hallerowo, Inowrocław, Iwonicz, Jaremcze, Jaworze, Krościenko, Lubień Wielki, Otwock, Rabka, Rymanów, Szczawnica, Worochta, Zaleszczyki.

Choroby żołądka: Druskieniki, Kosów, Krościenko, Krynica, Rymanów, Szczawnica, Wysowa, Żegiestów.

Choroby jelit: Czerniewice, Druskieniki, Kosów, Krościenko, Krynica, Morszyn, Nałęczów, Rymanów, Szczawnica, Wysowa, Truskawiec, Żegiestów

Choroby wątroby: Czerniewice, Druskieniki, Krościenko, Krynica, Morszyn, Rymanów, Szczawnica, Wysowa, Truskawiec.

Choroby nerek i dróg moczowych: Druskieniki, Krościenko, Krynica, Nałęczów, Rymanów, Szczawnica, Truskawiec, Wysowa, Zaleszczyki, Żegiestów.

Choroby kobiece: Busk, Ciechocinek, Delatyn, Druskieniki, Goczałkowice, Inowrocław, Iwonicz, Jastrząb, Krynica, Nałęczów, Rabka, Rymanów, Solec, Truskawiec, Ustroń, Żegiestów.

Choroby krwi: Krynica, Nałęczów, Szczawnica, Wysowa, Zakopane, Żegiestów.

Cukrzyca: Krościenko, Krynica, Nałęczów, Rymanów, Szczawnica, Truskawiec.

Podagra: Druskieniki, Kosów, Krościenko, Krynica, Lubień W., Nałęczów, Rymanów, Truskawiec, Szczawnica, Żegiestów.

Otyłość: Czerniewice, Kosów, Lubień W., Morszyn, Truskawiec.

Gośćcowe i urazowe schorzenia kości i stawów: Busk, Delatyn, Ciechocinek, Goczałkowice, Horyniec, Inowrocław, Iwonicz, Jastrząb, Krzeszowice, Lubień W., Niemirów, Podgórze-Kraków, Rabka, Solec, Swoszowice, Truskawiec, Ustroń.

Choroby skóry: Busk, Horyniec, Krzeszowice, Lubień W., Niemirów, Podgórze - Kraków, Solec, Swoszowice.

Choroby układu nerwowego: Bystra, Batowice, Ciechocinek, Czarniecka Góra, Druskieniki, Goczałkowice, Jastrząb, Jaworze, Kosów, Krynica, Lubień, Miłowody, Nałęczów, Ojców, Zakopane, Żegiestów.

Skaza zołzowa: Ciechocinek, Druskieniki, Gdynia, Goczałkowice, Hallerowo, Iwonicz, Jastrząb, Rabka, Rymanów, Zakopane, Zaleszczyki.

Choroby z tłem kiłowem: Busk, Ciechocinek, Horyniec, Iwonicz, Krzeszowice, Lubień W., Niemirów, Rabka, Solec, Swoszowice.

Gruźlica płuc: Bystra, Jaremcze, Otwock, Worochta, Zakopane, Zelemlanka, Zawoja.

Gruźlica skóry, kości i stawów: Druskieniki, Ciechocinek, Iwonicz, Jastrząb, Goczałkowice, Rabka, Rymanów, Worochta, Zakopane.

Zatrucie metalami: Busk, Horyniec, Krzeszowice, Lubień W., Niemirów, Podgórze - Kraków, Solec, Swoszowice.

Ozdrowiny po chorobach gorączkowych: Gdynie, Hallerowo, Jaremcze, Jaworze, Krościenko, Krynica, Nałęczów, Rymanów, Szczawnica, Worochta, Zakopane, Zaleszczyki, Zawoja.

Spis aptek
w Krakowie i Podgórzu.

1) Apteki w Krakowie dzielą się na 6 grup (cyfry rzymskie), w Podgórzu na 3 grupy (cyfry arabskie).

a) w Krakowie:

I.

APTEKA POD BIAŁYM ORŁEM
Rynek A-B 45.
APTEKA — ul. Łobzowska 6.
APTEKA POD ŚWIĘTĄ KINGĄ
ul. Grzegórzecka 9.
APTEKA POD ZŁOTYM LWEM
ul. Długa 4.
APTEKA POD MURZYNEM
ul. Krakowska 19.

II.

APTEKA POD SŁOŃCEM
Rynek A-B 43.
APTEKA POD ESKULAPEM
ul. Św. Gertrudy 1.
APTEKA POD MATKĄ BOSKĄ
ul. Krowoderska 74.
APTEKA W DĘBNIKACH
ul. Konopnickiej 1.
APTEKA POD ZŁOTYM ORŁEM
ul. Krakowska 9.

III.

APTEKA POD ZŁOTYM TYGRYSEM
ul. Szczepańska 1.
APTEKA POD ANIOŁEM STRÓŻEM
ul. Kościuszki 4.
APTEKA POD TEMIDĄ
ul. Długa 66
APTEKA POD BARANKIEM
ul. Mikołajska 4.
APTEKA NIEBIESKA
ul. Dajwór 6.

IV.

APTEKA POD ZŁOTĄ GŁOWĄ
Rynek 13
APTEKA POD TRZEMA KORONAMI
ul. Retoryka 1.
APTEKA CZTERNASTA
ul. Lubicz 7.
APTEKA — ul. Stradomska 6.
APTEKA IM. KRÓLOWEJ JADWIGI
ul. Karmelicka 9.

V.

APTEKA POD KORONĄ
Rynek 22.
APTEKA POD GWIAZDĄ
ul. Florjańska 15.
APTEKA POD OPATRZNOŚCIĄ
ul. Karmelicka 23.
APTEKA WARSZAWSKA
Aleja Królewska 5.
APTEKA POD ANIOŁEM
ul. Dietla 76.

VI.

APTEKA POD ZŁOTYM SŁONIEM
ul. Grodzka 22
APTEKA POD JAGIEŁŁĄ
Plac Matejki 3.
APTEKA MAZARAKIEGO
ul. Sienkiewicza 2
APTEKA POD TRZEMA GWIAZDAMI
ul. Rakowicka 12.
APTEKA STERNBACHA
ul. Dietla 36.

W niedzielę łączą się grupy: I z IV, II z V, III z VI.

b) w **Podgórzu** pełnią apteki dyżury w nocy na zmianę co 4-tą noc, a w niedzielę pełnią 4 apteki w 3 turnusach na zmianę co 3-cią niedzielę (apteka 2 i 4 równocześnie):

1.

APTEKA POD KORONĄ
Rynek 9.

2.

APTEKA POD ORŁEM
Plac Zgody 20.

3.

APTEKA POD OPATRZNOŚCIĄ
ul. Brodzińskiego 1.

4.

APTEKA POD HYGEĄ
ul. Kalwaryjska 27.

2) Dyżury **nocne** trwają **od godz. 8 wieczór do godz. 8 rano; dzienne: od godz. 8 rano do godz. 8 wieczór.**

3) Apteki **nie pełniące** dyżurów, obowiązane są umieszczać w miejscu widocznem **wywieszki podające do wiadomości publiczności te apteki, które w danej nocy lub w daną niedzielę mają dyżur nocny względnie dzienny.** Wywieszki te muszą być **punktualnie zmienione**, t. j. o godz. 8 wieczór ewentualnie o godz. 8 rano, **dla uniknięcia błędnego informowania publiczności.**

Spis lekarzy

zamieszkałych w Krakowie i uprawnionych do wykonywania praktyki lekarskiej.

Abend Józef, choroby wewn. — Zamojskiego 24, telefon 126-37.
Ackerman Adam, ginekolog i akuszer, lekarz kolejowy, Wiślna 5, telefon 103-49,
Adamowicz Paweł Ant., choroby wewnętrzne — Batorego 15,
Altstädterówna Süssel, choroby kobiece i położnictwo — Skałeczna 3,
Ameisen Aleksander, chor. płciowe i skórne — Karmelicka 16,
Ameisen Fryderyka, choroby skórne i kosmetyka — Sławkowska 9.
Armer Wilhelm, prakt. Szpitala św. Łazarza — Grodzka 4,
Aronsohn Juljan, ginekolog i akuszer — Jasna 3,
Artwiński Eugenjusz, Doc. neurologji U. J., choroby nerwowe i umysłowe — Batorego 17, telefon 135-73,

Baczak Halina, bakterjologja — Urzędnicza 11,
Bannet Arnold, choroby ócz — plac Dominikański 2, telefon 115-21,
Bannet Mieczysław — Rynek Gł. 10,
Baranowski Włodzimierz — Kraszewskiego 23,
Barański Emil Antoni, lekarz-dentysta — Florjańska 20,
Barberowski Karol Jan, lekarz-dentysta — Mały Rynek 4, tel. 145-85,
Bartel Alfred, lekarz wojskowy, nie praktykuje — Mikołajska 20,
Bauminger Judessa, choroby wewnętrzne — Dietlowska 60,
Baurowicz Aleksander, Prof. U. J., choroby gardła, krtani, nosa i uszu, Grodzka 26, telefon 101-91,
Berezowski Tadeusz, choroby ócz, st. lekarz miejski i Kasy chor. — Sławkowska 25, telefon 112-25,
Berger Eugenjusz — Rakowicka 10,
Bernaciński Lucjan, choroby dzieci — Bonerowska 2,
Bernadzikowski Władysław, sekundarjusz Szpitala OO. Bonifratrów— Długa 60,
Białas Roman, praktykant Szpitala św. Łazarza — Strzelecka 19,
Bieberstein Aleksander, chor. wewn. — Warneńczyka 3, tel. 140-28,
Bielawski Jan, masaż mech., therapja, ortopedja — Wolska 7, telefon 101-10,
Bielerowa Regina, lekarz-dentysta — Lubomirskich 23,

Bieńkiewicz August, choroby wewnętrzne, lekarz szkolny miejski, — plac Groble 8,
Bier Leonard, Dyrektor Państw. Zakł. bad. środków spożywczych — Zygmunta Augusta 1, telefon 100-30,
Biernacki Henryk, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Studencka 25, telefon 127-67,
Bilikiewicz Tadeusz Antoni, Historja medycyny — Kochanowskiego 4,
Binzer Wiktor Józef, choroby wewnętrzne — Warszawska 1,
Birkenfeld Józef, elew Kliniki chirurgicznej — Lwowska 15,
Birkenfeld Karol, choroby wewnętrzne i położnictwo — Lwowska 15, telefon 115-34,
Birnbaum Aurelja zam. Goldgartowa, choroby skórne, weneryczne i kosmetyka — Sebastjana 17, telefon 135-63,
Blanksteinówna Felicja, choroby dzieci, lekarz Kasy chorych — Zielona 12, telefon 115-91,
Blassberg Maksymiljan, choroby wewnętrzne — Starowiślna 18, telefon 104-57,
Błoński Walerjan, choroby wewn. — Krowoderska 8,
Bleiweiss Józef, prakt. Szpitala św. Łazarza — Krzywa 9,
Bluebaum Teofil, rentgenologja — Smoleńska 25, telefon 118-89,
Bluebaum Wanda, bakterjologja — Smoleńska 25, telefon 118-89,
Bobak Antoni, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych, lekarz Policji Państw. — Karmelicka 45, telefon 128-75,
Bobak Stefan, chor. skórne i płciowe — Niecała 1,
Bober Antoni, prakt. Szpit. św. Łazarza — Długa 74,
Bobkowska-Czerwińska Helena, choroby wewnętrzne i kobiece — plac Groble 12, telefon 125-77,
Bobrowski Emil, nie praktykuje — Brodowicza 14, telefon 115-50,
Bobrzyński Władysław, prakt. Szpit. św. Łazarza — ul. Stradom 3,
Bochner Helena, prakt. Szpitala św. Łazarza — Zagrody 8,
Boczar Stanisław Teodor, choroby skórne i weneryczne — Szczepańska 3, telefon 100-11.
Böhmerwald Hirsch, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Retoryka 17,
Böhmerwald Zofja, prakt. Szpitala św. Łazarza — Retoryka 17,
Borkowski Władysław, choroby chirurgiczne, lekarz Kasy chorych — Rynek Podgórski 11,
Bornstein Bernhard, choroby nerwowe i umysłowe — Kremerowska 4,
Braciejowski Jakób, chor. wewnętrzne i dzieci — Lwowska 41,
Brand Henryk, praktykant w Szpitalu okręgowym V. — Zielona 16,
Brand Henryk, choroby kobiece i położnictwo — Starowiślna 60, telefon 112-23,
Brand Mieczysław, praktykant Szpitala św. Łazarza — Dietlowska 74,
Brandeis Albert, praktykant Szpitala św. Łazarza, — Starowiślna 52,
Braun Bronisław, choroby wewnętrzne — Pl. Jabłonowskich 6,
Breyer Stanisław, przyrodolecznictwo — Wolska 36,
Brudzewski Karol, docent okulistyki U. J., prymarjusz Szpitala św. Łazarza — Florjańska 40, telefon 121-14,

Brzezicki Eugenjusz Emiljan, chor. nerwowe i umysł., lekarz Kasy chorych — Batorego 7,

Buczyńska Zofja, zamężna Ślączek, asystent szkoły położnych — Batorego 21/II,

Bujak Władysław, docent U. J., chor. dzieci — Długa 58, tel. 123-96,

Bujwid Odo, em. prof. U. J., bakterjolog, dyrektor zakładu szczepień ochronnych — Lubicz 34, telefon 103-01,

Bulanda Apolonjusz Bogusław, prakt. szpit., — Kochanowskiego 2,

Bułat Józef, choroby skórne i weneryczne, zawodowy lekarz wojskowy — ul. Krzemionki 3,

Burzyński Stanisław, lekarz pułkownik — Kochanowskiego 2,

Cetnarowski Edward, położnictwo, choroby kobiece — Potockiego 3, telefon 103-37,

Chlipalski Mieczysław, praktykant Szpitala św. Łazarza — Rynek Kleparski 14,

Chłopicki Władysław, asystent Kliniki neurologicznej U. J. — Kopernika 48,

Chowaniec Wanda, choroby wewnętrzne — Miejskie Zakłady sanitarne, ulica Prądnicka 50, telefon 110-75,

Chrzanowski Stefan, chirurgja, położnictwo — Mostowa 12,

Chudyk Juljan, roentgenologja — Wiślna 9, telefon 117-26,

Ciechanowski Stanisław, anatomja patologiczna, prof. U. J. — Szopena 11, telefon 131-05,

Ciećkiewicz Marjan, chor. wewn. i kobiece, lekarz Kasy chorych — Siemiradzkiego 10, telefon 119-72,

Cieśla Władysław w Szpitalu św. Łazarza — Kopernika 12,

Cikowska Jadwiga, praktykant Szpitala św. Łazarza — plac Kazimierza Wielkiego 6/III.

Cikowski Stanisław, asystent Kliniki ginekologiczno-położniczej — św. Jana 18, telefon 100-27,

Ćwikliński Alfred, sekundarjusz Sznitala św. Łazarza — Kraszewskiego 12,

Czadowski Edmund, lekarz-dentysta, lekarz Kasy Chorych — Wolska 11, telefon 118-44,

Czapiński Stefan, sekundarjusz Szpitala OO. Bonifratrów — Rakowicka 6,

Czapnicki Henryk, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Florjańska 8, telefon 147-02,

Dallet Zofja, choroby dzieci — Zielona 4, telefon 105-20,

Dąbrowski Ludwik, choroby wewnętrzne — Krowoderska 53,

Dobrowolski Witold, praktykant w Klinice I. chorób wewnętrznych U. J. — Rękawka 3,

Dobrzański Karol — Konarskiego 32,

Donhaiser Antoni, bakterjologja — Al. Mickiewicza 12,

Drobner-Jurowiczowa Czesława Karolina, lekarz-dentysta, lekarz Kasy chorych — Zwierzyniecka 7,
Drozdowski Jerzy, kierownik Pogotowia ratunkowego, asystent Kliniki stomatolog. — Lubicz 9, telefon 146-67,
Dryker Nesen, lekarz-dentysta — Karmelicka 16,
Dunaj Zygmunt, choroby wewnętrzne, okręg. lekarz miejski — Długa 21, telefon 155-06,
Dyboski Tadeusz, choroby skórne i weneryczne, lekarz Kasy chorych — św. Tomasza 22, telefon 134-31 i 140-95,
Dym Osias, choroby wewnętrzne — Starowiślna 17, telefon 105-58,
Dziuba Stanisław, praktykant w Klinice chorób wewnętrznych U. J., Wolska 9,

Eibenschütz Stanisław, praktykant Szpitala św. Łazarza — Radziwiłłowska 17,
Eichenholz Izydor, neurologja — Grodzka 40,
Elbaum Mina, prakt. Szpitala św. Łazarza — Sławkowska 23,
Eisele Henryk, bakterjologja, lek. Kasy chorych — Kremerowska 10,
Eisenberg Filip, bakterjologja, lekarz Kasy chorych — Smoleńska 25-a telefon 140-56,
Engel Adolf, choroby wewnętrzne — Dietlowska 66,
Engländer Bernard, choroby kobiece — Dietlowska 97, tel. 104-71,
Epstein Maurycy, chirurgja i ortopedja — Basztowa 23, tel. 123-64,

Feldmann Benedykt, prakt. Szpitala św. Łazarza — Brzozowa 6,
Feliks Józef, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Straszewskiego 21, telefon 118-28,
Ferber Edmund, st. asystent Kliniki chirurg. — Grabowskiego 13,
Ferens Tadeusz, praktykant Szpitala św. Łazarza — Czysta 3,
Fiala Roman, prakt. Szpitala św. Łazarza — Topolowa 40,
Fiala Bogdan, prakt. Szpitala św. Łazarza — Topolowa 40,
Filip Piotr, choroby wewnętrzne — Aleja 3 Maja 5,
Fisch Helena, choroby kobiece — Karmelicka 28,
Fischel Tobiasz, praktykant Szpitala izraelickiego — Kupa 5,
Fischer Jan, prakt. Szpitala św. Łazarza — Konarskiego 3,
Fiut Juljan, stomatolog — Karmelicka 14,
Förster Aleksander, choroby dzieci, lekarz Kasy chorych — Bracka 7,
Fränkel Berta, choroby skórne i weneryczne — Starowiślna 49, telefon 117-90,
Frąckowiak Tadeusz, choroby nerwowe i umysłowe, asystent Kliniki, Kopernika 48, telefon 114-25,
Frenkiel Jadwiga, choroby wewnętrzne i dzieci — Gołębia 14,
Freundlich Henryk, choroby kobiece — Strzelecka 2,
Friedeker Salomon, lekarz-dentysta, lekarz Kasy chorych — Karmelicka 28,
Friedmann Henryk, choroby wewnętrzne — Wrzesińska 3, tel. 117-79,
Friedman Kalman, prakt. Szpitala św. Łazarza — Paulińska 16,

Friedmann Ludwik, położnictwo i choroby kobiece — Starowiślna 1, telefon 104-59,
Frischer Józef, chirurgja — Zwierzyniecka 15,
Frommer Wiktor, choroby kobiece — Smoleńska 1,
Fuchs Helena Ryfka zamężna Katzowa, choroby dzieci — Parkowa 1,
Fuchs Leon, b. dyrektor państw. Szpitala św. Łazarza — Aleja Krasińskiego 21, telefon 141-00,

Gallus Jan Bolesław, choroby nerwowe i umysłowe — Kopernika 48,
Gasiński Józef, praktykant Kliniki chirurgicznej — Kopernika 12,
Gądzikiewicz Witold, higjena, prof. Uniw. Jagiel. — Lubicz 42, telefon 103-02,
Gąsiorowski Stanisław Karol, lekarz fabryki tytoniu — Szlak 32,
Gedl Edward Zbigniew, chirurgja — Biskupia 5,
Gettlich Adam, choroby dzieci — Dunajewskiego 2,
Gewürtz Lazar Leon, prakt. w Szpitalu św. Łazarza — Zyblikiewicza 17,
Gieszczykiewicz Marjan, bakterjologja, prof. Uniw. Jagiel. — Aleja Mickiewicza 13, telefon 146-45,
Glaser Henryk, choroby wewnętrzne — Długa 31,
Glassner Ignacy, praktykant Szpitala św. Łazarza — Św. Sebastjana 3,
Glassner Roman, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Kalwaryjska 5, telefon 114-62,
Glatzel Jan, chirurgja, prof. Uniw. Jagiel. — Św. Tomasza 22, telefon 144-94,
Głębocka Marja, położnictwo i choroby kobiece, lekarz Kasy chorych — Florjańska 53,
Glück Juda Leib, praktykant Szpitala św. Łazarza — Wita Stwosza 27,
Glücksmann Feliks Stanisław — Wiślna 8.
Godlewski Emil, biologja, embrjologja, prof. Uniw. Jagiel. — Aleja Krasińskiego 19, telefon 132-34,
Godlewski Marjan, choroby wewnętrzne — Basztowa 1, tel. 124-88,
Godlewski Wacław, praktykant Szpitala okr. V., lekarz Kasy chorych — Konarskiego 10,
Godłowski Zbigniew, praktykant Szpitala św. Łazarza — Kanonicza 6,
Gogólski Józef, choroby kobiece, chirurgja — Starowiślna 8,
Goldberg Henryk, lekarz Szpitala św. Łazarza, choroby kobiece, położnictwo — Wielopole 11,
Goldberger Henryk, prakt. Szpitala św. Łazarza — Sobieskiego 16-a,
Goldberger Leon, praktykant Szpitala św. Łazarza, choroby kobiece, położnictwo — Rynek Podgórski 12, telefon 133-14,
Goldblatt Edward, praktykant w I. Klinice chorób wewnętrznych U. J. — Zielona 28,
Goldblatt Regina zam. Fenigerowa, choroby kobiece i położnictwo — Zielona 28,
Goldgart Leon, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Dietlowska 62, telefon 103-91,

Goldschmied Aleksander, praktykant Szpitala św. Łazarza — Jasna 10,
Goldmann Amalja, choroby wewnętrzne — Wielopole 11,
Goldstein Dawid, choroby skórne i płciowe — Mikołajska 9,
Goldstein Salomon, praktykant Szpitala św. Łazarza — Grodzka 71,
Gołąb Jan Kazimierz, bakterjologja, choroby dzieci, lekarz Kasy chorych — Zyblikiewicza 5,
Godłowska Zofja — Zyblikiewicza 8,
Gólski Stanisław Michał, choroby wewnętrzne, st. lekarz miejski i Kasy chorych — Basztowa 16, telefon 113-15,
Górski Franciszek, choroby kobiece — Wolska 28,
Gottlieb Dawid, choroby wewnętrzne — Dietlowska 68, tel. 128-52,
Gottlieb Gabrjel, roentgenologja — Grodzka 39, telefon 137-81,
Gottlieb Henryka, położnictwo i choroby kobiece — Wolska 36, telefon 102-49,
Grabczak Ludwik, lekarz miejski, dentystyka — ord.: Szpitalna 34; zam.: plac Matejki 5, telefon 113-41,
Gradziński Adam, chor. nerwowe i umysł. — Starowiślna 20,
Grażyński Edward, choroby dzieci — Al. Krasińskiego 19,
Grinzweig Isomor, prakt. Szpitala św. Łazarza — Przemyska 3,
Gross Ludwik — Studencka 9, telefon 136-10,
Grossbard Gustawa zamężna Joffe, prakt. Szpitala św. Ludwika i lekarz Kasy chorych — Dąbrowskiego 3,
Grudzewski Adam, chor. wewnętrzne — Siemiradzkiego 5, tel. 110-35,
Grünbaum Feliks, chor. nosa, gardła, uszu i krtani — Starowiślna 64,
Grünberg Marja — Kalwaryjska 5,
Grünhut Berl, choroby wewnętrzne — Dietlowska 49, tel. 113-04,
Grünhut Józef, choroby kobiece — Jagiellońska 11, telefon 149-73,
Grzybowski Grzegorz, lekarz Kasy chorych, położnictwo, choroby kobiece i wewnętrzne — Długa 4, telefon 112-78,
Guschlbauer Tadeusz Władysław, praktykant Szpitala św. Łazarza — Długa 62,
Gutfreund Anatol, położnictwo i choroby kobiece — Karmelicka 50,
Gutmanowa ze Spirów Gizela, choroby dzieci — Grodzka 60/II., telefon 126-98,
Gutwiński Stanisław Kazimierz, praktykant w Klinice Uniw. Jagiel. — Karmelicka 50,
Gürtler Wojciech, lekarz miejski — Prądnicka 80,

Haas Adolf, choroby wewnętrzne — Lwowska 4/I., telefon 126-92,
Haber Maurycy, choroby jamy ust, stomatologja — Grodzka 32,
Habicht Kazimierz, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Wielopole 4, telefon 131-95,
Hackbeil Bronisław, choroby wewnętrzne i kobiece — Zielona 19,
Hanzel Jakób, ortopeda — Zyblikiewicza 9,
Halpern Rachela, prakt. Szpitala św. Łazarza — Podwale 12,
Hammerschlag Roman, choroby wewnętrzne — Zyblikiewicza 9,
Heilpern Leonard, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Św. Gertrudy 10, telefon 105-26,

Heller Tadeusz, choroby kobiece i położnictwo — Dietlowska 99,
Hoyer, Prof. U. J. — Łęczycka 4,
Herschdörfer Aziasz, choroby wewn. — Dietlowska 58, tel. 143-99,
Herzhaft Stanisław, prakt. Szpitala św. Łazarza — Rakowicka 12,
Herzog Jakób Oskar, prakt. Szpitala św. Łazarza — Dietlowska 97,
Heumann Zygmunt, choroby wewnętrzne — Zielona 4, tel. 132-98,
Hilfstein Chaim, choroby wewnętrzne — Dietlowska 83, tel. 113-73.
Hirsch Chana Estera — Dietlowska 59,
Hirsch Leon, w Szpitalu św. Łazarza — Krakowska 19,
Hirschhorn Helena — Grzegórzecka 4,
Hirschtal Marjan, prakt. Szpitala św. Łazarza — Legjonów 4,
Hirschtal Reizel zamężna Turowa, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Krakusa 8,
Hładij Michał, chirurgja, operator Szpitala OO. Bonifratrów — Długa 60, telefon 133-74,
Hochbaum Ignacy, lekarz Pogotowia ratunkowego — Dwernickiego 4, telefon 149-76,
Hochmann Stefanja, choroby dzieci — Starowiślna 64,
Holländer Ernestyna, choroby wewnętrzne — Michałowskiego 2,
Holländer Ewa, prakt. Szpitala św. Łazarza — Michałowskiego 15,
Horoch Kajetan, chirurgja — Aleja Słowackiego 34,
Horodyński Józef, prakt. w Klinice — Kopernika 48,
Horowitz Lila, lekarz Kasy chorych, choroby skóry i płciowe i kosmetyka lekarska — Dietlowska 59/I.,
Horowitz Maksymiljan, praktykant Szpitala św. Łazarza — Jasna 7,
Hoyer Henryk, anatomja porównawcza, histologja, prof. U. J. — Łęczycka 4,

Immerglück-Haberowa Dora, stomatologja — Grodzka 32,
Immich Stanisław, roentgenologja — mieszka: Kremerowska 12; ordynuje: Batorego 5,
Izraelowicz Leon, praktykant Szpitala św. Łazarza — Zygmunta Augusta 7,
Iwanicki Kazimierz, lekarz wojskowy — Wolska 7,

Jabłoński Antoni, choroby wewnętrzne, naczelny lekarz kolej. — Kremerowska 3, telefon 114-76,
Jakobsohn Leopold, choroby kobiece i położnictwo — Kalwaryjska 7, telefon 130-82,
Jakubowski Marjan Faustyn Ignacy Juljan, choroby kobiece — Sienkiewicza 14,
Jankowski Stanisław, psychjatrja, lekarz sądowy — Szewska 22, telefon 112-55,
Jasieńska Anna, praktykant Szpitala św. Łazarza — Kopernika 36,
Jasieński Jerzy, chirurgja — Lubicz 34,
Jastrzębski Juljan, choroby wewnętrzne, położnictwo — Zwierzyniecka 30,

Jaśkiewicz Jan, lekarz dentysta — Florjańska 19,
Jaugustyn Stanisław, chor. kobiece i położnictwo — Sławkowska 20,
Józefczyk Józef — Szlak 51,
Jurewiczowa Czesława, lekarz dentysta — Zwierzyniecka 7,
Juerówna zam. Laksowa Wanda, choroby wewnętrzne i dzieci — Rakowicka 3,
Junger Jakób, choroby wewnętrzne — Krakowska 9,
Jurkowicz Izaak, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Wrzesińska 9,

Kaczyński Stanisław, bakterjolog — Karmelicka 28,
Kader Bronisław, prof. Uniw. Jagiel., chirurgja — Basztowa 4,
Kadyi Bronisław, choroby ócz — Kopernika 38,
Kajzer Adolf, chor. skórne i płciowe, lekarz Kasy chorych — Krowoderska 27,
Kalista Wacław — Plac Matejki 7,
Kanarek Jerzy, asystent Kliniki chirurgicznej — Kopernika 40,
Kania Feliks, lek. pow. Starostwa w Krakowie,
Kania Władysław, choroby wewnętrzne — Karmelicka 40,
Kapellner-Kaplicki Mieczysław, chor. skórne i weneryczne, lekarz Kasy chorych — Potockiego 2, telefon 125-36,
Karasiński Stanisław, choroby wewnętrzne — Radziwiłłowska 4, telefon 147-77,
Karczewski Władysław Wacław, sekundarjusz Szpitala św. Łazarza — Czapskich 3/II.,
Karelus Kazimierz, choroby ócz, prymarjusz Szpit. OO. Bonifratrów, lekarz Kasy chorych — Basztowa 1, telefon 127-44,
Karmel Doba, praktykant Szpitala św. Łazarza — Józefa 1,
Katyńska Irena Henr., prakt. Szpitala św. Łazarza — Wielopole 26,
Kaufer Efroim, prakt. Szpitala św. Łazarza — Śląska 5,
Katzner Józef, choroby wewnętrzne — Krakowska 32,
Kaulbersz Jerzy, neurologja i fizjologja, asystent Uniw. Jagiel. — Grzegórzecka 16,
Keller Tadeusz Mieczysław, Doc. Uniw. Jagiel., ginekologja i położn., św. Tomasza 22, telefon 118-00,
Kelhofer Artur — Al. Krasińskiego 4,
Kepler Wiktor, choroby wewnętrzne — Legjonów 12,
Kępiński Leon, lekarz powiatowy, choroby wewnętrzne i serca — Batorego 23,
Kiełczewski Stanisław, asystent Zakł. anatomji patologicznej U. J. — Strzelecka 2,
Kirschenbaum Abraham, higjena — Grodzka 63,
Kirschner Józef, neurologja, praktykant Szpitala św. Łazarza — Karmelicka 10,
Klajnman Dawid, choroby ócz — Lubicz 3,
Klassa Eugenjusz Karol, choroby gardła i nosa — Basztowa 10/II.,
Klęsk Adolf, chirurgja, lekarz szkolny miejski — Św. Jana 18, telefon 120-91,

Kluczyński Jerzy Marceli, porucznik-lekarz Wojsk Polskich — Długa 47/.,

Kluger Władysław, choroby wewnętrzne — Sobieskiego 10, tel. 121-54,

Kłosowski Stanisław, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Zwierzyniecka 8,

Knoreck Jan, chirurgja, urolog, lekarz Kasy chorych — Potockiego 5, telefon 133-20,

Koch-Kowalikowa Karolina, choroby ócz, asystent Kliniki Uniw. Jag., Kopernika 38,

Kociubiński Aleksander, prakt. Szpitala św. Łazarza — Zygmunta Augusta 9,

Kocwa Juljusz, choroby wewnętrzne, lekarz w Wojew. — Sławkowska 23,

Kohn Maksymiljan, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Mazowiecka 64,

Kon Regina M. — Wrzesińska 11,

Kolber Abraham, choroby dzieci, — Starowiślna 28,

Kołodyńska Zdzisława, choroby dzieci — Al. Krasińskiego 8,

Kołtun Jan, choroby wewnętrzne — Gertrudy 10,

Komorowski Bolesław, choroby dzieci i wewn., st. lekarz miejski — Lelewela 6, telefon 104-19,

Konstantynowicz Antoni — Senacka 11,

Konstantynowicz Erazm — Senacka 11,

Kopacz Tadeusz, choroby dzieci — Wiślna 12, telefon 146-65,

Kopaczowa Helena, choroby dzieci — Wiślna 12, telefon 146-65,

Kopf Leon, chor. wewnętrzne i kobiece — Sobieskiego 1,

Korabczyńska Bronisława, radjologja — Karmelicka 20, tel. 133-96,

Korczyński Ludomir, prof. Uniw. Jagiel., choroby wewnętrzne — Sobieskiego 16 c, telefon 130-11,

Korngold-Rosenowa Regina, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Michałowskiego 6,

Korolewicz Bolesław, choroby wewnętrzne, lekarz pułkownik — Bracka 11, telefon 125-78,

Korolowa Stefanja, choroby kobiece i położn. — Pl. WW. Świętych 11,

Korta Stanisław, prakt. klin. — Karmelicka 50,

Kościuszkowa Janina, choroby dzieci — Krowoderska 11, tel. 123-57,

Kościuszko Marjan, choroby kobiece — Krupnicza 18,

Kosiński Mieczysław, chirurgja — ortopedja — mieszka: Łobzowska 29, ordynuje: Św. Filipa 15, telefon 146-96,

Kosowski Mieczysław Stefan, praktykant Szpitala św. Łazarza — Zamojskiego 45,

Kost Jakób Izydor, choroby skórne, roentgenologja — Kapucyńska 3,

Kostanecki Kazimierz, prof. Uniw. Jagiel., anatomja opisowa — Sienkiewicza 24, telefon 102-14,

Kostecki Jan, choroby dzieci, lekarz Kasy chorych — Florjańska 15,

Kostrzewski Józef, Doc. U. J., prymarjusz Szpitala św. Łazarza, choroby zakaźne — Zygmunta Augusta 3,

Kotulski Ludwik, choroby wewnętrzne i kobiece — Tarłowska 5,

Kowalczyk Jan Ludwik, prakt. Szpitala św. Łazarza — Kopernika 40,

Kowenicki Walerjan, choroby wewnętrzne i kobiece — Karmelicka 7/II., telefon 123-42,

Kozłowski Michał, choroby skórne i weneryczne — Sławkowska 18,

Kraczek Franciszek, praktykant II. Kliniki chorób wewnętrznych — Kopernika 17,

Kroft Emil, choroby ócz, kierownik poradni dla uczniów szkół średn., Bonerowska 5,

Kragen-Schuldenfreiowa Marja, choroby wewnętrzne — Stradom 25,

Kragen Antonina, Szpital św. Łazarza — Lwowska 9,

Kranz Jakób — Lwowska 3,

Kramarzyński Adam, choroby wewnętrzne, lekarz szkolny miejski — Mikołajska 26, telefon 125-14,

Kraszewski Wacław — Kanonicza 6,

Krauze Marja z domu Kowalczyk, choroby wewnętrzne i kobiece — Bracka 2/II.,

Kränzler Mina, praktykant Szpitala św. Łazarza — Zielona 28,

Krokiewicz Antoni, prymarjusz Szpitala św. Łazarza, choroby wewnętrzne — Kapucyńska 5, telefon 104-54,

Kropaczek Franciszek Wilhelm, choroby wewnętrzne, emer. lekarz Wojew. — Starowiślna 21,

Krudowski Stefan Marceli, lekarz wojskowy, ordynator oddziału umysłowo-nerwow. Szpitala O. 5 — Sobieskiego 15,

Krupiński Mieczysław, chirurgja — Długa 6,

Ksyk Stanisław, prakt. Szpitala św. Łazarza — Rakowicka 16,

Kubiczek Mieczysław — Kochanowskiego 2,

Kulczycki Józef, roentgenologja — Wenecja 2,

Kulmatycki Stefan — Senacka 11,

Kunicki Ryszard Paweł, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych, Karmelicka 16,

Kupczyk Bernard, neurologja i fizykalna terapja — Szujskiego 11, telefon 112-95,

Kurtz Süsskind, praktykant Szpitala św. Łazarza — Sandomierska 5, telefon 116-40,

Kuryło Eustachy, praktykant Szpitala św. Łazarza — Topolowa 35/II.,

Kwiatkowski Stanisław, choroby wewnętrzne i chirurgiczne, lekarz sądowy — plac Matejki 6, telefon 114-01,

Lachs Jan, lekarz Kasy chorych, chor. kobiece — Jasna 7, tel. 102-35,

Lachs Romuald, praktykant Szpitala św. Łazarza — Grzegórzecka 16,

Lachs Wanda, prakt. Szpitala św. Łazarza — Grodzka 60,

Landau Ada Róża, choroby gardła i uszu, lekarz Kasy chorych — Zielona 11/I., telefon 131-53,

Landau-Szancer Basia, choroby ócz — Szujskiego 3, telefon 141-03,

Landau-Lichtig Chane, choroby wewnętrzne — Straszewskiego 26,

Landau Zygmunt, choroby wewnętrzne i neurologja — Zyblikiewicza 19/I.,

Landau Jan, choroby dzieci — Św. Gertrudy 9, telefon 114-33,

Landau Maurycy, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Wielopole 11, telefon 112-31,
Landau Rafał, choroby dzieci — Starowiślna 4,
Lanner Leon, choroby kobiece i położnictwo — Dietlowska 73,
Lanota zamęż. Michalikowa Ernestyna Fr., choroby kobiece i położnictwo — Jabłonowskich 2, telefon 111-89,
Laser Debora, praktykant Szpitala św. Łazarza — Miodowa 22,
Laskowski Stanisław — Rakowicka 11-a,
Laszczka Czesław, anatomja patologiczna, st. asyst. Zakł. U. J. — Żmujdzka 23,
Latkowski Józef, prof. Uniw. Jagiel., dyrektor Kliniki chorób wewnętrznych — Pańska 5, telefon 112-30,
Laub Abraham, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Rynek Podgórski 13,
Lauer Aleksander, choroby uszu, nosa, ust i gardła — Potockiego 13, telefon 110-94,
Lehrhaft Dawid, praktykant I. Kliniki chorób wewnętrznych — Długa 9, tel. 157-44,
Leinkram Michał, choroby wewnętrzne — Św. Sebastjana 22,
Leser Karol — Targowa 3,
Leinkram Zygmunt, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Wrzesińska 7, telefon 111-08,
Leuchter Wolf Hirsch, choroby weneryczne i skórne, lekarz Kasy chorych — Straszewskiego 2, telefon 127-20,
Lewkowicz Ksawery, prof. Uniw. Jagiel., choroby dzieci, ord. 4—5 p., Krowoderska 19, telefon 135-02,
Libanowa Franciszka — Grodzka 1,
Lieber Samuel — Lwowska 9,
Libman Edward, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Dunajewskiego 6/II.,
Liebeskind Józef, choroby kobiece — Starowiślna 6, telefon 104-03,
Lindenfeld Leopold, chirurg-urolog — Dunajewskiego 7, tel. 148-00,
Lisowska-Tesarzowa Walentyna Teofila, stomatologja, lekarz Kasy chorych — Basztowa 10,
Liwszyc Samson Stanisław, lekarz Kasy chorych, choroby wewnętrzn., Zielona 20/I., telefon 127-76,
Liwszyc Salomea, chemja i bakterjologja — Zielona 20,
Löffelholz-Fleischmanowa Chane, lekarz-dentysta — Zamojskiego 6,
Löw Matylda, prakt. Szpitala izrael. — Dietlowska 111,
Loewenberg Jakób, chor. wewnętrzne i kobiece — Zwierzyniecka 9/II.,
Löwenhoff Konstanty, bakterjologja — Aleja Słowackiego 66/I.,
Löwenhoffowa Stefanja, choroby dzieci — Aleja Słowackiego 60/I.,
Ludmirski Zygmunt, choroby wewnętrzne i dzieci, lekarz szkolny — Karmelicka 31,
Luster Leon, choroby skóry, kosmetyka lekarska — Florjańska 37,
Lustig Juljan, choroby wewnętrzne, fizjoterapja — Dietlowska 78, telefon 112-56,

Łada Izabella zamężna Olbrychtowa, dentystyka — Szpitalna 4,
Łapiński Stanisław, choroby wewnętrzne — Basztowa 9, tel. 133-53.
Łebkowski Mieczysław — Garncarska 11,
Łepkowski Wincenty, prof. Uniw. Jag., dyrektor Instytutu stomatol., Straszewskiego 26, telefon 102-39,
Łopaciński Michał, choroby wewnętrzne — Św. Marka 5, tel. 101-09,
Łuka Ludwik, asystent Kliniki chorób nerw. i umysł. U. J. — Kopernika 48,

Machauf Edward, choroby gardła, krtani, nosa, uszu, lekarz Kasy chorych — Grodzka 50, telefon 118-22,
Maciąg Adam, choroby wewnętrzne, lekarz-pułkownik — Basztowa 1, telefon 112-45,
Mackowski Alfons, chirurg — Grzegórzecka 12,
Macieszyna z Jeleńskich Sabina, choroby nerw. i umysł., lekarz Kasy chorych — Plac Jabłonowskich 2,
Mączka Zofja — Szlak 55,
Majewicz Edmund, choroby wewnętrzne — Straszewskiego 24, telefon 111-88,
Majewski Kazimierz, prof. Uniw. Jagiel., choroby ócz — Dunajewskiego 6, telefon 113-19,
Malinowski Alojzy, choroby dzieci — Studencka 7,
Malkiewicz Zdzisław, praktykant Szpitala św. Ludwika — Św. Anny 3, telefon 116-18,
Małkiewicz Edward, choroby wener. i płciowe — Al. Słowackiego 52,
Małys Jeremi, prakt. Szpitala św. Łazarza — Topolowa 15,
Maniowski Zenon — Zygmunta Augusta 9,
Mamczyn Włodzimierz, choroby skórne i weneryczne — Rakowicka 4,
Maniewski Jerzy, prakt. Szpitala św. Łazarza — Jabłonowskich 6,
Maraszewski Stanisław, prakt. Szpitala św. Łazarza — Garbarska 7,
Mazanek Henryk, chirurgja — Dunajewskiego 3,
Mańkowska Marja, anatomja patologiczna — Jabłonowskich 3,
Marcinkowski Włodzimierz, praktykant Szpitala św. Łazarza — Podwale 1,
Marcyaniak Franciszek, asyst. Kliniki dermatol., lekarzy Kasy chorych — Radziwiłłowska 11,
Margulies Bruno, prakt. Szpitala św. Łazarza — Lubomirskich 35,
Margulies Wolf, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Św. Agnieszki 2/II., telefon 123-36,
Markowa Ada Rutkowska, chor. kobiece i położnictwo — Długa 6, telefon 111-61,
Marzec Ludzimił Adam, prakt. Szpitala św. Łazarza — Aleja Mickiewicza 43,
Masny Ignacy, b. lekarz wojskowy — Szlak 8,
Maślanka Józef, położnictwo i choroby kobiece — Król. Jadwigi 6,
Mazanowski Adam, praktykant Szpitala św. Łazarza — Groble 3,
Maziarski Stanisław, prof. Uniw. Jagiel., histologja, choroby skórne i weneryczne — Łobzowska 4, telefon 125-64,

Medyński Władysław, choroby nerwowe i umysłowe — Szewska 27, telefon 105-59,
Menasche Eugenja, prakt. Szpitala św. Łazarza — Florjańska 47,
Merunowicz Tadeusz, lekarz-dentysta — Szpitalna 4, telefon 131-16,
Merz Alfred, choroby dzieci, lekarz szkolny miejski, lekarz Kasy chorych — Starowiślna 1, telefon 104-42,
Mester Adolf Jakób, b. sekundarjusz Szpitala izraelickiego, choroby wewnętrzne — Dietla 44,
Michalik Kazimierz Edward, choroby wewnętrzne — Pl. Jabłonowskich 2,
Michalski Wiktor, dentysta — Barska 7,
Miodoński Jan Józef, choroby gardła — Pańska 14 I. p.,
Mirowski Abraham, choroby oczu — Grodzka 69,
Mirtenbaum Leon, lekarz-dentysta — Basztowa „Feniks“,
Missona Krzysztof, choroby skórne i weneryczne, lekarz Kasy chorych — Kopernika 2,
Morgenstern Marek, sekundarjusz Szpitala św. Łazarza, choroby wewnętrzne — Siemiradzkiego 22, telefon 155-56,
Mróz Tadeusz, asystent Uniw. Jagiel., anatomja patologiczna — Długa 55,
Mulowski Tadeusz Stanisław, lekarz Krak. ochotn. Tow. ratunkowego, chor. wener. — Wybickiego 1, tel. 176-87,
Murczyński Władysław, chor. wewnętrzne — Wielopole 9, tel. 112-17,
Münz Bernard, choroby kobiece — Rajska 20,
Münz Emil, choroby skórne i weneryczne — Szewska 9,
Mysiuk Teodor — Arjańska 6,

Nadolski Jerzy, chor. kobiece, lekarz-pułkownik — Dunajewskiego 1,
Nattel Ella, praktykant Szpitala św. Łazarza — Orzeszkowej 9,
Niewola Jan, asystent szkoły położn., lekarz Kasy chorych — Rynek Podgórski 9, telefon 146-10,
Nodzyński Tadeusz, praktykant Szpitala św. Łazarza — Warszawska 1,
Nowak Juljan, prof. bakterjologji U. J., nie praktykuje — Wyspiańskiego (dom własny), telefon 125-10,
Nowak Marjan Józef, chirurgja, sekundarjusz Szpitala OO. Bonifratrów — Trynitarska 11,
Nowak Tadeusz — Grzegórzecka 20,
Nowakowski Władysław, praktykant Szpitala św. Łazarza — Strzelecka 9,
Nowak Stanisław, praktykant Szpitala św. Łazarza — Twardowskiego 87,
Nowicki Stanisław, chirurgja — asystent Kliniki chirurg. U. J. — Kopernika 40,
Nowosielski Włodzimierz, praktykant Szpitala św. Łazarza — Żmujdzka 11,
Nüssenfeld Józef, chirurgja i urologja, lekarz Kasy chorych — Potockiego 12, telefon 135-02,
Nykliński Mieczysław, prakt. Szpitala św. Łazarza — Stolarska 13,

Oberländer Aleksander, choroby skórne — Wolska 28,
Olbrycht Jan Stanisław, prof. Uniw. Jagiel., medycyna sądowa — Al. Słowackiego 15, telefon 143-06,
Osiek Bernard — Garncarska 16.
Oszacki Aleksander, Doc. Uniw. Jagiel., choroby wewnętrzne — Krupnicza 10, telefon 123-06,
Oszast Zbigniew, prakt. Szpitala św. Łazarza — Kopernika 48,
Owczyński Tadeusz, praktykant Szpitala św. Łazarza — Lubicz 34, telefon 123-06,
Owsiński Józef, naczelny lekarz miejski — Gołębia 2, tel. 114-99,

Pabian Stanisław, prakt. Szpitala św. Łazarza — Jabłonowskich 12,
Paluch Emil, prakt. Kliniki — Kołłątaja 11,
Pachoński Antoni, choroby gardło i uszu — Potockiego 4, tel. 133-75,
Pakowska Zofja, lekarz-dentysta — Kapucyńska 7,
Pancerzyński Wacław, prakt. Szpitala św. Łazarza — Cieszyńska 16,
Papée Adam, choroby kobiece — Aleja Słowackiego 42, tel. 155-08,
Parfanowicz Konstanty — Zygmunta Augusta 9,
Paster Zygmunt, choroby kobiece i położnictwo — Starowiślna 33, telefon 128-13,
Paszkiewicz Aleksander — Radziwiłłowska 13,
Paszkowski Stanisław, neurolog — Kopernika 48,
Pawlas Tadeusz, choroby skóry — Czapskich 1, telefon 142-10,
Pawliger Leon, chirurgja, lekarz Kasy chorych — Dietlowska 91, telefon 144-95,
Pawlikowski Bronisław, lekarz Wojew. krak. — Szlak 13,
Pechner Henryk, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Krakowska 4, telefon 146-56,
Pechnerowa Marja, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Zyblikiewicza 10,
Piątkowski Juljusz, lekarz-dentysta — Basztowa 23,
Piekarska Marja, choroby oczu — Kopernika 38,
Pieczenko Borys — Al. Mickiewicza 13,
Pieńkowski Stefan, choroby nerwowe i umysł. — Botaniczna 1,
Pierożyński Oktawjan, praktykant Szpitala św. Łazarza — Kopernika 17,
Pilecki Łazarz, choroby skórne i weneryczne, inspektor sanitarno-obyczajowy w Wojew. krakowskiem — Asnyka 3, telefon 146-06,
Pinkusfeld Adolf, choroby wewnętrzne — Św. Sebastjana 7, telefon 116-63,
Pinkusfeldowa Regina (Reich), choroby dzieci — Św. Sebastjana 7,
Piotrowski Kazimierz, choroby kobiece — Długa 60,
Piotrowski Ludwik, prakt. Szpitala św. Łazarza — Garncarska 9,
Piotrowski Tymoteusz, choroby kobiece i położnictwo — Garncarska 9, telefon 105-23,
Pisarski Tadeusz, operator-urolog — Długa 29, telefon 132-46.
Pisarski Tadeusz Wacław, prakt. Szpitala św. Łazarza — Sebastjana 11,

Pisek Henryk, choroby wewnętrzne, okręg. lekarz miejski — Lwowska 17, telefon 125-95,
Pisek Leon, lekarz-dentysta — Pl. Dominikański 1,
Pizeles Dawid, prakt. Szpitala św. Łazarza — Salinarna 6,
Podłęski Walenty, lekarz-dentysta, lekarz Kasy chorych — Szczepańska 5,
Podwińska Marja, stomatolog — Aleja Słowackiego 32/I.,
Podwiński Stanisław, lekarz-dentysta, lekarz Kasy chorych, b. asyst. Kliniki stomatologicznej — Aleja Słowackiego 32/I.,
Pogonowski Bolesław, położnictwo i choroby kobiece, lekarz Kasy chorych — Długa 27, telefon 144-78,
Polek Aleksander, asyst. Zakładu farmakologji Uniw. Jagiel. — Szewska 14,
Pompianka Marja, dentystka — Groble 3,
Porański Wilhelm, lekarz-dentysta, lekarz Kasy chorych — Św. Marka 27, telefon 110-12,
Powąska Henryk Jan, choroby wewnętrzne — Grzegórzecka 34,
Poźniak Stanisław, choroby wewnętrzne i dzieci — lekarz szkolny miejski — Potockiego 13, telefon 104-74,
Praetzel Gustaw, lekarz-dentysta — Rynek główny 24, tel. 111-84,
Pronaschko Norma z domu Taub — Helclów 21,
Przetacznik Jan, prakt. klin. — Warszawska 4,
Przeworski Stanisław Mieczysław, choroby gardła i uszu — Florjańska 39,
Przybylski Adam Stanisław, roentgenologja — Rękawka 3,
Ptak Stanisław, lekarz Lecznicy Związkowej — Garncarska 11,

Redo Aleksander, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Salinarna 9,
Reich Karol, choroby wewnętrzne — Filipa 12. Tel. 158-80.
Reichel Telesfor — Krupnicza 7,
Reichan Jerzy — Syrokomli 11,
Reichert Janina zamężna Romanowa, asystent Zakładu histologji Uniw. Jagiel. — Szujskiego 6,
Reiner Otmar, choroby wewnętrzne — Szpitalna 38, telefon 123-49,
Reiss Henryk Jan, choroby skóry, asystent Kliniki Uniw. Jagiel. — Krupnicza 5,
Remin Stanisław, lekarz miejski i Kasy chorych — Wiślna 7,
Ritter Jakób, choroby dzieci — Św. Gertrudy 18, telefon 118-90,
Rogalski Tadeusz, choroby nerwowe i umysłowe — Basztowa 3, telefon 105-75,
Roman Stanisław, asystent Zakładu anatomji patolog. U. J. — Szujskiego 6/I.,
Rosenbaum Basia, prakt. Szpitala św. Łazarza — Librowszczyzna 1,
Rosenblatt-Molknerowa Eleonora Rachela, choroby wewnętrzne — Czysta 14, telefon 14784,
Rosenhauch Edmund, choroby ócz, ppułkownik-lekarz — Juljusza Lea 10, telefon 102-71.

Rosenzweig Henryk Naftali, chor. skórne i płciowe — Zwierzyniecka L. 11/I., telefon 128-04,
Rosenzweig z Heckerów Helena, choroby dzieci — Zwierzyniecka 11/I. telefon 128-04,
Rost Bronisław, lekarz Kasy chorych, choroby nerwowe — Basztowa „Feniks", telefon 126-75,
Rubczyńska Janina Alfreda Ewa, choroby wewnętrzne — Jabłonowskich 6,
Rubinstein Amalja zam. Jurkiewiczowa, choroby kobiece i położnictwo, — Wrzesińska 9, telefon 134-80,
Rubinstein Dawid, sekundarjusz Szpitala św. Łazarza — Krakowska 13, telefon 114-56,
Rudliński Teodozy — Chodkiewicza 9,
Rutkowski Maksymiljan, prof. Uniw. Jagiel., chirurgja — Długa 6, telefon 103-71,
Rychliński Wacław, choroby kobiece i położnictwo — Aleja Słowackiego 9, telefon 120-20,
Rychwicki Włodzimierz, higjena — Zamojskiego 1,
Rydygar Józef — Jabłonowskich 10,
Ryglicki Stefan Roman, choroby wewnętrzne — Czarnowiejska 15,
Rzegociński Bolesław, lekarz Kasy chorych, chirurgja — Rynek Kleparski 8, telefon 102-64,
Rzeszutek Ludwik — Rakowice, OO. Pijarzy,

Sabuda Mieczysław, chor. wewnętrzne — Szpitalna 36,
Saganowa Lea — Al. Królewska 57,
Salak Bolesław, nacz. Wydz. Zdr. Woj. Krak. — Basztowa 22,
Salamon Samson, choroby weneryczne i skórne — Św. Krzyża 7/I.,
Sas Adolf, chirurgja — Pańska 10/II., telefon 127-66,
Scheindlinger Regina, prakt. Szpitala św. Łazarza — Wolnica 5,
Schell Michał, prakt. Szpitala św. Łazarza — Lubomirskich 23,
Schenker Izaak, chirurgja — Św. Gertrudy 16, telefon 125-27,
Scheindlingerówna Marja, choroby dzieci — plac Wolnica 5,
Schimmer Seweryn, prakt. Szpitala św. Łazarza — Lubelska 23,
Schlank Józef, choroby kobiece i położnictwo — Gołębia 2, telefon 124-09,
Schneider Jan, choroby dzieci — Zwierzyniecka 19,
Schneider Ludwik, choroby wewnętrzne — Florjańska 34, tel. 101-77,
Schornstein Helena zamężna Chudyk, Szpital św. Łazarza — Wiślna 9, telefon 130-16,
Schönberg Emil, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Grodzka 71, telefon 124-46,
Schöngut Szymon, prakt. Szpitala św. Łazarza — Grzegórzecka 4,
Schönberg Maks, prakt. Szpitala św. Łazarza — Librowszczyzna 6,
Schreiber Józef, choroby kobiece i położnictwo — Długa 10,
Schreyer Albin, choroby wewnętrzne — Bonnerowska 2,
Schwarz Zygfryd, choroby wewnętrzne — Zielona 11, telefon 124-91,
Schwarzbart Adolf, choroby gardła, uszu, zaburzenia głosu i mowy — Starowiślna 4,

Schwarzbart-Feldblum Bronisława, choroby skórne i kosmetyka — Krupnicza 3,
Sędzielowski Józef, lekarz-dentysta — Dunajewskiego 6, tel. 113-03,
Sędzimir Aleksander — Plac Matejki 5,
Siedlecki Feliks, choroby wewnętrzne, Doc. Uniw. Jagiel. — Basztowa 1, telefon 119-80,
Sielecka Stanisława, elektro-terapja — Zyblikiewicza P. K. O.,
Sikorska Aurelja, choroby nerwowe i umysł. — Wenecja 2, tel. 135-11,
Sikorska Helena, choroby wewnętrzne, lekarz szkolny miejski — Karmelicka 28,
Sikorski Stanisław, choroby wewnętrzne, st. lekarz okręg. miejski — Lwowska 2, telefon 120-54,
Silber Erna zamężna Landauowa, praktykant Szpitala św. Łazarza — Zyblikiewicza 11,
Silberberg (z Löbel) Leon, choroby wewnętrzne — Starowiślna 49,
Silberberg Sprynca Stefanja, praktykant Szpitala izraelickiego — Starowiślna 41,
Silberfeld Anna Regina, dentystyka — ord. Mostowa 10, zamieszkała Mostowa 10,
Silberring Majer Jonasz, choroby ócz, lekarz Kasy chorych — Sławkowska 30,
Singer Henryk, prakt. Szpitala św. Łazarza — Pl. Kossaka 1,
Skórczewski Witold, choroby wewnętrzne — Smoleńska 13,
Ślączka Aleksander, lekarz Kasy chorych, choroby nerwowe i umysł., Batorego 21/II.,
Skąpska Anna, praktykant Szpitala św. Łazarza — Kremerowska 10,
Smreczyńska Helena zamęż. Przybylska, bakterjologja — Rękawka 3,
Sobieszczański Ludwik, lekarz Kasy chorych, dyrektor Zakładów sanitarnych miejskich — Prądnicka 50, telefon 110-75,
Sokołowski Adam — Skawińska 4,
Sokołowska Helena, choroby wewnętrzne, lekarz szkolny miejski — Łobzowska 7,
Solecka Marja Anna, lekarka szkolna — Siemiradzkiego 25,
Sommerstein Chaim, dentysta — Zwierzyniecka 21,
Spira Józef, choroby gardła, nosa i uszu — Rynek główny 24, telefon 114-98,
Spira Rafał, choroby gardła, nosa i uszu — Pijarska 5,
Spira Grüna Lewingerowa, lekarz Kasy chorych, choroby wewnętrzne i dziecięce — Paulińska 26, telefon 113-07,
Spissowa Marja, higjena — Szlak 38,
Spoczyńska Jadwiga Agnieszka, choroby dzieci — Anczyca 9,
Spritzer Marceli, prakt. Szpitala św. Łazarza — Sienna 2/IV.,
Spyra Stanisław Roman Marjan, lekarz Kasy chor. — Smoleńska 21,
Sroka Izrael, choroby wewnętrzne — Czarnowiejska 32,
Stahr Eljasz, choroby wewnętrzne — Potockiego 7, telefon 115-19,
Stankiewicz Wiktor, choroby kobiece i położnictwo, lekarz kolejowy, Potockiego 1, telefon 103-39,
Starzewski Wojciech Ludwik Józef, praktykant Szpitala św. Łazarza — Retoryka 3,

Statter Józef, lekarz Kasy chorych, choroby dzieci — Kalwaryjska 21, telefon 117-76,
Stanoch Franciszka, choroby kobiece — Osiedle Ofic. 6/II.,
Stawiarska Gabrjela, praktykant Szpitala św. Łazarza, lekarka szkol., Wygoda 7,
Steinberg Leon, praktykant Szpitala św. Łazarza — Starowiślna 77,
Steinberg Maurycy, praktykant Szpitala św. Łazarza — Przemyska 3,
Sternbach Karol, choroby skórne i weneryczne, lekarz Kasy chorych, Sobieskiego 1,
Stępowski Bronisław, choroby kobiece i położnictwo — Studencka 6,
Stieglitz Rachela, choroby kobiece i położnictwo — Józefitów 8,
Stobiecki Adam, prakt. Szpitala św. Łazarza — Sławkowska 4,
Stoch Stanisław, praktykant Szpitala św. Łazarza, chirurgja — Krowoderska 48/I.,
Stochowa-Kitaj Halina, choroby ócz — Św. Sebastjana 15/III.,
Stopczański Jan, choroby skórne i weneryczne, st. lekarz miejski — Szewska 4, telefon 113-25,
Stielowa Ela, stomatolog — Zwierzyniecka 7,
Stypa Mieczysław Ferdynand, lekarz Kasy chorych, chirurgja — Dietlowska 84,
Suchorzewska Marja Janina, choroby wewn. — Straszewskiego 2,
Surowiec Antoni, lekarz-dentysta, lekarz Kasy chorych — Łobzowska 15, telefon 134-32,
Supniewski Janusz, Prof. U. J., farmakolog — Al. Słowackiego 15,
Surzycki Józef, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Karmelicka 27, telefon 101-56,
Süsser Mojżesz, choroby wewnętrzne — Plac Wolnica 12-a,
Swatowa Marja, choroby ócz — Sienkiewicza 2,
Śmigielski Piotr — Pl. Szczepański 7,
Ślączka Aleksander, choroby nerwowe i umysłowe — Batorego 21,
Świerczek Stanisław — Smoleńska 35,
Świerz Witold, choroby gardła, nosa i uszu, lekarz Kasy chorych — Grabowskiego 9-a, telefon 142-41,
Syrop Jakób, lekarz-dentysta — plac WW. Świętych 10, tel. 113-21,
Szabuniewicz Bożydar, asystent Zakładu fizjologji Uniw. Jagiel. — Grzegórzecka 16,
Szancenbach Jan, choroby kobiece i położnictwo, lekarz Kasy chorych — Bracka 10, telefon 130-79,
Szancer Hirsch Henryk, Szpital św. Łazarza — Starowiślna 62, telefon 129-47,
Szantroch Zygmunt, docent anatomji opisowej — Kopernika 12,
Szczeklik Edward, asystent Kliniki chorób wewnętrznych Uniw. Jag., Felicjanek 11,
Szczerbiński Edward, prakt. Szpitala św. Łazarza — Kr. Jadwigi 118,
Scheyer Albin, choroby kobiece — Bonerowska 2,
Szlager Schonberg Marja, prakt. Szpitala św. Łazarza — Pl. Zgody 7,
Szlapak Helena, bakterjologja — Mogilska 33,

Szpiro Władysław — Filipa 13,
Sztencel Władysław, lekarz Kasy chorych, choroby wewnętrzne — św. Jana 2, telefon 118-20,
Schinagel Emil, — Karmelicka 22,
Szubarga Józef Jan — Jabłonowskich 12,
Schlager Schenberg Marja — Pl. Zgody 7,
Szumowski Władysław, choroby gardła, nosa i uszu — Wolska 6/II.,
Szuniewicz Wacław, choroby dzieci — Stradomska 4,
Szymanowicz Józef, Docent Uniw. Jagiel., choroby kobiece i położnictwo — Karmelicka 53, telefon 104-24,
Schwarz Stefan — Zamenhofa 8,

Teichmann Aleksander, choroby wewn. — Grodzka 61, tel. 130-25,
Teichner Sabina, lek.-dentystka — Florjańska 23,
Tempka Tadeusz, prof. Uniw. Jagiel., choroby wewnętrzne — Św. Jana 1, telefon 146-68,
Thieger Abraham, choroby wewnętrzne — Salinarna 1,
Thorn Adela zamężna Silberring, choroby skórne i kosmetyka lekarska — Sławkowska 30,
Thur Zygmunt i Dr. Thurowa, praktykant Szpitala św. Łazarza — Legjonów 8,
Tochowicz Leon, praktykant Szpitala św. Łazarza — Warszawska 17,
Tokarski Marjan Stanisław, choroby wewnętrzne i ócz — lekarz szkolny — Friedleina 27,
Topolnicki Józef, choroby kobiece i chirurgja — Konarskiego 21,
Trzebicka Stefanja, choroby ócz, lekarz Kasy chorych — Starowiślna 19, telefon 106-67,
Trzebicky Rudolf, choroby skórne i weneryczne, lekarz Kasy chorych — Św. Tomasza 22, telefon 156-99,
Trzebicka Zofja Geneli — Tomasza 26,
Trzepałka Walerjan, choroby wewnętrzne — Zwierzyniecka 8,
Turkowa Marja, choroby wewnętrzne, lekarka szkolna — Św. Jana L. 9/I., telefon 134-86,
Turyna Eugenjusz, położnictwo — Podzamcze 12,
Twaróg Michalina Zofja zamężna Gradzińska, choroby nerwowe i umysłowe — Szpital św. Łazarza, oddz. VI.,

Uhma Czesław Antoni, asystent Zakładu medycyny sądowej — Pędzichów 5,
Urzędowski Hieronim — Wybickiego 1,

Vergesslich Stefan Ludwik, choroby wewnętrzne — Topolowa 4,

Wachholz Leon Jan, prof. Uniw. Jagiel., medycyna sądowa — Wyspiańskiego 6, telefon 149-10,
Wachtel Henryk, radjologja — Krupnicza 8, telefon 107-85,
Wajdówna Marja — Dietlowska 84.

Walewski Stanisław, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Michałowskiego 14/II., telefon 155-50,
Walter Franciszek, prof. Uniw. Jagiel., choroby skórne i weneryczne, ord.: Rynek Kleparski, mieszka: Lenartowicza 5, telefon 123-43,
Wanat Władysław, prakt. Szpitala św. Łazarza — Al. Mickiewicza 21,
Wander Leon, lekarz Kasy chorych, choroby nerwowe i umysłowe — Koletek,
Warzeszkiewicz Mieczysław, chirurg — Czysta 3,
Wasserberg Dora, dentystka, lekarz Kasy chorych, — Krakowska 31,
Wandycz Leon — Siemiradzkiego 7,
Wasserberg Paulina, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Grodzka 48, telefon 133-58,
Wasserman Józef, choroby wewnętrzne — Zyblikiewicza 9,
Wąsowicz Zygmunt, choroby wewnętrzne — Łobzowska 7,
Weber Henryk, choroby skórne i weneryczne — Florjańska 9,
Weinberg Anna — Św. Agnieszki 2,
Weinsberg Jakób, choroby wewnętrzne, st. lekarz okręg. miejski — Wrzesińska 5, telefon 114-63,
Weissglas Wilhelm, choroby wewn. — Św. Gertrudy 2, tel. 111-30,
Wernikowski Wiktor, lekarz-dentysta — Rynek Główny 6,
Wielawski Józef — Łobzowska 6,
Wielska Hildegarda Helena, roentgenologja — Garncarska 11,
Wierdak Tadeusz Stefan, praktykant Szpitala św. Łazarza — Topolowa 18,
Wilczak Marjan, choroby oczu — Mogilska 11,
Wilczyński Ludwik, choroby wewnętrzne — Podwale 1,
Wisłocka Wanda Marja, choroby wewnętrzne — Kanonicza 16, telefon 102-46,
Wiśniewski Józef, choroby kobiece i położnictwo — Długa 17,
Wistreich Jakób, choroby skórne i weneryczne — Potockiego 1,
Władyszyn Jan — Kołłątaja 14,
Włodyżanka Jarosława, okulistka — Gertrudy 14,
Wnuczek Wilhelm, lekarz-dentysta — Wolska 3, telefon 138-44,
Wodniecki Józef, lekarz-dentysta — Wielopole 6, telefon 107-83,
Wołyńcowa Paulina, lek.-dentystka — Koszary Czarnieckiego,
Wojciechowski Bruno, chor. kobiece — Dunajewskiego 2, tel. 103-62,
Wojewski Stanisław, lekarz-dentysta — pl. Matejki 5,
Wojnar Stanisław, higjena — Szujskiego 4,
Wolfthal Paulina, prakt. Szpitala św. Łazarza — Radziwiłłowska 31,
Wróblewski Janusz — Wyspiańskiego 11-a,
Wróblewski Wincenty, b. naczelnik wojewódzkiego Wydziału zdrowia — Franciszkańska 4, telefon 147-00,
Wysocki Piotr Antoni, choroby wewnętrzne — Wiślna 10, tel. 100-66,

Zakrzewski Wacław, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych, lekarz szkolny — Pańska 5, telefon 144-88,
Zamorski Stanisław, choroby wewnętrzne, st. lekarz okręg. miejski — Rynek Dębnicki 9, telefon 114-09,

Zapałowicz Władysław, lekarz-dentysta — Karmelicka 16,
Zaremba Juljusz, lekarz Kasy chorych, chirurgja — Al. Krasińskiego 32,
Zborczyński Franciszek, chirurgja — Kopernika 21,
Zelicki Hiel Leiser — Radziwiłłowska 8,
Ziarko Jan, choroby wewnętrzne — Długa 5, telefon 125-57,
Zieliński Marcin, Doc. Uniw. Jagiel., choroby nerwowe i umysłowe — Mikołajska 32, telefon 130-98,
Ziemiański Mieczysław, prakt. Szpitala św. Łazarza — Kobierzyn,
Zopoth Artur, choroby kobiece i położnictwo, lekarz okręg. miejski — Rynek Kleparski 5, telefon 102-18,
Zubrzycki January, Doc. Uniw. Jagiel., choroby kobiece i położnictwo — Krupnicza 3, telefon 134-94,
Zylber Adam, choroby płuc, lekarz w Zakładach sanitarnych miejskich — Prądnicka 50,

Żabianka Marja, prakt. Szpitala św. Łazarza — Pl. Matejki 6,
Żardecki Aleksander, choroby wewnętrzne, lekarz Kasy chorych — Al. Krasińskiego 12,
Żuliński Edward, choroby płuc — Zyblikiewicza dom P. K. O.,
Żydłowicz Władysław, choroby skórne i weneryczne — Florjańska 22,
Żuliński Kazimierz — Prądnicka 80,

KASA CHORYCH W KRAKOWIE.

POGOTOWIE LEKARSKIE W PERMANENCJI TELEF. 175-50.

(CENTRALA BATOREGO 3).

SPIS LEKARZY ORDYNUJĄCYCH W KASIE CHORYCH W KRAKOWIE.

Nazwisko i imię	Godziny urzędowe	L. pokoju	Adres prywatny	Telefon
Lekarz naczelny:				
Dr Bobrowski Emil	11 —16		Brodowicza 14.	115-50
Zast. Lekarza Naczelnego:				
Dr Dyboski Tadeusz	12 —15		Św. Tomasza 22.	134-31
Dr Surzycki Józef			Karmelicka 27.	101-56
Naczelny konsulent:				
Dr Stahr Eljasz	12 —14		Potockiego 7.	115-19
OBWÓD I. (część miasta i powiatu po lewym brzegu Wisły):				
Lekarz obwodowy:				
Dr Ciećkiewicz Marjan	12 —16		Siemiradzkiego 10.	119-72
A. MIASTO KRAKÓW:				
a) Ośrodek Leczniczy przy ul. Batorego 3:				
Choroby wewnętrzne:	godziny ordyn.			
Dr Bieńkiewicz August	13 —14.30	81	Groble 8.	—
Dr Biernacki Henryk	8 —10	84	Studencka 25.	127-67
Dr Bobak Antoni	12 —14	87	Karmelicka 45.	128-75
Dr Böhmerwald Henryk	13 —15	86	Retoryka 17.	121-68
Dr Czapnicki Henryk	13 —15	75	Długa 43.	140-29
Dr Goldmanowa Amalja	15.30—17	81	Wielopole 11.	—
Dr Gólski Stanisław	14 —16	80	Basztowa 16.	113-15
Dr Habicht Kazimierz	8 —10	87	Wielopole 4.	131-95
Dr Jurkowicz Ignacy	11 —13	84	Wrzesińska 9.	134-80
Dr Kon Maksymiljan	11 —13	89	Mazowiecka 64.	156-14
Dr Landau Maurycy	10 —12	80	Wielopole 11.	112-31
Dr Leinkram Zygmunt	10 —12	87	Wrzesińska 9.	—
Dr Libman Edward	9 —11	86	Rynek Kleparski 13.	125-02
Dr Liwszyc Stanisław	11 —13	76	Zielona 20.	127-76
Dr Margulies Wolf	9 —11	75	Św. Agnieszki 2.	123-35
Dr Pinkusfeld Adolf	11 —13	86	Sebastjana 7.	116-63
Dr Reich Karol	9 —11	89	Św. Filipa 12.	158-80
Dr Sobieszczański Ludwik	15 —17	75	Ziemiańska 7.	110-75
Dr Sokołowski Adam	13 —15	86	Kopernika 17.	—
Dr Sternbach Karol	11 —13	81	Sobieskiego 1.	
Dr Surzycki Józef	14 —16		Karmelicka 27.	101-56
Dr Szczeklik Edward	12 —13	83	Kopernika 2.	157-89
Dr Sztencel Władysław	12 —14	80	Grodzka 48.	118-20
Dr Walewski Stanisław	11 —13	75	P. Michałowskiego 14.	155-50
Dr Wasserberg Paulina	9 —11	81	Grodzka 48.	133-58
Dr Zakrzewski Wacław	8 —10	80	Pańska 5.	144-88

Nazwisko i imię	Godziny ordynacyjne	L. pokoju	Adres prywatny	Telefon
Chirurgja:				
Dr Jasieński Jerzy	14 —15	58-59	Mikołajska 6.	171-64
Dr Knoreck Jan	11 —12	58-59	Potockiego 3.	133-20
Dr Mazanek Henryk	14 —15	61	Dunajewskiego 3.	165-44
Dr Nüssenfeld Józef	12 —14	58-59	Potockiego 12.	135-02
Dr Rzegociński Bolesław	9 —11	58-59	Rynek Kleparski 8.	102-64
Dr Zaremba Juljusz	12 —14	61	Al. Krasińskiego 32.	—
Laryngologja:				
Dr Landau Ada	10 —12	66	Zielona 11.	131-53
Dr Machauf Edward	8 —10	66	Grodzka 50.	118-22
Dr Nodzyński Tadeusz	12 —15	66	Warszawska 1.	172-12
Choroby skórne i wener.:				
Dr Horowitz Lila	13.30—15.30	18	Dietlowska 59.	160-85
Dr Kaplicki Mieczysław	9 —11	18	Potockiego 2.	125-36
Dr Katyńska Irena	15.30—16.30	18	Wielopole 26.	
Dr Leuchter Henryk	11 —13	18	Straszewskiego 2.	127-20
Dr Marcyaniak Franciszek	8.30—10.30	17	Radziwiłłowska 27.	--
Dr Missona Krzysztof	10.30—12.30	17	Kopernika 2.	—
Dr Rubinstein Dawid	14.30—15.30	17	Krakowska 13.	114-56
			Wrzesińska 9.	134-80
Dr Trzebicky Rudolf	12.30—14.30	17	Św. Tomasza 26.	156-99
Choroby kobiece:				
Dr Cikowski Stanisław	16 —17	68	Św. Jana 18 .	176-50
Dr Głębocka Marja	14 —16	68	Florjańska 53.	129-27
Dr Grzybowski Grzegorz	9 —11	68	Długa 4.	112-78
Dr Lachs Jan	11 —13	68	Jasna 7.	102-35
Dr Pogonowski Bolesław	13 —14	68	Długa 27.	144-78
Choroby systemu nerw.:				
Doc. Dr. Brzezicki Eugen.	8 —10	29	Batorego 7.	116-28
Dr Chłopicki Władysław	16 —17	29	Kopernika 48.	115-94
Dr Jeleńska Sabina	10 —12	29	Pl. Jabłonowskich 2.	148-49
Dr Rost Bronisław	12 —14	29	Basztowa 15.	126-75
Dr Ślączka Aleksander	14 —16	29	Św. Jana 2.	121-50
Choroby oczu:				
Dr Bannet Arnold	12 —14	56	Pl. Dominikański 2.	115-21
Dr Berezowski Tadeusz	15.30—17	56	Sławkowska 25.	112-25
Dr Karelus Kazimierz	8 —10	56	Basztowa 1.	127-44
Dr Silberring Jonasz	14 —16	56	Sławkowska 30.	161-93
Dr Trzebicka Stefanja	10 —12	56	Starowiślna 19.	167-45
Choroby dzieci:				
Dr Förster Aleksander	10 —12	34	Bracka 7.	114-25
Dr Gołąb Jan	12.30—14.15	34	Zyblikiewicza 5.	110-34
Dr Kostecki Jan	8.45—10.45	33	Florjańska 15.	128-00
Dr Merz Alfred	11 —13	33	Starowiślna 1.	104-42
Dr Spoczyńska Jadwiga	13 —15	33	Anczyca 9.	181-02
Dentystyka:				
Kier. Dr. Surowiec Antoni	8 —11		Łobzowska 15.	—
Dr Barański Emil	15.30—17.30		Florjańska 20.	—

Nazwisko i imię	Godziny ordynacyjne	L. pokoju	Adres prywatny	Telefon prywatny
Dr Czadowski Edmund	8 —11		Wolska 11.	118-44
Dr Friedeker Salomon	8 —11		Karmelicka 28 .	118-59
Dr Jurowiczowa Czesława	8 —11		Św. Tomasza 24.	—
Dr Pakowska Zofja	11 —14		Straszewskiego 24.	170-83
Dr Podłęski Walenty	8 —11		Krowoderska 45.	110-12
Dr Podwiński Stanisław	8 —11		Wybickiego 1.	155-15
Dr Porański Wilhelm	11 —14		Św. Marka 27.	110-12
Dr Teichnerowa Sabina	14.30—17.30		Blich 4.	—
Dr Tesarzowa Walentyna	8 —11		A. Potockiego 5.	148-63
Dr Wasserberg Dora	11 —14		Krakowska 31.	129-70
Lek. Baldinger Herman	11 —14		Starowiślna 6.	—
Lek. Maryniakowa Helena	14.30—17.30		Batorego 19.	—
Lek. Wołyńcowa Paulina	11.15—14.15		Śląska 7.	—
Badanie młodocianych robotników:				
Dr Medyński Ignacy	14 —16	89	Siemiradzkiego 15 .	—
Dr Reich Karol	14 —16	89	Św. Filipa 12.	158-80
Pracownia Bakterjologiczna:				
Dr Baczakówna Halina	12 —14		Wincentego Pola 4.	140-56
Dr Eisele Henryk	12 —14		Kremerowska 10.	119-31
Dr Eisenberg Filip	14 —15		Smoleńska 25 a.	—
Dr Godlewski Wacław	13 —15		Konarskiego 10.	170-79
Dr Joffowa Gustawa	12 —14		Dąbrowskiego 4.	—
Lek. Swat Adam	11 —14		Sienkiewicza 2 a.	—

POGOTOWIE LEKARSKIE — TELEFON 175-50.

Lekarze dyżurni pełnią kolejno dyżury nocne od 20 do 8, oraz dyżury świąteczne i niedzielne od 8 do 20 w Centrali Kasy.

Dr Bincer Wiktor			Warszawska 1.	163-60
Dr Dobrzański Karol			Konarskiego 32.	—
Dr Engel Adolf			Dietla 66.	165-98
Dr Fischer Jan			Konarskiego 3.	—
Dr Godlewski Wacław			Konarskiego 10.	170-79
Dr Gutwiński Stanisław			Karmelicka 60.	—
Dr Kossowski Mieczysław				—
Dr Sokołowski Adam			Kopernika 17 .	—

b) Ośrodek Leczniczy przy ul. św. Wawrzyńca 5.

Choroby wewnętrzne:				
Dr Goldgart Leon	12 —14		Dietla 62.	103-91
Dr Grünhut Bernard	11.30—13.30		Dietla 49.	113-04
Dr Szancer Henryk	13.30—14.30		Starowiślna 62.	129-47
Dr Żardecki Aleksander	9.30—11.30		Krasińskiego 12.	—
Choroby dzieci:				
Dr Lewinger Grüna	9.30—11.30		Paulińska 26.	113-04

Nazwisko i imię	Godziny ordynacyjne	L. pokoju	Adres prywatny	Telefon prywatny

c) Ośrodek Leczniczy w Fabryce Tytoniu:

Nazwisko i imię	Godziny ordynacyjne	L. pokoju	Adres prywatny	Telefon prywatny
Choroby wewnętrzne:				
Dr Gąsiorowski Stanisław	13 —14.30		Szlak 32.	-
Dr Rosenowa Regina	10 —11		P. Michałowskiego 6.	138-51
Choroby kobiece:				
Dr Pogonowski Bolesław	12 —13		Długa 27.	114-78

d) Ośrodek Leczniczy w Fabryce Zieleniewskiego:

Nazwisko i imię	Godziny ordynacyjne	L. pokoju	Adres prywatny	Telefon prywatny
Dr Kłosowski Stanisław	11 —14		Zwierzyniecka 8.	-

e) Ośrodek Leczniczy Fabryczny w Monopolu Spiryt.:

Nazwisko i imię	Godziny ordynacyjne	L. pokoju	Adres prywatny	Telefon prywatny
Dr Szlapakówna Halina	8 —9.30		Mogilska 33.	-

f) Ośrodek Leczniczy dla chorych na płuca przy ul. Radziwiłłowskiej 1:

Nazwisko i imię	Godziny ordynacyjne	L. pokoju	Adres prywatny	Telefon prywatny
Dr Dunaj Zygmunt	17 —19		Długa 21.	155-06
Dr Felix Józef	12 —14		Straszewskiego 21.	107-03
Dr Herschdörfer Ozjasz	9 —11		Dietla 58.	–

B. POWIAT KRAKÓW:

a) Ośrodek Leczniczy w Prądniku Czerwonym:

Nazwisko i imię	Godziny ordynacyjne	L. pokoju	Adres prywatny	Telefon prywatny
Dr Nowosielski Włodzim.	14 —15.30		Wiśniowa 10 a.	–

b) Ośrodek Leczniczy w Zabierzowie:

Nazwisko i imię	Godziny ordynacyjne	L. pokoju	Adres prywatny	Telefon prywatny
Dr Bierzyński Henryk	10 —12		Zabierzów	5

c) Ośrodek Leczniczy w Liszkach:

Nazwisko i imię	Godziny ordynacyjne	L. pokoju	Adres prywatny	Telefon prywatny
Dr Müller Filip	10 —12		Liszki	–

d) Ośrodek Leczniczy w Czernichowie:

Nazwisko i imię	Godziny ordynacyjne	L. pokoju	Adres prywatny	Telefon prywatny
Dr Kępiński Leon			Czernichów	–

e) Ośrodek Leczniczy w Kocmyrzowie:

Nazwisko i imię	Godziny ordynacyjne	L. pokoju	Adres prywatny	Telefon prywatny
Dr Herman Bolesław	8 —10		Kocmyrzów	–

OBWÓD II. (część miasta i powiatu po prawym brzegu Wisły):

Nazwisko i imię	Godziny ordynacyjne	L. pokoju	Adres prywatny	Telefon prywatny
Lekarz obwodowy:				
Dr Glassner Roman	9 —12		Kalwaryjska 5.	114-62

A. MIASTO KRAKÓW:

a) Ośrodek Leczniczy przy pl. Serkowskiego 10:

Nazwisko i imię	Godziny ordynacyjne	L. pokoju	Adres prywatny	Telefon prywatny
Choroby wewnętrzne:				
Dr Abend Józef	11.30—13.30	22	Zamojskiego 34.	126-37
Dr Biberstein Aleksander	8.30—10.30		Warneńczyka 3.	140-28
Dr Birkenfeld Karol	9 —11	13	Lwowska 15.	115-34

Nazwisko i imię	Godziny ordynacyjne	L. pokoju	Adres prywatny	Telefon Prywatny
Dr Dziuba Stanisław	12 —14	13	Wolska 9.	181-70
Dr Friedman Henryk	12 —14	6	Wrzesińska 3.	117-79
Dr Laub Abraham	11.30—13.30	12	Rynek Podgórski 13.	129-95
Dr Pechner Henryk	9 —11	22	Krakowska 4.	146-56
Dr Pechner Marja	10 —12	21	Zyblikiewicza 10.	—
Dr Redo Aleksander	13 —15	13	Salinarna 22.	—
Dr Silberberg Leon	9 —11	6	Starowiślna 49.	113-90
Chirurgja:				
Dr Borkowski Władysław	11 —13	20	Rynek Podgórski 11.	162-75
Dr Pawliger Leon	9 —11	20	Dietlowska 91.	144-95
Dr Stypa Mieczysław	13 —15	20	Gmach P. K. O.	152-65
Choroby skórne i weneryczne:				
Dr Ameisen Aleksander	9.30—11.30	30	Karmelicka 16.	176-03
Dr Kajzer Adolf	11.30—13.30	30	Krowoderska 27.	—
Choroby kobiece:				
Dr Niewola Jan	11.30—13.30	15	Rynek Podgórski 9.	146-10
Dr Szancenbach Jan	9.30—11.30	15	Bracka 10.	130-79
Dr Stępowski Bronisław	13 —14	15	Studencka 6.	148-72
Choroby systemu nerwowego:				
Dr Wander Leon	9 —11	31	Koletek 6.	129-37
Choroby oczu:				
Dr Mirowski Abraham	12 —13	31	Grodzka 69.	—
Dr Piekarska Marja	13 —14	31		
Choroby dzieci:				
Dr Blankstein Felicja	9.30—11.30	25	Zielona 12.	115-91
Dr Statter Józef	11.30—12.30	26	Kalwaryjska 21.	117-66
Dr Turowa Regina	12 —14	25	Krakusa 8.	117-65
Dentystyka:				
Dr Fiut Juljan	11 —13		Karmelicka 14.	—
Dr Fleischman Löffelholz	13 —15		Zamojskiego 26.	—
Dr Michalski Wiktor	8 —11		Barska 7.	—
Lecznictwo fizykalne w Ośrodku Leczniczym w Podgórzu:				
Dr Bober Antoni	16 —19	34-39	Długa 74.	140-85
Dr Kepler Wiktor	13 —16	34-39	Legjonów 12.	120-31
Dr Kułakowski Wojciech	17 —19	34-39	Juljusza Lea 47.	
Dr Schwarzbart Bronisława	11 —13	34-39	Krupnicza 3.	148-54

Nazwisko i imię	Godziny ordynacyjne	L. pokoju	Adres prywatny	Telefon prywatny

B. POWIAT KRAKÓW:

a) Ośrodek Leczniczy w Borku Fałęckim:

Dr Grüner Aleksander	10 —13		Borek Fałęcki	116-30

b) Ośrodek Leczniczy w Kobierzynie:

Dr Czarniecki Feliks			Kobierzyn-Zakład	

c) Ośrodek Leczniczy w Skawinie:

Choroby wewnętrzne:				
Dr Polański Jerzy	18 —19		Skawina	23
Dr Szwarc Jan	9 —10.30		Skawina	
Dr Świeżawski Leon	8 —9		Skawina	
Choroby dzieci:				
Dr Kiełczewski Stanisław	11.30—13.30 (czwartki)		Krasińskiego 26.	180-22
Stomatologja:				
Dr Fiut Juljan	16.30—19.30 (poniedziałki środy i piątki)			

d) Ośrodek Leczniczy w Prokocimiu:

Dr Wilk Juljan	14 —16		Prokocim	—

e) Ośrodek Leczniczy w Bieżanowie:

Dr Malinowski Gustaw			Bieżanów	—

f) Ośrodek Leczniczy w Wieliczce:

Dr Jakubowski Marjan	12.30—14.30		Al. Słowackiego 34.	162-38
Dr Molkner Władysław	8.30—10.30		Wieliczka	
Dr Tune Szymon	11.30—13.30		Wieliczka	
Dr Wojtaszek Roman	13 —15		Wieliczka	
Choroby dzieci:				
Dr Jasieńska Anna	10 —11		Kraków, Mikołajska 6.	171-64

g) Ośrodek Leczniczy w Niepołomicach:

Dr Wittlin Józef	10 —11		Niepołomice	—

Spis techników dentystycznych.

Aschler Pinkus, Bożego Ciała 31.
Alfus Henryk, Starowiślna 23.
Angelus Ludwik, Karmelicka 14.
Bartoszyński Tadeusz, Zyblikiewicza 28.
Berhang Saul, Poselska 15.
Biedroński Władysław, Długa 11.
Bornstein Zygfryd, Sławkowska 14.
Bratt Józef, Starowiślna 52.
Buczyńska Anna, Rakowicka 1.
Cyzer Bernard, Batorego 25.
Drabik Marjan, Rynek Podgórski 4.
Feldbaum Laura, Zielona 5.
Finker Salo, Dietlowska 45.
Fiszer Jakób, Grodzka 60.
Fiszer Mojżesz, Grodzka 43.
Frisch Izaak, Starowiślna 45.
Gdowski Marjan, Rynek Główny 22.
Gieser Leon, Florjańska 36.
Gintel Henryk, Długa 28.
Gintel Leon, Krupnicza 10.
Gintlowa Sabina, Krupnicza 10.
Goldberger Leopold, Grodzka 14.
Goldfinger Maurycy, Józefińska 4.
Goldmann Abraham, Nadwiślańska 1.
Goldman Artur, Studencka 7.
Gottlieb Maurycy, Długa 38.
Griffer Eugenjusz, Lwowska 36.
Griess Józef, Pawia 6.
Gumplowicz Maksymiljan, Starowiślna 6.
Haber Wiktor, Kochanowskiego 20.
Hałaciński Aleksander, Mazowiecka 30.
Jachimowicz Edward, Podwale 2.
Jaśkiewicz Jan, Florjańska 19.
Jaroszowa Anna, H. Sienkiewicza 1, I. p.
Kahan Izaak, Miodowa 12.
Kirsch Leon, Barska 32.
Kleinberger Karol, Przymoście 1.
Kleinberger Alfred, Mikołajska 6.

Kleinberger Natan, Szewska 27.
Kleinman Adolf, Kazimierza Wielkiego 34.
Kolman Helena, Zagrody 8.
Konwent OO. Bonifratrów (Brat Rafał Patalas), Trynitarska 11.
Korański Edward, św. Tomasza 19.
Kornfeld Jan, Zygmunta Augusta 5.
Kowalczyk Władysław, pl. Szczepański 7.
Kukulska z Sikorskich Stefanja, Łobzowska 8.
Kuner Abraham, Librowszczyzna 4.
Laksberger Markus, Rynek Podgórski 15.
Lampart Herman, Pańska 5.
Langer Stanisław, Al. Krasińskiego 2.
Lermer Samuel, Sławkowska 6.
Landwirthowa Ludwika, Syrokomli 7.
Lessing Jakób, Grodzka 8.
Lipoński Włodzimierz, Florjańska 13.
Löwy Fryderyk, Dietlowska 46.
Lustgarten Władysław, Grodzka 69.
Łukasiewicz Karol, św. Tomasza 9.
Majewski Leon, Starowiślna 12.
Markowska Zofja, Krowoderska 2.
Nachsatzowa Zofja, Krakusa 8.
Offen Ignacy, pl. WW. Świętych 10.
Ordower Karol, Mały Rynek 4.
Pawłowska Felicja, św. Tomasza 15.
Pelikan Hugo, Karmelicka 27.
Pietroń Eugenjusz, Karmelicka 12.
Piżel Stanisław, Powiśle 2.
Reder Maksymiljan, Miodowa 24-a.
Reisler Herman, Szewska 7.
Rosenberg Józef, Czarnowiejska 24.
Rosenmann Gerson, Dietlowska 36.
Rosenzweig Saul, XXII. Rynek 13.
Rubner Jakób, Zielona 7.
Schlang Markus, Stradom 15.
Schlang Natan, Stradom 15.
Scheuer Roman, Siemiradzkiego 23.
Schlürzlówna Regina, Krakowska 23.
Schmeidler Emanuel, św. Sebastjana 22.
Semmel Herman, Mikołajska 32.
Silberfeldówna Antonina, Mostowa 10.
Sonnenblick Zygmunt, Dietla 105.
Spanauf Bernad, Grodzka 15.
Sperling Idel, Kopernika 8.
Stamler Szaje, Salinarna 18.
Stein Eljasz, Grodzka 8.
Steinberg Adam, św. Tomasza 4.
Steinlaufowa Chaja, Smocza 10.
Sroczyński Bolesław, Wolska 11.

Stoszko Józef, Rynek Główny 15.
Strzelbicki Stanisław, Florjańska 16.
Szypulski Teofil, Konopnickiej 13.
Śliwiński Michał, Florjańska 3.
Tieberg Maurycy, Wielopole 3.
Tlachna Władysław, Podzamcze 24.
Tombiński Konrad, Wiślna 4.
Vogler Izydor, pl. WW. Świętych 8.
Waltner Nachman, Kościuszki 42.
Warski Józef, Grodzka 29.
Waldman Leon, Jagielońska 5.
Wasserberger Jakób, Smolki 9.
Wildstosser Leon, Krowoderska 51.
Wiśniewski Czesław, św. Marka 20.
Wnuczek Jerzy, Wolska 3.
Wojciechowska Marja, Łobzowska 27.
Wojciechowski Stefan, Rynek Główny 6.
Wójcik Franciszek, Królowej Jadwigi 11.
Wójtowicz Franciszek, Moniuszki 35.
Zaliwski Antoni, Zyblikiewicza, P. K. O.
Zimetbaum Józef, Wiślna 9.
Żelechowski Józef, Starowiślna 16.

Spis akuszerek

zamieszkałych w Krakowie.

Adler Jacheta — Krakowska 33,
Augustynek Władysława — Fabryczna 5,

Bachlejowa Anna — Celarowska 5,
Banachowa Anna — św. Jana 30,
Barańska Julja — Grzegórzecka 6,
Bąkowska Marja — Dąbrówki 7,
Białkowa Salomea — Mazowiecka 13,
Bienenfeld Hinda — Starowiślna 40,
Bilińska Franciszka — Wrocławska 3,
Bodner Freida — Wawrzyńca 30,
Bornstein Teofila — Bocheńska 5,
Broszkiewicz Felicja — Szlak 49,
Brudowa Katarzyna — Aleja Mickiewicza 15,
Brustowa Sara — Brzozowa 15,
Bryllowa Florentyna — Dominikańska 1,
Burtanowa Anna — Szlak 18,
Białkowa Barbara — Pasterska 28,
Bucka Antonina — Karmelicka 29,
Baranowa Aniela — Jagiellońska 9,
Bąkowa Zofja — Topolowa 4,

Carowa Stefanja — Skawińska 16,
Ceglarska Barbara — Bosacka 5,
Ciężakowa Marta — Bracka 15,
Cora Ludwika — Krupnicza 14,
Cygielska Marja — Florjańska 9,
Czajkowska Władysława — Czarnowiejska 67,
Czechowska Feliksa — Czarnowiejska 4,
Czepiec Zofja — Mazowiecka 39,

Dynowska Anna — Wasilewskiego 8,
Dymek Michalina — Prochowa 8,
Dziewińska Marja — Mogilska 104,

Fedolak Franciszka — Racławicka 5,
Feiweles Marja — Dąbrówki 10,
Feiweles Rozalja — Grodzka 35,
Fleszowa Bronisława — Wiśniowa 3,
Franaszek Franciszka — Wiśniowa 4,
Frei Rozalja — Józefa 9,

Feidstein Chaja — Wielicka 10,
Franczakowa Emilja — Aleja Królewska 27,

Gątkowska Marja — św. Łazarza 17,
Gałka Adela — Grzegórzecka 76,
Gargowa Kunegunda — Król. Jadwigi 20,
Garzyńska Ludwika — Florjańska 11.
Grzegorczyk Antonina — Bonerowska 4,
Godniowska Stanisława — Turecka 38.
Gzik Genowefa — Sarmacka 8,

Halamowa Antonina — Strzelecka 7,
Handzel Barbara — Topolowa 13,
Harasymowicz Marjanna — Chodkiewicza 7,
Hałoniowa Zofja — Lubicz 30,

Inglot Anastazja — Wielicka 5,
Inwał Barbara — Lwowska 9,

Jachimowiczowa Aniela — Lwowska 20,
Jasicowa Rozalja — Racławicka 14,
Jastrzębska Agnieszka — Sołtyka 13,
Jelonkowa Joanna — Spiska 15,
Jabłońska Barbara — Szlak 9,
Jędrzejowska Bronisława — Lwowska 35,

Kachowa Franciszka — Wrocławska 93,
Karasiowa Julja — Długa 74,
Kąkolewska Antonina — Lubicz 5,
Kluzowicz Zofja — Bosacka 7,
Kłysiowa Marja — Topolowa 26,
Kmiecik Karolina — Krasickiego 4,
Koprowska Marjanna — Grzegórzecka 158,
Kornatowa Marja — Helclów 3,
Kościułek Marja — Kalwaryjska 57,
Kowalczyk Anna — Chodkiewicza 17,
Kowalska Stanisława — Rynek 15,
Kramarska Marja — Grzegórzecka 33,
Kreisowa Paulina — Kopernika 7,
Kubińska Rozalja — Senatorska 1,
Kudlowa Marja — Krowodrza Murowana 2,
Kumela Jadwiga — Grzegórzecka 138,
Kupkowa Katarzyna — Wawrzyńca 5,
Kurdzielowa Helena — Zygmunta Augusta 11,
Kuzelman Józefa — Sołtyka 15,
Kwinta Katarzyna — Rynek Kleparski 6.
Kulczyk Józefa — Lwowska 1,
Kęskowa Katarzyna — Łagiewnicka 27,
Kudłania Ewa — Kr. Jadwigi 47,

Ladrowa Józefa — Kalwaryjska 42,
Langer Gusta — Józefa 8,
Lenikówna Marja — Lenartowicza 5,
Leśniakowa Marja — Czysta 13,
Leichardłowa Helena — Bonarka 28,

Łach Marja — Mazowiecka 14,
Łańkowa Magdalena — Felicjanek 15,
Łazarowa Marja — Felicjanek 17,
Łętocha Zofja — Płaszowska 13,
Łukasikowa Franciszka — Senatorska 4,

Macakowa Helena — Andrzeja Potockiego 3,
Majewska Helena — Krowoderska 30,
Matuła Amalja — Zamojskiego 40.
Motyczkowa Zofja — Rybacka 28,
Miłosiowa Franciszka — Zygmunta Augusta 1,
Misiura Katarzyna — Kalwaryjska 79,
Mollowa Magdalena — Kościuszki 63,
Motkowska Marja — Krasickiego 8,
Mowczanowska Marja — Zamojskiego 31,
Muchowa Józefa — Składowa 260,
Mohlerowa Sabina — Kościuszki 35,

Nabel Katarzyna — Lubelska 5,
Nemeth Adela — Prądnicka 15,
Nieckarska Józefa — Kościuszki 64,
Nowak Anna — Kościuszki 35,
Nowak Apolonja — Zamojskiego 33,
Nowakowa-Kwiecińska Antonina — Dąbrówki 7,
Nowicka Felicja — Murowana 4,

Ogrodzińska Aniela — Nowowiejska 15,
Orderowa Ryfka — Kupa 4,

Paczutowa Aniela — Felicjanek 19,
Pastuszak Marja — Zamknięta 8,
Pawlikowska Franciszka — Podzamcze 3,
Pierzchała Julja — Poselska 20,
Pirogowa Wiktorja — Zamojskiego 23,
Polewka Helena — Pl. Zgody 16,
Policht Zofja — Nadwiślańska 19,
Porębska Anna — Gliniana 10,
Prochalowa Marja — Miedziana 98,
Prorok Karolina — Al. Skrzyneckiego 4,
Potokowa Sylwa — Groble 18,
Pfeffer Pelagja — Dietlowska 53,
Pyrdekowa Katarzyna — Juljusza Lea 22,

Ratajowa Teresa — Szlak 9,
Rygułowa Marja — Konarskiego 3,

Rokoszowa Aniela — Skawińska 12,
Rubis Marja — Wiśniowa 3,

Satke Helena — Kołłątaja 11,
Schaeffer Alojza — Garncarska 11,
Schnurowa Adela — Gazowa 13,
Sewiołek Stanisława — Miodowa 28,
Selinger Helena — Brzozowa 11,
Sękowska Karolina — Osiedle 12,
Simon Marja — Barska 31,
Skarbek Domicella — Zamkowa 4,
Solarzowa Józefa — Urzędnicza 13,
Smoterowa Katarzyna — św. Gertrudy 15,
Steinberger Itel — Lwowska 26,
Stepanowa Helena — św. Sebastjana 5,
Strojna Honorata — Mazowiecka 21,
Stojna Marja — Mazowiecka 4,
Sułek Ludwika — Pl. Zgody 14,
Stępska Antonina — Wąska 6,
Szylarowa Wiktorja — Zatorska 8,
Śmietanowa Marja — Koszykarska 182,
Świadkowska Aniela — Mikołajska 4,
Szostek Marja — Zatorska 9,
Szczęśniak Walerja — Lwowska 3,
Skwarek Anna — Rzeczysko 10,
Suplicka Janina — Prandoty 2,
Szczypińska Emilja — Zielna-Boczna 6,

Trzaskoś Zofja — Rymarska 9,
Trzeplowa Agnieszka — Janowa Wola 1,
Tempelhof Scheindle — Bożego Ciała 31,
Turakiewiczówna Zofja — św. Filipa 23,

Urbańska Julja — Siemiradzkiego 12,

Walewska Anna — Spiska 1,
Warmuzkowa Katarzyna — Studencka 4,
Wachalowa Marja — Mieszczańska 3,
Wesołowska Wiktorja — Poselska 20,
Wilkuszewska Anastazja — Botaniczna 6,
Witekowa Justyna — Felicjanek 23,
Vlazło Marja — Zielna 15.
Włoczkowska Rozalja — Chodkiewicza 17,
Wołkowa Marja — Chocimska 32,
Woźniakowa Bogumiła — Szewska 24,
Woźniczkowa Marcjanna — św. Filipa 18,
Wasinowa Marja — Zyblikiewicza 16,
Wszędobyłowa Anna — Emaus 4,

Zakulska Antonina — Asnyka 3,
Zapalska Bronisława — Mazowiecka 21,
Zięba Jadwiga — Konarskiego 3.

O leczniczem działaniu promieni słonecznych.

Słońce — praźródło życia jest i było zawsze źródłem zdrowia — a jego wartość lecznicza już w starożytności była znana.

Ściśle naukowe badania nad sposobem działania promieni słońca datują się od czasu należytego poznania części niewidzialnych widma słonecznego: promieni pozafiołkowych i pozaczerwonych. O sile ich działania stanowi długość fali tych promieni — najkrótszą amplitudę drgania posiadają promienie pozafjołkowe, najdłuższą pozaczerwone, cieplne.

Działanie promieni słońca na skórę obnażoną nazywamy kąpielą słoneczno-powietrzną. w której współdziałają dwa czynniki: bodziec ciepła i chłodu (wiatr) łączy się z bodźcem promieni grupy fjołkowej i pozafiołkowej. Stworzenie sztucznych źródeł światła o widmie zbliżonem do widma słonecznego rozwinęło t. zw. heljoterapję czyli leczenie naturalnymi lub sztucznymi promieniami słońca.

Ojcem współczesnej fototerapji czyli leczenia światłem jest Duńczyk, Finsen, który pod koniec zeszłego stulecia zalecał stosowanie skupionych zapomocą soczewki promieni słonecznych przy toczniu, pewnej postaci gruźlicy skóry i osiągał tem leczeniem doskonałe wyniki, torując fototerapji poczesne miejsce w lecznictwie ogólnem. Wynalezione przez niego skomplikowane aparaty znalazły wnet konkurentów w postaci tak bardzo dziś rozpowszechnionych lamp kwarcowych, których zasada polega na tem, że źródło światła wysyła promienie krótkofaliste: fjołkowe i pozafiołkowe o pewnem natężeniu, zbliżonem do natężenia promieni słonecznych w górach, stąd nazwa „słońce górskie". Inne lampy t. zw. „Infrarouge" wysyłają promienie długofaliste, a więc cieplne, również dziś w lecznictwie stosowane.

Najwyraźniej zaznacza się działanie promieni słonecznych na skórę obnażoną. Skóra nasza jest do pewnego stopnia dostosowana do ilości i jakości światła jakie na nią pada, a nagłe nasilenie naświetlania powodują z początku przechodzenie promieni pozafiołkowych przez warstwę skóry podstawową i pochłonięcie ich przez hemoglobinę krwi naczyń włosowatych skóry. Żywy krwiobieg w tem miejscu powoduje chwilowe przekrwienie i większe odkładanie się komórek barwikowych (pigmentu) w warstwie podstawowej skóry, trudniej już przepuszczającej dalsze promienie świetlne. Na tem polega opalanie się.

Finsen lecząc różne postacie gruźlicy skóry przypuszczał, że promienie słońca niszczą prątki gruźlicze w chorej tkance wprost, działając bezpośrednio. Ale tak nie jest. Badania wykazały że lecznicze działanie polega na wywołaniu odczynu zapalnego skóry w postaci jej przekrwienia a ten odczyn zabija dopiero prątki. Podobne jest działanie tych promieni przy innych przewlekłych schorzeniach skóry jak wyprysk chroniczny oraz w sprawach toczących się w torebkach włosowych.

Znane jest lecznicze działanie promieni słonecznych lub sztucznych źródeł światła w gruźlicy narządów wewnętrznych, głębiej położonych, szczególnie płuc i kości. Tutaj nie można przyjąć bezpośredniego działania promieni słońca a leczenie innemi postaciami energji świetlnej (Roentgen, rad), zwróciło uwagę na to, że skóra nie musi stanowić dla promieni chemicznych mniej przenikliwych jedynego punktu zadziałania i że przenosi ona ten bodziec dalej w organizm w postaci nam dotychczas nieznanej bliżej, może jakiegoś wydzielania wewnętrznego.

Działanie promieni słońca na przemianę mineralną w ustroju wykorzystano przy leczeniu krzywicy (rachitis), będącej zaburzeniem przemiany wapnia i fosforu w ustroju dziecięcym. Zmiany w tkance kostnej spowodowane jakoby brakiem odpowiedniej witaminy, ustępują szybko przy naświetlaniu całego ciała dziecka albo przez podawanie ustrojowi dziecięcemu naświetlanych odpowiednio pokarmów, w których pod wpływem swoistego działania promieni światła wytwarza się czynnik antyrachityczny. Zwiększenie ilości soli fosforowych w surowicy krwi sprowadza rychło równowagę mineralną w organiźmie.

Również przyswajanie żelaza wzmaga się pod wpływem słońca. Osiągnięto też wzmożenie wydzielania azotu w moczu a ostatnio przez naświetlanie wywołuje się u chorych na cukrzycę zmniejszenie wydzielania cukru z moczem.

W gojeniu się ran oraz blizn pooperacyjnych naświetlania słońcem oraz lampa kwarcowa oddają duże usługi.

Orzech „Kola”

niezwykły środek leczniczy przeciw pijaństwu, uczuciu głodu, samobójstwom i t. d.

Czyż naprawdę istnieje skuteczny środek przeciw takim plagom, trapiącym ludzkość jak: głód, pijaństwo i samobójstwa? A jednak...

Nie uprzedzając naukowych wywodów, które podamy tutaj w streszczeniu, musimy zaznaczyć, że popisy głodomorów przestały już być — tajemnicą; każdy z nas może nic nie jeść w ciągu dni 40 i nie umrze; ratunkiem w tym razie jest... kola, zażywana w pewnych odstępach czasu. Proceder szarlatanów nie jest już zyskowny, każda apteka posiada bowiem ów środek, pozwalający na głodzenie się bezkarne.

Ważniejszy jednak od tej sztuczki jest wpływ koli na epidemje samobójstw. Samobójstwo bywa często wynikiem nędzy materjalnej i duchowej, ale skłaniają człowieka do niego także różne dolegliwości chorobowe, choroby nieuleczalne itp. Otóż orzech kola posiada rzekomo własność usuwania przyczyn, wywołujących choroby, którym nieraz najdzielniejsze umysły oprzeć się nie mogą.

Z równą siłą działać ma kola przeciw nałogowi pijaństwa... Powoli atakuje nałóg, aż wkońcu wywołuje w człowieku obrzydzenie do alkoholu.

Ale korzyści koli w medycynie są prawie niewyczerpane. Figuruje ona na receptach od roku 1885.

Posiada wogóle następujące własności: Potęguje energję fizyczną, usuwa osłabienie, wynikające z uciążliwych pochodów; proszek z koli, nawet w bardzo małych dawkach, powstrzymuje znużenie mięśni. Kola wywiera wpływ toniczny na przewody trawienia; armje w czasie manewrów, podczas których panuje często dezynterja, korzystają wiele używając koli.

„Sterculia acuminata“, która dostarcza tego orzecha, jest pięknem drzewem, 9 do 20 metrów wysokiem, podobnem do naszych kasztanów. Pochodzi z Afryki zachodniej, gdzie rośnie dziko i daje po dwa zbiory na rok.

Ponieważ okres jego dojrzałości schodzi się mniej więcej z okresem powtórnego okwitania, sterculia przedstawia niezwykły widok

drzewa, okrytego jednocześnie kwieciem i owocem. Z tego też powodu zbiór owoców wymaga ręki delikatnej; poruczają go zwykle kobietom.

„Sterculia acuminata“ zaczyna rodzić w piątym roku, ale na dobre obradza dopiero mniej więcej w roku dziesiątym; wtedy z dwu zbiorów daje około 90 funtów owocu.

Kola jest bardzo poszukiwana przez ludy środkowej Afryki, które, mieszając ją z mlekiem i miodem, otrzymują bardzo smaczny napój pożywny i pobudzający; niektóre żują go. Cena koli jest dość wysoka.

Skład tego ziarnka tłumaczy wielką jego wziętość w pewnych okolicach afrykańskich. Krajowcy wolą je, niż kawę. U pewnych plemion żadne kupno nie przychodzi do skutku bez pośrednictwa koli, którą trzeba dać bądź w formie poczęstunku, bądź w formie podarunku.

Stosownie do swej barwy, kola przedstawia rozmaite symbole. Wymiana między plemionami białych ziarnek koli jest oznaką pokoju, czerwonych wojny. Jeżeli naczelnik plemienia ofiaruje cudzoziemcowi białe ziarnka, jest to rękojmią serdeczności; ziarnka czerwone są dowodem usposobienia nieprzyjaznego. Krajowiec, chcąc pojąć za żonę dziewczynę, posyła jej matce biały orzech koli; jeżeli otrzyma nawzajem podobny orzech, jest to zaproszenie, by się zgłosił; jeżeli przysłany orzech jest czerwony, oznacza to odmowę. Kola stanowi również część podarunków ślubnych.

Kola odgrywa także pewną rolę w religji i w wymiarze sprawiedliwości u ludów Afryki. Murzyn przysięga na jej ziarnka i zjada je. Po śmierci przyjaciela, pozostały przy życiu kładzie ziarnka koli na jego zwłokach, aby mu ułatwić podróż, żadnej bowiem dalszej wycieczki nie przedsiębierze krajowiec bez znacznego zapasu tych ziarnek, które mogą mu inną żywność zastąpić.

Kola jest u murzynów ulubionym środkiem pobudzającym; gra ona wśród nich tęsamą rolę, co kawa na Wschodzie. W stanie świeżym używają jej do żucia, w stanie suchym — jako pokarm; w pewnych jednak okolicach krajowcy żują ją jak tytoń. Żucie to wzmacnia dziąsła i leczy niemoc organów trawienia.

Kola działa wybornie na wątrobę, uśmierza na długi czas głód, a tych, którzy je używają, czyni zdolnymi do znoszenia trudów pracy i długich marszów.

Krajowcy znają nadto jeszcze jedną jej własność, mianowicie pozwala ona im pić wodę nieczystą: kola oczyszcza ją bowiem i nadaje świeżość i smak przyjemny.

Krzywica i naświetlanie mleka.

Jedną z prawdziwych chorób ludowych, ogólnych, na którą mniej więcej 60 procent wszystkich dzieci w mniejszym lub większym stopniu zapada, jest krzywica czyli t. zw. „angielska choroba". Polega ona w zasadzie na zaburzeniach w przemianie wapnia, wyrażających się w niedostatecznem kostnieniu kości rosnących lub też na odwapnieniu kości już uformowanych. Znane są ogólnie następstwa tego procesu: miękka czaszka, „różaniec" na klatce piersiowej, wykrzywienia nóg w kształcie litery X lub 0, wreszcie skrzywienie kręgosłupa o charakterystycznym typie. Donioślejsze jednak niż te zmiany, które prowadzą niekiedy wprost do kalectwa, jest znaczne obniżenie odporności wobec chorób zakaźnych, zwłaszcza takich, które idą w parze z schorzeniami płuc. To też przeważną ilość zgonów w przebiegu odry, kokluszu, zapaleń płuc przypisać można śmiało krzywicy.

Krzywica pojawia się wszędzie tam, gdzie dzieci nie są dostatecznie wystawione na działanie czystego, bezpośredniego światła słonecznego, a w tych warunkach właśnie żyją w naszej szerokości geograficznej nie tylko dzieci biednej ludności wielkomiejskiej, ale właściwie wszystkie dzieci. Wobec tego nic dziwnego, że studjom nad tem cierpieniem poświęcono bardzo wziele pracy i że w ostatnich zwłaszcza latach dokonano trzech zasadniczych odkryć, które utorowały drogę do dalszej wiele obiecującej akcji.

Pierwszego z tych odkryć dokonał Hulczyński z Berlina, udowadniając, że przez bezpośrednie naświetlenie chorego dziecka lampą kwarcową można szybko i z matematyczną pewnością doprowadzić do wyleczenia. Drugiego, jeszcze ważniejszego odkrycia dokonali równocześnie i niezależnie od siebie Alfred Hess i Steenbock w Ameryce. Polegało ono na tem, że bezpośrednie naświetlanie wcale nie jest konieczne; wystarczy poprostu naświetlenie środków spożywczych, by doprowadzić do wyleczenia krzywicy i to w tempie wcale nie wolniejszem. Przytem stwierdził Alfred Hess, że ten antirachityczny czynnik, powstający wskutek naświetlania promieniami ultrafjoletowemi, jest związany z t. zw. cholesteryną, jednym z zbliżonych do tłuszczów składników naszego organizmu. Trzecim i jak dotąd ostatnim, ważnym etapem jest sensacyjne odkrycie Windaua i Pohla w Getyndze, stwierdzające, że nie sama cholesteryna jako taka, tylko inna steryna, stanowiąca zazwyczaj drobną domieszkę cholesteryny, mianowicie t. zw.

ergosteryna staje się pod wpływem promieni ultrafjoletowych sprawczynią tego działania przeciwrachitycznego. I ta to właśnie ergosteryna, która między innemi znajduje się np. w większej ilości w sporyszu i w drożdżach, daje w stanie naświetlonym t. zw. witaminę D czyli antirachityczną. Mamy zatem trzy drogi w wyborze leczenia krzywicy. Jedną z nich jest bezpośrednie naświetlanie dziecka promieniami ultrafjoletowemi, z których skutecznemi okazały się jedynie promienie o długości od 300 mikronów do 250. Te jednakowoż w naszej szerokości geograficznej, a zwłaszcza w nizinach, znajdują się w świetle słonecznem tylko w miesiącach czerwcu i lipcu w czasie godzin południowych i ulegają jeszcze uszczupleniu wskutek stale unoszącej się w powietrzu nad większemi miastami gęstej warstwy pyłu. Światło słoneczne może tedy jako czynnik leczniczy tylko w bardzo ograniczonej mierze wchodzić w grę. Pozostaje więc jedynie sztuczne „światło górskie", wytwarzane przez lampy kwarcowe, które jest szczególnie bogate w promienie ultrafjoletowe. Dla wyleczenia silnej krzywicy wystarcza w zupełności serja naświetleń, dochodząca do 24. Jednakowoż ta skuteczna metoda lecznicza ma również i swoje strony ujemne; musi się mianowicie te, bardzo na ból wrażliwe, dzieci do miejsc naświetlania przynosić, przyczem nie wolno zapominać o możliwości zakażenia jakąś chorobą infekcyjną, na którą przecież te dzieci właśnie są szczególnie wrażliwe. Samo naświetlanie przytem jest rzeczą dość kosztowną.

Druga metoda lecznicza polega na pośredniem naświetlaniu preparatów i pokarmów. Tutaj zaliczyć należy leczenie tranem. Jak długo nie znano nic innego kazano dzieciom łykać to wstrętne lekarstwo. Jego wielkie bogactwo w witaminę D pochodzi zapewne stąd, że plankton, służący rybom za pokarm, unosząc się na powierzchni morza przez czas dłuższy, ulega też intensywnemu naświetleniu przez słońce. Oczyszczony i odwoniony przez nowoczesną przeróbkę tran jest niestety także o wiele mniej skuteczny od tranu w stanie naturalnym, ponieważ pozbawiony został składnika niedającego się zmydlić, który właśnie zawiera w sobie witaminę D.

Trzecia metoda lecznicza polega na naświetlaniu chemicznie czystej ergosteryny. Uzyskuje się na tej drodze preparaty o niebywale wielkiej skuteczności przy minimalnem dawkowaniu.

Jeśli wrócimy do naświetlania pokarmów, to oczywiście mleko jest tym pokarmem, który dla dzieci najbardziej wchodzi w rachubę. Nic tedy dziwnego, że już wielu badaczy, a przedewszystkiem A. Hess, próbowało użyć mleka w tym celu, wychodząc z tego założenia, że nadaje się ono szczególnie dobrze dlatego, bo już z natury zawiera wielką ilość steryn, nadających się do aktywacji. Naogół jednak używalności mleka w tym celu stawało na przeszkodzie stale kilka drobnych niewygód. Jedną z najważniejszych jest to, że wskutek naświetlania nabiera mleko — dzięki obecności tlenu powietrza i występującym przytem procesom utleniającym — przykro zjełczałego smaku i zapachu, przypominającego spalony róg. Zważyć przytem należy, że obecność tlenu nie tylko, że nie jest w trakcie naświetlania potrzebna,

ale nawet szkodliwa, bo z czasem prowadzi do rozpadu wytworzonej ergosteryny.

Rozmaici badacze usiłowali obejść te niedogodności przez naświetlanie mleka sproszkowanego, jednakowoż najlepsze jest oczywiście używanie mleka świeżego z tem zastrzeżeniem naturalnie, że nie uszkodzi się go ani pod względem smaku ani też zapachu. To udało się w zupełności dzięki aparaturze, skonstruowanej przez dra Scholza z Bad Tölz, aparaturze polegającej na tem, że mleko osłania się atmosferą bezwodnika kwasu węglowego, który nie dopuszcza tlenu i w tej postaci poddaje się je naświetlaniu przez lampę kwarcową. Tak naświetlone mleko nie ulega zmianom ani pod względem smaku ani zapachu, poza lekkim smakiem kwasu węglowego, który jednak jest przez dzieci bez oporu znoszony i — jak się okazało — zupełnie nieszkodliwy. Mleko takie daje świetne wyniki lecznicze, a co niemniej jest ważne dodawane w ilości 10 do 20 procent do mleka zwyczajnego, chroni dzieci zdrowe przed zapadnięciem na krzywicę tak, że niektóre miasta niemieckie, jak n. p. Frankfurt nad Menem urządzają w mleczarniach miejskich specjalne aparaty do naświetlania i dodając do mleka sprzedawanego codzienie 2.000 litrów mleka naświetlanego, chronią swoje dzieci przed możliwością zachorowania na krzywicę. Przykład godny niewątpliwie naśladowania.

Jak odżywiać ozdrowieńców?

W obecnych ciężkich warunkach ekonomicznych kończy się wraz z przeminięciem najostrzejszego stadjum choroby — rola lekarza, przejmowana całkowicie przez opiekę domową. Niestety, opiece tej, jakkolwiek pełnej najlepszej chęci, brak odpowiedniego, elementarnego bodaj przygotowania, wobec czego koniecznem jest zwalczanie fałszywych pojęć i zakorzenionych przesądów w tym kierunku.

Weźmy fakt powtarzający się najczęściej. Pacjenta po świeżo przebytej chorobie gorączkowej żywi się bardziej lub mniej esencjonalnie rosołami, w przeświadczeniu, że to Bóg wie, jak go wzmocni. Tymczasem rosół zawiera niewiele składników pożywnych: 0,5 białka, 0,3 procent tłuszczu, natomiast 98,7 procent wody. Nadto przez zdejmowanie podczas gotowania rosołu szumowin, dla klarowności zupy, pozbawiamy ją białka, szumowiny są bowiem ściętem białkiem. To też odżywcza wartość rosołu jest mała, co gorsze jednak, zawarte w nim substancje azotowe szkodliwie działają na nerki i serce.

Ten jedyny przykład wystarczy do zilustrowania przesądów nagminnie panujących w dziedzinie odżywiania rekonwalescentów.

*

Zadaniem normowania ich jest zestawienie pokarmów nietylko najbardziej obfitujących w substancje odżywcze, ale zarazem najłatwiej strawnych, czyli takich, do których soki trawienne, skąpo wydzielane przez wycieńczony chorobą organizm, będą miały najłatwiejszy dostęp, aby móc najsilniej na nie oddziaływać. Apetyt, pożądanie pokarmów, zależne jest od nerwowej podniety, koniecznej do wydzielania soków trawiennych. Do wywołania takiej regulującej trawienie podniety, przyczynia się wygląd, zapach i smak podawanych pokarmów. Wzgląd ten winien też być brany nadewszystko w rachubę przy odżywianiu rekonwalescentów. Równie ważną jest kwestja łatwej strawności pokarmów.

Idealnym pod tym względem pokarmem, jest mleko, zawierające: 3,4 procent białka, 3,5 procent tłuszczu, 5 procent węglowodanów, 0,7 procent soli i 87,5 procent wody. Ponieważ jednak zasadniczym warunkiem zdrowotności mleka jest wyjałowienie go z wszelkich zarazków, zwłaszcza z laseczników gruźlicy, sterylizujemy je — przy 100-

120⁰ C. — pasteryzujemy przy 70⁰ C. — lub wprost gotujemy Przy tych zabiegach pozbawiamy je wszelako, wraz z zarazkiem, niezbędnych dla organizmu witamin. Aby wynagrodzić tę ujemną stronę wyjaławiania mleka, dodawać do niego należy składniki nie tylko obfitujące w witaminy, ale znakomicie podnoszące odżywczość tego pokarmu. Takiemi zaś składnikami są jajka i cukier. Jaja w niewielkiej ilości zawierają tyle substancyj odżywczych, że 3 jaja równają się $^{1}/_{4}$ kila mięsa. Francuzi oddawna już stosują, jako znakomity pokarm dla dzieci i ozdrowieńców, t. zw. lait de poule, połączenie mleka, jaj i cukru. Sposób przyrządzania tej potrawy jest następujący: na mocno ubite z 3—4 łyżeczkami cukru miałkiego, jajko (albo dwa same żółtka) wlewa się powoli nieustannie mieszając płyn (aby białko się nie ścięło), szklankę gorącego mleka. Już to samo Lait de poule, dawane raz lub dwa razy dziennie stanowi doskonałe pożywienie, w wysokim stopniu dzięki domieszce cukru — energjotwórcze i wpływające na obfitsze wydzielanie się śliny i soków trawiennych. Pożądanym dodatkiem do mleka, albo jeszcze lepiej śmietanki, jest też esencja herbaty, napar kawy, lub kakao. Dobrze słodząc te napoje (2—3 łyżeczek cukru na szklankę) otrzymamy pokarm bardzo smaczny, pożywny(kakao zaprawić można żółtkiem) i mile urozmaicający jadłospis rekonwalescenta.

Z przetworów mlecznych cenny jest ser, zrobiony z mleka niezbieranego, najlepiej twaróg, zawierający około 25 procent białka i 30 procent tłuszczu. Utarty na jednolitą masę z cukrem, oraz otartą na tarce skórką pomarańczową czy cytryny (skórki tych owoców najbardziej obfitują w witaminy) daje twaróg, potrawę bardzo smaczną, wybitnie pożywną i bardzo lekko strawną.

Ważnem dopełnieniem djety rekonwalescenta są jarzyny, ale świeże nie z puszek, a nadewszystko owoce. Jarzyny powinny być przed gotowaniem przecierane przez tarkę, celem pozbawienia ich trudnostrawnego bezwartościowego drzewnika, a potem prażone na bardzo świeżem śmietankowem maśle i zaprawione cukrem, dla podniesienia pożywności i smaku. W ten sposób przyrządzane być powinny: marchewka, buraczki, jarmuż. Świeże owoce są najbardziej godne polecenia ze względu na obfitą zawartość w nich witamin. Pod tym względem prym trzymają owoce południowe: sprowadzane do nas obecnie z Ameryki i Palestyny grape-fruits, a także pomarańcze i cytryny, jako najbardziej wystawione na witaminotwórcze działanie promieni słonecznych. Aby jednak pozbawić te owoce niepotrzebnie obciążającego narządy trawienne włóknika, należy łyżeczką wydrążyć przepołowione owoce, uprzednio suto przysypane cukrem, co potęguje wydzielanie się z miąższu owocowego soku, który należy dawać pacjentowi do picia przy każdym posiłku. Do grape-fruit'ów i cytryn należy oczywiście dodawać więcej cukru, aniżeli do słodkich pomarańcz.

I wreszcie jeden jeszcze praktyczny przepis potrawy uważanej przez lekarzy za nader orzeźwiającą i pożywną, a nawet wyraźnie leczniczą: galaretki z żelatyny (także z karuku rybiego) z dodaniem kwasu solnego, soku owocowego, albo wina (reńskiego) i cukru. 10 gramów żelatyny zagotowane z $1^{1}/_{2}$ szklanką wody do tego w czasie

gotowania dodać 1,5 gr. kwasu solnego (z apteki), 25 gr. soku owocowego lub wina i 40 gr. cukru. Jest to potrawa doskonała nietylko dla ozdrowieńców, ale i dla chorych gorączkujących. Pieczywo powinno być podawane ozdrowieńcom w postaci grzanek przypiekanych na drucianym ruszcie nad mocno rozgrzaną zamkniętą fajerką. Z świeżego pieczywa najlepsze są rogaliki, których ciasto bardziej jest porowate, i nie tak gąbczaste, jak bułek i strucli. Z potraw mięsnych dozwolona tylko chuda szynka, kura, lub mięso gotowane, włożone odrazu do gorącej wody, aby białko mięsa ścięło się na powierzchni mięsa, nie pozwalając na przechodzenie zeń soków do wody. Z ryb: przecierane przez durszlak gotowane karaski, co daje pożywną i smaczną zupę, zwłaszcza z lanemi kluseczkami. Wogóle jedno mięso lub ryba podawane być mogą tylko raz dziennie, pozatem wypełnić winny jadłospis ozdrowieńca powyżej podane potrawy mleczne, mączne, jarzyny i owoce.

Rak.

Dość często jeszcze zdarzają się wypadki, że w poczekalniach lekarskich zjawiają się pacjenci, u których stwierdza się chorobę raka, posuniętą tak daleko, że mimo wysokiego stopnia, jaki osiągnęło już leczenie przy pomocy Roentgena i radu, niema mowy więcej o możliwości wyleczenia. Szczególnie kobiety obserwują na sobie nieraz latami objawy, które nie mogą się z niczego innego wywodzić, jak tylko z raka, i nie zgłaszają się wcale do lekarza, tracąc w ten sposób szanse zupełnego wyleczenia, czy to przez zabieg operacyjny, czy też przez naświetlanie. Trzeba przytem z ubolewaniem podkreślić, że mimo wszystko co się o cierpieniu tem mówi i pisze, ilość chorych na raka, zgłaszających się już w stadjum nieuleczalnem do lekarza, jest — według zgodnych relacyj z Europy i Ameryki Północnej — w czasach po wojnie światowej coraz to większa. Widocznie zmiany na lepsze spodziewać się można dopiero po jaknajszerszem uświadomieniu i pouczeniu wszystkich możliwie warstw ludności.

Pierwszem zdaniem każdego takiego pouczenia powinno być: „Rak jest cierpieniem w pierwszych swoich zaczątkach wyłącznie lokalnem i jako takie zupełnie uleczalnem. Wszystko tedy zależy od tego, by te pierwsze, niepozorne najczęściej zaczątki właściwie ocenić i przez odpowiednie postępowanie uniemożliwić dalszy rozwój nowotworu“.

Co kryje się pod tą złowróżbną nazwą „raka“? Jest to nowotwór powstający wskutek nadmiernego rozmnażania się pewnego typu komórek w jakiemś miejscu organizmu. Zasadniczą różnicą jednak między nowotworami dobrotliwemi, a rakiem jest to, że nowotwory dobrotliwe uciskają wprawdzie i spychają tkanki sąsiednie, ale ich nie niszczą, podczas kiedy rak wrasta w tkanki i daje przerzuty w inne okolice ciała. Nie jest on — według ogólnie dziś przyjętego mniemania – chorobą zakaźną, a za przyczyną jego powstania skłonni jesteśmy dziś w medycynie przyjąć — zgodnie z teorją Rudolfa Virchowa — powtarzające się stale w pewnem miejscu zadrażnienia. Przemawiają za tem takie obserwacje, jak n. p. bardzo częste u Chińczyków raki przełyku wskutek połykania tak ulubionego przez nich, jak najbardziej gorącego ryżu, co powoduje powtarzające się stale drobne oparzenia, albo też raki wargi dolnej i języka u palaczy twardych fajeczek, uci-

skających stale jedno i to samo miejsce na wardze. To są właśnie te chronicznie się powtarzające zadrażnienia, wiodące do raka. Tego samego zresztą dowodzą również eksperymenty, dokonane na zwierzętach.

Jeśli w niektórych wypadkach mówimy o dziedzicznem obciążeniu, to nie należy tego rozumieć w ten sposób, że dziedziczy się wprost chorobę jako taką i że wszyscy potomkowie chorego na raka muszą go także odziedziczyć. Dziedziczy się tylko skłonność do raka, co znaczy, że dane indywiduum, jeśli narażone będzie na działanie pewnych szkodliwości, mogących wywołać raka, łatwiej na niego zapadnie, niż człowiek od tej skłonności wolny. Jednakowoż osobnik odnośny może również całe życie przejść wolny od tej choroby, jeżeli tylko unikać będzie owych, wspomnianych wyżej szkodliwości.

Najważniejszem jest i pozostanie zapewne stale możliwie najwcześniejsze rozpoznanie rozwiniętej już choroby i świadomość tego, że w pierwszem swojem stadjum jest ona chorobą lokalną i jako taka zupełnie uleczalną. Rozpoznanie najwcześniejszych stadjów raka jest dlatego tak trudne, ponieważ nie towarzyszą mu zrazu ani bóle, ani gorączka, ani też żadne inne, poważniejsze objawy chorobliwe. Najróżnorodniejsze, zależnie od umiejscowienia nowotworu występujące dolegliwości pojawiają się dopiero wtedy, kiedy choroba osiągnęła już pewien stopień rozwoju. Mimo to jednak śmiało można powiedzieć, że gdyby i w tem stadjum jeszcze wszyscy ludzie odrazu, bez zwłoki uciekli się do pomocy lekarskiej, ilość nieuleczalnych wypadków raka spadłaby bardzo znacznie.

Niemniejszą wagę, niż do wczesnego rozpoznania choroby, przykładać też trzeba do zapobiegania tejże. Wszystkie długotrwałe stany zadrażnienia jakiegokolwiek rodzaju prowadzić mogą do powstania raka. Dlatego też dążyć należy do usunięcia każdego długotrwałego owrzodzenia na skórze, wargach, języku i błonie śluzowej ust (przyczem rola zepsutych zębów, drażniących daną partję błony śluzowej i przeszkadzających leczeniu, nie dość jest docenianą). Ludzie o chronicznych zaburzeniach żołądka i jelit powinni ciągle pamiętać o tem, że należy od czasu do czasu poddać się ponownemu dokładnemu przebadaniu, boć przecie doświadczenie uczy, że znaczna ilość raków żołądka rozwija się na podłożu zaniedbanych wrzodów żołądkowych.

Rak piersi daje się w swych pierwszych zaczątkach poznać zazwyczaj jako ograniczone stwardnienie, o którego istnieniu dowiadują się kobiety często tylko przez przypadek, ale też często dowiedziawszy się, pozostawiają go w spokoju, bo nie sprawia im żadnej dolegliwości. Lata całe może taki guz pozostawać bez zmian tem bardziej, że w wielu wypadkach nie mamy jeszcze do czynienia z rakiem, tylko z nowotworem dobrotliwym, który dopiero pewnego dnia, bez żadnych widocznych przyczyn, złośliwieje. Ale i rak może przez długi czas nie powiększać się tak, że niepowiększanie się guza nie przemawia jeszcze za dobrotliwością nowotworu. W każdym wypadku każde stwardnienie w obrębie gruczołu mlecznego wymaga dokładnego zbadania lekarskiego.

Co do raka macicy — to zwłaszcza tutaj są okoliczności dla wcze-

snego rozpoznania cierpienia szczególnie pomyślne i tylko fałszywemu wstydowi przed badaniem lekarskiem, jak również nieuświadomieniu szerokich warstw ludności przypisać należy fakt, że okrągło połowa zgłaszających się do lekarzy chorych zgłasza się już zapóźno w stadjum, nie nadającem się już do operacji. Przy dzisiejszym stanie wiedzy lekarskiej można w każdym wypadku, nawet w najwcześniejszem stadjum raka macicy, stwierdzić z całą pewnością, z czem mamy do czynienia. Łatwo możnaby tedy ilość nieuleczalnych wypadków raka macicy zredukować do minimum, gdyby kobiety zechciały przy każdem nieregularnem krwawieniu macicznem i przy pojawianiu się niezwykłych upławów zgłaszać się odrazu do ginekologa. Możnaby w ten sposób ilość wyleczonych raków macicy podwoić, a więc dojść do 80 proc. zupełnych wyleczeń przy — co jest rzeczą nieodzowną — rozumnem współdziałaniu chorych.

Zmęczenie i jego skutki.

Niezawsze pracujemy jednakowo intensywnie, chętnie i wydajnie. Sami wiemy o tem doskonale. Bywają dni, w których robota poprostu pali się nam w rękach; bywają inne, kiedy nam brak wszelkiej ochoty do pracy i jedynie pod przymusem nakazu zewnętrznego, czy wysiłku woli zmuszamy się do wykonywania poruczonych nam obowiązków. Ale praca idzie nam wtedy nieskładnie i mało owocnie.

Próbujemy czasami zdać sobie sprawę z tej zmienności naszego usposobienia. Tłumaczymy ją sobie zmęczeniem, wyczerpaniem, chwilową troską. Ale nie umielibyśmy częstokroć dać odpowiedzi, dlaczego brak nam ochoty do pracy, dlaczego pracujemy nie tak wydajnie, jak zwykle, i w jakich okresach, dniach, tygodniach, czy miesiącach — pracujemy najgorzej.

Nauka współczesna na podstawie zgromadzonych materjałów doświadczalnych, daje nam jasną i ścisłą odpowiedź na nurtujące w nas nierzadko pytanie powyższe. Doświadczenie uczy, że naogół praca wydajniejsza jest we dnie, niż w nocy. Najlepiej, najwydajniej pracuje człowiek w drugiej połowie godzin przed i po obiedzie. Fakt powyższy tłumaczy się tem, że człowiek po strawieniu posiłków rannego i południowego doznaje wzmocnienia fizycznego, podczas gdy w okresie trawienia (pierwsze godziny po śniadaniu i po obiedzie) znaczna część krwi krąży w okolicach żołądka, wskutek czego odczuwamy objawy znużenia i niechęci do pracy. Największa wydajność pracy — przy regularnym trybie odżywiania — przypada między godziną 10—11 przedpołudniem, oraz około 6-tej popołudniu. Od godziny 8-mej wieczór występuje coraz to większe znużenie, powodując zmniejszenie wydajności pracy.

Doświadczenie wykazało, że poniedziałek i sobota sa dniami najmniejszej wydajności oraz największych i najliczniejszych nieszczęśliwych wypadków. Istnieje po temu wyjaśnienie następujące: W poniedziałek rozpoczynamy pracę po dniu niedzielnym, często całkiem niewłaściwie spędzonym. Późne zabawy, nadużywanie alkoholu — nadwyrężają zdrowie, skutkiem czego organizm człowieka w poniedziałek jest osłabiony i domaga się racjonalnego wypoczynku. Wydajność pracy w tych warunkach musi być mniejsza. Dlatego też niedzielę należy wykorzystać dla prawdziwego odpoczynku. Nie można nazwać wypoczynkiem niedzieli, w której odrabiamy zaległe prace, odkładane z ca-

łego tygodnia, a wymagające dużego natężenia umysłowego i skupienia, jak n. p. bilanse, zaległe korespondencje itp. Niedziele wykorzystać należy na rozrywki fizyczne, stosowane jednak bez przesady i zbytniego wysiłku, teatr, wycieczkę za miasto, przechadzki, lekką lekturę i t. p.

We środę wydajność pracy ludzkiej osiąga najwyższy stopień. Od czwartku zaczyna spadać wskutek naturalnego zmęczenia. W sobotę człowiek pracuje najmniej wydatnie. Jedynie robotnicy, pracujący na akord, w nadziei większych zarobków — pod wpływem wysiłku nerwowego — nawet powiększają wydajność swej pracy w tym ostatnim dniu tygodnia. Wypadki nieszczęśliwe pracy stoją w prostym stosunku do zmęczenia. Im człowiek jest bardziej zmęczony, te mniej wydajna jest praca jego i tem częściej staje się on sam przyczyną lub nawet ofiarą nieszczęśliwego wypadku.

W ciągu miesiąca, podobnie jak w tygodniu, są dnie większego powodzenia w pracy i dnie mniej fortunne. Stoją one w ścisłym związku z wypłatami należności za dokonaną pracę, zależą od stanu duchowego robotników. W czasie depresji fizycznej działa pobudzająco i radośnie na świat pracowniczy kiedy w sklepach, głównie po pierwszym każdego miesiąca i w soboty, ożywia się ruch po sklepach i na mieście. Każda większa przykrość natomiast, złe warunki materjalne, nazbyt niska płaca — wpływają ujemnie na wydajność pracy.

Czasy wielkiej wojny dostarczyły nam wielu ciekawych doświadczeń. Okazało się wówczas, że największa liczba wypadków (a ta odpowiada zawsze wielkiemu zmęczeniu) przypadała na dzień następujący po wypłacie. Robotnik, otrzymując wysoce niedostateczne wynagrodzenie, wpadał w stan zdenerwowania i smutku, nie mogąc opędzić swych najpilniejszych potrzeb. Zaprzątnięty troską, pracował gorzej, nie reagował na niebezpieczeństwo. Pod koniec miesiąca liczba nieszczęśliwych wypadków maleje. Zaraz po pierwszym wzrasta i osiąga swój punkt kulminacyjny około czwartego dnia każdego miesiąca. Widocznie w pierwszych dniach miesiąca uwaga słabnie, bądź to pod wpływem trosk mało zarabiających ludzi, bądź też pod wpływem zmęczenia, spowodowanego u innych nadmierną zabawą.

Praca człowieka w ciągu roku ulega też silnym wahaniom zależnie od wpływu temperatury i różnych innych zjawisk naturalnych. W zimie zarówno pracownicy fizyczni, jak i umysłowi, pracują równo i spokojnie. Miesiące letnie najbardziej nie sprzyjają pracy ludzkiej. Praca umysłowa zaczyna słabnąć już w kwietniu i wydajność jej maleje aż do lipca, w którym jest najmniejsza. Od sierpnia podnosi się stopniowo i osiąga normę zimową w październiku. W pracy fizycznej wydajność od stycznia do kwietnia jest mniej więcej równa, wzrasta do czerwca i spada — pod wpływem upałów — do połowy sierpnia, poczem daje najlepsze rezultaty aż do stycznia.

W naszych warunkach klimatycznych robotnicy pracują najchętniej i najlepiej w miesiącach zimowych. Dobrze ogrzany lokal zapewnia im najznośniejsze warunki temperatury. Z nastaniem wiosny budzi się tęsknota do wolnego życia na tle odradzającej się przy-

rody, co wpływa ujemnie na nastrój i wydajność pracy. Robotnicy pracujący na świeżem powietrzu, nie przechodzą tego wiosennego kryzysu zmniejszania się wydajności pracy. Rolnicy — pracują wtedy nawet intensywniej. Opierając się na doświadczeniach powyższych, Ford wyzyskał je dla celów przemysłowych. Chcąc uniknąć spadku wydajności pracy, zatrudniał swych robotników zimą w warsztatach, latem na roli. Rezultaty tej innowacji wypadły ponoć pomyślnie.

Jak zwalczać gruźlicę?

Skoro gruźlica jest chorobą uleczalną zachodzi pytanie, dlaczego w jednych przypadkach tej choroby przebieg jest łagodny, w innych zaś złośliwy — w jednych sprawa przebiega powoli, w innych znów bardzo szybko, sprowadzając zejście śmiertelne, albo też sprawa gruźlicza mija, nie pozostawiając po sobie żadnego śladu. Kwestje te niezupełnie jeszcze są wyjaśnione.

Sądzono, że różne prątki gruźlicze posiadają niejednakową zjadliwość, jednakowoż przypuszczenie to mało ma podstaw naukowych. Nie ulega natomiast żadnej wątpliwości, że ważną odgrywa tutaj rolę odporność ustroju w walce z gruźlicą, że im organizm jest silniejszy, lepiej odżywiany, w im korzystniejszych warunkach higjenicznych, klimatycznych, dietetycznych i socjalnych organizm walczy z gruźlicą, im mniejszą skłonność do gruźlicy wykazuje, (a skłonność ta jest dziedziczna) — tem większe są szanse na wyleczenie, tem większą można posiadać nadzieję, że organizm gruźlicę zwalczy, że w walce z prątkiem gruźliczym wyjdzie zwycięsko.

Dużo przyczyn składa się na to, że gruźlica zajmuje dominujące stanowisko pośród innych chorób. Musimy jednak przyznać, iż jedną z ważniejszych jest to, że zbyt bagatelizujemy tę chorobę. Gdy n. p. ktoś w domu zapadnie na tyfus, szkarlatynę, czy inną z chorób zakaźnych — izolujemy go, desynfekujemy mieszkanie, bieliznę jego; palimy różne rzeczy, z któremi chory się stykał, zamykamy pokój względnie mieszkanie, w którem chory leżał, nie wpuszczając doń nikogo, za wyjątkiem personelu lekarskiego i sanitarnego. Gdy natomiast ktoś zapada na gruźlicę, nie myślimy wcale o izolowaniu go, jadamy z nim ze wspólnych naczyń, całujemy się z nim, pozwalamy na to, iż w naszych oczach zanieczyszcza śmiercionośną plwociną podłogę itd. A jednak izolacja takiego chorego z otwartą gruźlicą powinnaby być całkowita.

Bardzo pożądaną rzeczą byłoby wprowadzenie świadectwa zdrowia dla osób, zawierających związki małżeńskie. Nie chodziłoby tu tylko o to, że gruźlica męża udzielić się może jego żonie lub naodwrót, lecz także i o to, że potomstwo takich rodziców wykazuje skłonności do gruźlicy, łatwo później na gruźlicę zapada i staje się jej ofiarą.

Winna być nadto stosowana jaknajszersza ochrona przed gruźlicą ludzi skoszarowanych, więźniów, mieszkańców przytułków, internatów i klasztorów. „Żołnierz-suchotnik" — powiada Villemin —

„jest w koszarach tem dla swego sąsiada, czem koń z nosacizną dla swego sąsiada przy żłobie" Odkażanie mieszkań i sprzętów po chorych na gruźlicę winno być tak skrupulatne, jak po innych chorobach zakaźnych. Musi być ściśle dokonywana kontrola stanu zdrowia w takich zawodach, jak służba domowa, nauczyciele, rzeźnicy i piekarze. Bardzo ważna jest również walka z gruźlicą bydlęcą, gdyż wiemy, że także i drogą mleka krowiego może przyjść do szerzenia się gruźlicy.

Niezmiernie wielką i ważną rolę przypisać należy dalej warunkom mieszkaniowym, statystyka wykazuje bowiem, że im więcej osób mieszka w jednym pokoju, im mniej jest w mieszkaniu pokojów, tem większy odsetek mieszkańców zapada na gruźlicę. Według statystyki dra Grabowskiego n. p., dokonanej w typowem mieście nędzy mieszkaniowej, Łodzi, 93 proc. zmarłych na gruźlicę — to mieszkańcy małych, ciasnych mieszkań.

Należy ludność pouczyć o istocie gruźlicy. Wiemy dobrze, że do lekarza zgłaszają się nieraz chorzy już z daleko posuniętą gruźlicą, gdy już żadne środki lecznicze pomóc nie mogą. Pochodzi to stąd, że gruźlica początkowo przebiega dość skrycie, nie budząc większych obaw; osobnik, dotknięty nią, pokaszluje, nieraz gorączkuje, słabnie, potem znów się poprawia — a to właśnie są początki gruźlicy płuc. Otóż ten okres choroby najlepiej się nadaje do leczenia i wyleczenia. Jednakże to początkowe stadjum choroby bywa zazwyczaj bagatelizowane z jednej strony wskutek nieuświadomienia, z drugiej zaś — na skutek braku środków materjalnych, potrzebnych do konsultacji lekarza i leczenia. — Przytem chorzy nie wiedzą wcale, że istnieją u nas doskonałe, wedle wskazań nowoczesnej medycyny urządzone, przychodnie przeciwgruźlicze, do których każdy zwrócić się może po poradę.

Widzimy więc, że zapobieganie to najpotężniejszy środek w walce z gruźlicą i — podobnie, jak w zapobieganiu wziąć musi udział całe społeczeństwo — tak też i w leczeniu rola jego jest pierwszorzędna. Pod tym względem właśnie różni się gruźlica zasadniczo od innych chorób zakaźnych. Dzieci niezamożnych gruźliczych rodziców, wątłe, do gruźlicy usposobione, muszą stanowić troskę całego społeczeństwa, — dla nich winny być utworzone w odpowiednich miejscowościach kolonje letnie, sanatorja, w których dzieci znalazłyby odpowiednie warunki klimatyczne i dietetyczne. A gdy gruźlica płuc już się rozwinęła, to walka z nią również nie może spoczywać tylko w ręku jednego lekarza, lecz całe społeczeństwo winno udział w niej przyjąć. Choroby tej nie można leczyć tylko lekarstwami, czy szczepionkami — leczy się ona temi samemi środkami, których używa się do zapobiegania jej. I podobnie, jak odpowiednie powietrze, pomieszczenie, spokój, odżywianie, światło i higjena działają zapobiegawczo przeciw gruźlicy, podobnie i te same warunki są niezbędne do leczenia.

Jasnem tedy będzie, jeśli powiemy, że całe społeczeństwo drogą ofiar, zakładania kolonij i półkolonij letnich, sanatorjów, przychodni, rząd — drogą ustaw i wreszcie lekarz — mogą i muszą zgodnie przyczynić się do tego, by gruźlica płuc nie stała się klęską ogólną.

Gruczoły dokrewne i ich rola w lecznictwie.

Istnieje w organiźmie ludzkim pewna grupa gruczołów, które swą wydzielinę odprowadzają wprost do krwi. Do gruczołów tych, które nazywamy „gruczołami o wewnętrznem wydzielaniu“ lub gruczołami „dokrewnemi“, należą tarczyca, trzustka, gruczoły płciowe i kilka innych. Wytwarzają one specjalne produkty, t. zw. „hormony“ i oddają je wprost do krwi; produkty te wpływają na przemianę materji, wzrost, budowę ciała i rozwój psychiczny. Wspólnie z systemem nerwowym regulują one i kierują współpracą pojedyńczych organów.

Jeśli jednakowoż w funkcjonowaniu gruczołów tych przyjdzie do zaburzeń, jeśli pracują one nieprawidłowo, w takim razie przychodzi do mniej lub więcej ciężkich schorzeń, dla usunięcia których ucieka się medycyna współczesna do stosowania preparatów, uzyskanych z tychże właśnie gruczołów. Uzupełnia się w ten sposób to, czego organizmowi brak. Suszy się w tym celu odpowiednie gruczoły zwierzęce i kruszy na proszek, który podaje się choremu później w postaci pigułek lub tabletek. Można też sporządzać z gruczołów tych wyciągi wodne lub alkoholowe, które podaje się następnie choremu w kroplach lub zastrzykach. To właśnie leczenie chorych proszkami lub wyciągami z gruczołów o wewnętrznem wydzielaniu stanowi najistotniejszą zdobycz nowoczesnej t. zw. organoterapji.

Tarczyca, gruczoł leżący na przedniej powierzchni szyi, zawiera gęstą masę, jod wykazującą. Zmniejszona produkcja tej wydzieliny tarczycy lub zanik tego gruczołu czyni skórę twardą, suchą, powoduje jej łuszczenie się; popod skórą gromadzi się śluzowo-wodnista masa. Włosy stają się suche i łamliwe; przemiana materji dokonywa się w tempie wolniejszem. Pacjenci stają się tępi i tracą zainteresowanie dla wielu rzeczy. Wobec tego, że są to wszystko następstwa t. zw. h y p o f u n k c j i czyli niedomogi gruczołu, podajemy pacjentom takim preparaty, uzyskiwane z tarczycy baranów albo też substancję czynną, wyosobnioną z gruczołu i sztucznie obecnie wytwarzaną, t. zw. thyroxynę. Efekt leczenia jest bardzo dobry, gdyż często przychodzi do zupełnego ustąpienia objawów chorobowych, ale trwa to tak długo tylko, jak długo chory zażywa dany środek. Jeśli brak tarczycy datuje się od dzieciństwa, to przychodzi do kompletnego k r e t y n i z m u, który jednakowoż także — w miarę zażywania preparatów tarczycznych — wykazuje tendencję do poprawy. Na hypofunkcji tarczycy polegają również pewne formy otyłości.

Preparaty tarczyczne nie są jednak środkami, tak zupełnie pozbawionemi niebezpieczeństwa, jakby się wydawać mogło; w zbyt dużych dawkach wywołać mogą najniepożądańsze następstwa; zwyżki temperatury, osłabienie, poty, niepokój. Można jednak przez baczną kontrolę wszystkiego tego uniknąć.

Nadmierna produkcja wydzieliny tarczycy prowadzi również do objawów chorobowych, daje w rezultacie to, co nazywamy chorobą Basedowa.

Charakteryzuje ją powiększenie gruczołu tarczykowatego, przyspieszenie akcji serca, wytrzeszcz gałek ocznych. Chorzy na tę chorobę są podnieceni, przeczuleni, płaczliwi, cierpią na bezsenność. Także i w chorobie Basedowa próbuje się obecnie organoterapji: podaje się mianowicie wyciąg z grasicy, o której wiadomo, że ma działanie przeciwne działaniu tarczycy; w ten sposób usiłuje osłabić nadmiernie silne działanie tej drugiej.

Jednym z najważniejszych gruczołów dokrewnych jest t. zw. przysadka mózgowa, wiążąca się za pośrednictwem szypułki mózgowej z podstawą mózgu. Jest ona gruczołem wzrostu czyli innemi słowy kieruje ona wzrostem organizmu. Anomalje, znane pod nazwą wzrostu karlego i olbrzymiego, mają swoje źródło w zaburzeniach tego gruczołu. Hypofunkcja jego prowadzi często do monstrualnej otyłości, z odkładaniem się tłuszczu szczególnie na ramionach i biodrach. — Przez stosowanie preparatów z przysadki mózgowej udaje się niekiedy — przy równoczesnem, bardzo ostrem przestrzeganiu diety — doprowadzić do zaniku tłuszczu; zaburzenia wzrostu jednakowoż dostępne są leczeniu tylko wtedy, o ile dotyczą niedorozwoju i o ile leczenie rozpocznie się jeszcze w wieku młodzieńczym względnie dziecięcym.

Z innych gruczołów dokrewnych wspomniemy jeszcze tylko o trzustce i o gruczołach płciowych, pomijając na razie takie, jak gruczoły przytarczyczne i nadnercza. Trzustka jest gruczołem umiejscowionym poza żołądkiem. Wydzieliną jej wewnętrzną, wydzielaną do krwi, jest insulina. Jeśli trzustka wydziela zbyt mało insuliny, to organizm nie może nadążyć w przeróbce wprowadzonych z pokarmami węglowodanów. Efekt jest taki, że we krwi krąży nieprzerobiony cukier w nadmiernej ilości i jako taki, częściowo przynajmniej, zostaje wydalany z moczem. Jest to, jak wiadomo, cierpienie, znane ogólnie pod nazwą cukrzycy. Jeśli takiemu choremu wstrzyknąć insulinę, to zawartość cukru we krwi spada, a także i cukier w moczu znika. Miarodajny i najistotniejszy w leczeniu cukrzycy jest i nadal, jak dawniej, umiejętny dobór i przestrzeganie diety, jednakowoż insulina stała się jednym z najcenniejszych środków w skarbcu lekarza, bez którego-to środka leczenie ciężkich wypadków cukrzycy dziś już sobie nawet wyobrazić nie można.

Gruczoły płciowe wydzielają do krwi hormony, od których zależy rozwój tak zwanych drugorzędnych cech płciowych, a więc n. p. odmienność uwłosienia obu płci, głęboki głos męski, rozwój piersi u kobiet i t. d. Jeśli zabraknie wewnętrznego wydzielania gruczołów płciowych, to przychodzi do pewnych objawów, które normalnie, w fizjo-

logicznych warunkach, przyzwyczailiśmy się nazywać okresem przejściowym, *okresem przekwitania*. Cechują ten okres uderzenia krwi do głowy, niepokój, rozdrażnienie, przytem wzrastająca tusza. Pewne złagodzenia przynosi w tych wypadkach zażywanie preparatów, zawierających wyciągi z jajników.

Bardzo często już próbowano zastąpić długotrwałe leczenie przy pomocy organopreparatów, które dużo wymaga cierpliwości i od pacjenta i od lekarza, przeszczepieniem — w miejsce brakującego lub zestarzałego — gruczołu zwierzęcego lub ludzkiego. Na tem n. p. zasadza się metoda Woronowa, przeszczepiającego gruczoły płciowe szympansów starzejącym się mężczyznom. Wyniki jego jednak nie doznały potwierdzenia ze strony, przeważnej części uczonych; tak samo próby przeszczepienia innych gruczołów dokrewnych nie powiodły się dotychczas. Nie pozostaje więc nic innego, jak pozostać przy tygodniowem, miesięcznem, czy nawet lata całe trwającem zużywaniu organopreparatów, przyczem jednak stale o tem pamiętać należy, że nie są one środkami „naturalnemi", które można stosować w dowolnych dawkach i bez kontroli lekarskiej.

„Nowy Dziennik", Kraków.

Z dziejów wodolecznictwa.

Jak dawno znane jest człowiekowi dobroczynne działanie kąpieli, świadczą o tem staroindyjskie zapiski traktujące o stosowaniu kąpieli napolnych oraz wymieniające kilkanaście rodzajów kąpieli: źródlane, rzeczne, morskie itd. Cały starożytny wschód a zwłaszcza Egipt znał kąpiele, zalecane przez kapłanów, którym nie obca była sztuka leczenia.

Narody prym wiodące w kulturze starożytnej: Grecy i Rzymianie wysoko rozwinęły urządzenia kąpieliskowe, które z początku miały znaczenie czynnika dającego czystość i zdrowie a co za tem idzie hart i gibkość ciału.

Już Hippokrates ojciec medycyny zalecał w swych pismach leczenie wodą, przyczem uważał kąpiel za bodziec cieplny wywołujący pożądane zmiany w chorym organiźmie. Wód jednak mineralnych zimnych nie stosowano wówczas, gdyż uważano je poprostu za niezdrowe, a prócz wody słodkiej tylko morska solanka wchodziła w rachubę. Kapłani greccy rozwinęli wysoko wodolecznictwo, wznosząc w sąsiedztwie źródeł świątynie, nadając leczeniu charakter czegoś tajemniczego, boskiego.

I tak znane były zakłady kąpielowe w Termopilach, wspaniale urządzone za czasów cesarza Hadrjana, dalej w Hypate, w Dodonie oraz źródła święte w Beocji i Mnemozine. W Rzymie cieszyło się ogromną wziętością ale i rozwiązłością panujących tam obyczajów modne nadmorskie kąpielisko Bajae w zatoce neapolitańskiej, źródła ciepłe siarczano-solankowe w Aquae Cumanae, Aquae Gratianae, Aquae Sextiae, Vicus Aquensis i w. i.

Już wówczas znane były i odwiedzane miejscowości inne jak: Mont Dore na terenie dzisiejszej Francji, Akwizgran, Baden-Baden (w Niemczech), Bath (w Anglji).

W samym Rzymie za czasów cesarstwa liczono 800 publicznych łaźni, wzniesionych od czasów Marka Agryppy do czasów Commodusa. Były one urządzone z niebywałym przepychem a nas zadziwiają dzisiaj swym ogromem, gdyż np. takie „Termy Caracalli" liczyły 1600 a „Termy Dioklecjana" nawet 3000 przedziałów. Ze znajomości kultury starożytnej wiemy, że łazienki musiały znajdować się w każdym zamożniejszym domu rzymskim, zdziwić nas może wobec tego rozrzutność państwa i bogatych patrycjuszy na wznoszenie takich okazałych

budowli dla celów publicznych. Bo też nie były to łazienki w dzisiejszem zrozumieniu. Składając się z szeregu przedziałów ze specjalnem przeznaczeniem (zmywanie, mięsienie, masaże, kąpiele parowe itd.) były przedewszystkiem miejscem zebrań towarzyskich, popisów literackich i retorycznych.

Z upadkiem świetności Rzymu ustał i rozwój rzymskich kąpielisk a dorobek naukowy Rzymian chowany w cichych klasztorach nie wychodził na światło dzienne. Toteż w średniowieczu wodolecznictwo mimo rozwijającej się sztuki lekarskiej Arabów popada w zapomnienie aż do czasu wojen krzyżowych, kiedy wskutek zetknięcia się z przepychem Orjentu poczęto kontynuować leczenie kąpielami zwłaszcza, że zaciągnięte stamtąd straszne choroby trąd i przymiot (kiła) potrzebowały leczenia. Powstawały więc w Europie parnie opanowane przez cechy cyrulików, najpierw w zamkach rycerskich potem publiczne zakłady kąpielowe, w których leczono, podobnie jak i w miejscowościach kąpielowych w dziwny dla nas dzisiaj sposób: czas trwania kąpieli dochodził do kilku godzin, w zależności od panującej w danem kąpielisku mody! Kobiety i mężczyźni kąpali się wspólnie, gdyż nie znano osobnych basenów dla obu płci! Podczas kąpieli zabawiano się na swój sposób a publiczność zgromadzona na galerjach, biegnących dokoła basenów nie szczędziła zachwytów dla pięknych kształtów kąpiących się niewiast, zabawiając je rozmową a nawet grą na instrumentach! W miejscowościach leczniczych n. p. w Baden spijali chorzy ogromne ilości wody dziennie, w Ems pito wodę w kąpieli! Znany włoski uczony Fallopi zalecał aby nie przesadzać w piciu wód i nie pić ponad 20 kubków dziennie!

Dopiero rozwój alchemji a raczej chemji pozwalający na mniej lub więcej dokładny rozbiór wód umożliwia celowe ich stosowanie w kąpielach oraz do picia. Źródła zimne i ciepłe zdradzające się zapachem siarki, zgniłych jaj, smakiem słonym lub ługowatym zwracały uwagę i po empirycznem ich stosowaniu następowała era celowego, terapeutycznego ich stosowania. Zaczęto wyrabiać i sztuczne wody mineralne a pierwszą tego rodzaju fabrykę zakłada w Dreźnie Struwe (1821).

W XVI w. słynny francuski chirurg A. Paré stosuje na nowo kąpiele cieplicowe i morskie a Anglicy posuwają się tak daleko, że stosują je w leczeniu ostrych chorób zakaźnych. Poza lekarzami i laicy biorą się do leczenia wodą, a z nich duże zasługi na tem polu położył prosty chłop Priessnitz (stąd dzisiejsze prysznice), który nawet własny otworzył zakład wodoleczniczy oraz ks. Kneipp.

Dziś cały szereg klinicystów naukowo zajmuje się wodolecznictwem aby dać teoretyczne fundamenty szeroko rozwiniętej nauce hydroterapji i balneologji. Najbardziej zasłużony na tem polu jest Winternitz, u nas odznaczyli się Dietl. Ebers, Korczyński a ostatnio Żniniewicz w Poznaniu.

Bakterje jako środek leczniczy.

Z odkryciami naukowemi rzecz się ma prawie tak samo, jak z wyprawami do bieguna północnego: przez długie lata krążą badacze napróżno dokoła jednego i tego samego zagadnienia, aż naraz zgłasza kilku te same spostrzeżenia, niezależnie od siebie, z rozmaitych stron. Takim, zabiegliwie w ciągu ostatnich kilku lat okrążanym biegunem w dziedzinie lekarskiej była idea zwalczania chorób nie za pomocą środków chemicznych, ale biologicznie; niszczenia bakterji nie przy pomocy trucizn, dostarczanych przez apteki, lecz przy współdziałaniu innych bakterji.

Z rozmaitych stron wyruszali na zdobycie bieguna pionierzy medycyny. Jednym z pierwszych był Miecznikow z Instytutu Pasteurowskiego w Paryżu, który wyhodował w jelitach ludzkich pasożyty nieszkodliwe, mnożące się jednak obficie i zabierające w ten sposób cały materjał odżywczy innym bakterjom szkodliwym, przez co uniemożliwiają tym ostatnim zagnieżdżenie się tam i doprowadzają do naturalnego niejako „numerus clausus“ dla szkodników.

W nieustannej i zajadłej walce o byt pomiędzy człowiekiem a bakterjami broni się organizm ludzki między innemi w ten sposób, że wytwarza przeciwjady (antytoksyny) i to w takim nadmiarze, że, gdy raz z walki wyjdzie zwycięsko, jest już zabezpieczony na całe życie przeciwko temu właśnie gatunkowi drobnoustrojów, których atak właśnie zwycięsko odparł. Atoli człowiek ze swoim umysłem badawczym nie poprzestaje na tem. Trzymając się zasady: „si vis pacem, para bellum“, stale przygotowuje się do walki, stosując metodę prowokacyjną; polega ona na wprowadzeniu do organizmu niewielkich ilości osłabionych bakteryj, zbyt już słabych, aby wywołać właściwą im chorobę, a jeszcze dość silnych, aby pobudzić organizm do reakcji, do samoobrony. Akcję taką zwiemy szczepieniem ochronnem.

Wprowadzane do tej walki podstępnej bakterje przez ostrożność poprzednio się zabija. Atoli martwa protoplazma tych bakterji nie posiada już tych właściwości, co żywa. I dlatego doświadczenia ostatniej doby w tym kierunku bywają podejmowane z coraz większą śmiałością, przyczem stosuje się bakterje świeże, żywe, chorobotwórcze, aby tym sposobem stłumić ogień z pomocą ognia. Dr. Sagel leczy późne postacie kiły przy pomocy żywych skrętków bladych, które wciera w skórę chorego, pobudzając tą drogą organizm do wytwarzania przeciwjadów, gromadzących się nie tylko w skórze, w miejscu zaszczepienia ich, ale przenoszonych również drogą krwiobiegu wszędzie, a więc i do mózgu i rdzenia pacjenta, gdzie toczy się walka przeciw kile i jej toksynom. Inny znów lekarz, profesor Möller, leczy gruźlicę za pomocą gruźlicy. Idąc za przykładem dawnych, dobrych zwyczajów odważnych badaczy naukowych, wypróbował autor metodę, zalecaną przez siebie, przedewszystkiem na sobie samym. Wcierał on sobie w skórę ramienia żywe, chorobotwórcze laseczniki gruźlicze, wytworzona zaś tą drogą gruźlica skóry miała, jak to zresztą najczęściej bywa, przebieg zupełnie łagodny i umiejscowiony. W próbach

tych wychodzi autor z założenia, że ogniska uboczne wywierają wpływ dodatni na ogniska główne i że szczególnie gruźlica skóry stwarza ochronę przeciw gruźlicy narządów wewnętrznych. Powstaje w ten sposób infekcja „głucha", niegroźna, a jednak o wpływach dodatnich.

Najbardziej utrudnia walkę z bakterjami szybkość, z jaką się one rozmnażają, potrzebując 20 minut, aby owładnąć organizmem, podczas gdy człowiek potrzebuje kilkunastu do dwudziestu lat życia, by móc stworzyć istotę na podobieństwo swoje. Jeżeli jednak wierzyć dochodzącym zewsząd doniesieniom, (a nie wierzyć nie mamy powodu), to udało się już odnaleźć sprzymierzeńca, który to samo potrafi, co nienawistny wróg nasz, a mianowicie rozmnażać się w tak samo szybkiem tempie. Jesteśmy na najlepszej drodze do pozyskania tego sprzymierzeńca z obozu tych właśnie wrogów, a więc do wprowadzenia do walki bakterji przeciw bakterjom.

D'Herelles z Instytutu Pasteura wykrył mikroba, najbardziej czynnego wroga wszystkich pasorzytów chorobotwórczych, który te ostatnie pożera i dlatego otrzymał nazwę bakterjofaga (pożeracza bakterji). Dodany do czystej hodowli bakterji czerwonki niszczy ją całkowicie, nie pozwalając im na dalszy rozwój. W trakcie swych badań doszedł d'Herelles do przeświadczenia, że bakterjofagi w czystym buljonie rozwijać się nie mogą, że do życia potrzeba im bakterji czerwonki. Bakterjofagi są więc niejako pasorzytami tych bakterji, ogarniając je jak w epidemji. Tego rodzaju pasorzyty pasorzytów wykrył autor ten również dla duru brzusznego i dżumy. Teorję d'Herelles'a poddawano wielostronnej krytyce, wyników jednak jego krytykować nie można było. Na razie bakterjofagi okazały się nieporównane w walce z cholerą kur i zakażeniem krwi (septicaemia) u bawołów. Tam, gdzie zwierzętom zastrzyknięto rozczyn bakterjofagów, epidemja choroby wygasała natychmiast, w innych okolicach grasowała bez przerwy.

W czasie epidemji każdy chory stanowi ognisko zarazy, niebezpieczeństwo dla otoczenia, każdy zaś osobnik, immunizowany według metody d'Herelles'a, stanowić będzie tamę, chroniącą przed szerzeniem się zarazy. Jeżeli, jak to przynajmniej w teorji spodziewać się należy, uda się wyhodować bakterje jako naszych sprzymierzeńców, a nie wrogów, zniknie potrzeba zapobiegawczego szczepienia ich wszystkim. Będą one wówczas przenosić się od człowieka do człowieka, ludzie będą niemi zarażać się wzajemnie, z tą jednak różnicą, że zarażać się będą zdrowiem, a nie chorobą. Zdrowie stanie się wówczas stanem epidemicznym.

Jest to oczywiście marzenie medycyny, muzyka przyszłości dla bakterjologa, ale dla lekarza-praktyka brzmi, jak bajka, która jednak ma wszelkie dane po temu, by stać się rzeczywistością.

„Nowy Dziennik".

Wartość odżywcza mleka.

Mleko jest jednym z najbardziej wartościowych, zdrowych a zarazem niedrogich środków spożywczych. Spożywamy przeważnie mleko krowie, rzadziej mleko innych zwierząt, jak kóz i owiec. Mleko zawiera tłuszcz, białko i węglowodany, a zatem połączenia niezbędne dla odżywiania ciała ludzkiego. Białko zawarte jest w mleku w postaci kazeiny, zaś węglowodany jako cukier mlekowy. Mleko zawiera dalej ważne tak dla rozwijających się, jak i dla dojrzałych organizmów sole wapnia, fosforu, potasu, magnezu, sodu, chloru i żelaza oraz w większej ilości witaminy A i B, w mniejszej witaminy C. Witaminy te mają duży wpływ na przemianę materji.

Procentowo mleko składa się w 87 procent z wody, w 4 proc. z tłuszczu, 3 proc. z kazeiny, w 0.5 proc. z albuminy, w 5 proc. z cukru mlekowego i 0.75 proc. z różnych soli. Ze składu tego wynika, że mleko jest doskonałym pokarmem dla dorosłych. Co do wartości odżywczej litr dobrego mleka odpowiada 8—9 jajom lub też funtowi mięsa wołowego. W litrze pełno tłustego mleka znajduje się około 34 gr. białka i 45 gr. cukru. Organizm ludzki doskonale wyzyskuje składniki mleka, gdyż przyswaja około 94 procent białka, 95 tłuszczu i niemal wszystek cukier.

Ponieważ mleko jest zawsze zanieczyszczone różnemi bakterjami, należy je przed spożyciem przegotować w czystem, najlepiej specjalnie do tego przeznaczonem naczyniu. By uniknąć przypalenia mleka, należy je w czasie gotowania mieszać lub też zagotować szybko. Mleko przegotowane po szybkiem oziębieniu, należy przechowywać w chłodnem miejscu, w zamkniętem naczyniu.

Dobre mleko poznać już po wyglądzie, to też nasze gosposie doskonale umieją odróżnić mleko pełnotłuste od mleka zbieranego lub mleka rozwodnionego. Dobre mleko jest nieprzeźroczyste, biało-żółte, natomiast mleko, z którego zebrano śmietanę, czy też mleko rozwodnione — jest niebieskawe.

Jeżeli pod wpływem bakteryj mlecznych (bacillus acidi lactici) część cukru mlekowego zamieni się na kwas mlekowy, powstaje mleko kwaśne. Kwas węglowy powoduje krzepnienie kazeiny — mleko zsiada się.

Mleko nie zawiera składników o charakterze używek, dlatego też biorąc pod uwagę jego wartość odżywczą, jest ono doskonałym napo-

jem. Dla matek, dla ozdrowieńców, ludzi nerwowych, dla cierpiących na brak apetytu mleko stanowi pokarm uzupełniający. Mleko doskonale odświeża sportowców, ludzi zajętych jakąkolwiek pracą, dzieci szkolne itd. Mleko odgrywa wielką rolę przy kuracji tuczącej, przyczem dla chorobliwie szczupłych.

Mleka można używać również przy kuracji odtłuszczającej, jeżeli stanowi ono główne pożywienie, przy unikaniu innych potraw. Kto nie znosi mleka, czy to przez jego smak, czy też przez jego zapach, może spożywać mleko z domieszką kakaa lub kawy (szczególnie dobrze nadaje się jako domieszka kawa słodowa). Przy chorobach żołądkowych mleko często nie jest zalecane.

Mleko jest podstawowym surowcem dla otrzymywania środków spożywszych, odgrywających wielką rolę w naszem odżywianiu. Ze śmietany otrzymujemy przez równomierne jej ubijanie, masło. Podczas ubijania śmietany kuleczki tłuszczu, uwolnione z otoczki kazeinowej zbijają się właśnie na masło. Z kazeiny otrzymujemy różnego rodzaju sery. Po dodaniu do mleka odpowiednich fermentów powstaje yoghurt, czy też kefir. **Dr. P.**

NIECO HUMORU

Dowiedziała się.

— Wie pani, że moja żona po operacji ślepej kiszki, spadła na wadze o 4 kilogramy.

— Co pani mówi, nigdy nie przypuszczałam, że ślepa kiszka tyle waży!!!

**

Humor umierającego.

Ostatnie słowa umierającego na cukrzycę brzmiały: „Cukier krzepi"!!

**

Nieporozumienie.

— Poco żona pańska chodzi do masażysty?

— Bo chce sobie zaplombować ząb!

— ?????....

— No — ząb czasu!

**

Komisja reparacyjna.

— Wyobraź sobie, że pani X. zamówiła sobie na dziś popołudniu masażystę, manikurzystkę, dentystkę oraz fryzjera, — wszystkich na jedną godzinę.

— Będzie to więc plenarne posiedzenie komisji reparacyjnej.

**

— Najczęściej łączą się ze sobą przeciwieństwa... Czy możecie mi dać na to jakiś przykład?...

— Tak... Gdy naprzykład grabarz poślubia akuszerkę...

**

Wojciech Pijus udał się do lekarza.

— Nie powinien pan tyle pić — powiada doń lekarz —, pan ma dzieci, a alkoholizm, jak panu wiadomo, jest dziedziczny...

— Wiem, panie doktorze, ale mam sześcioro dzieci, a więc na każdego wypadnie taka kapeńka, że nie zaszkodzi...

**

Zaufanie do lekarza.

Lekarz: — Niech się pan nie niepokoi, rok temu przechodziłem tę samą chorobę, co pan i jednak wyleczyłem się zupełnie.

Pacjent: — Cudownie! Prosiłbym zatem pana doktora o adres lekarza, który pana wyleczył.

**

Dwie mężatki spotkały się w kawiarni.

— Lekarz zabronił mi wyjechać z mężem... — powiada pierwsza. — On jest zbyt nerwowy...

— To weź drugiego!

— Męża, czy lekarza?

Lipower przychodzi do lekarza:

— Panie doktorze jest zupełnie niedobrze...

— Co panu jest?...

— Mam chore serce...

— Skąd pan wie?...

— Dobre pytanie... Atak miałem!...

— A czy pan w czasie tego ataku zgrzytał zębami?...

— Skąd ja mogę wiedzieć?... Zęby miałem wtedy w szklance!

**

U lekarza.

Lekarz: — Co panu dolega?

Pacjent: — Jako lekarz, powinien się pan sam domyśleć.

Lekarz: — Wobec tego radzę panu udać się do weterynarza, on stawia djagnozę bez pytań.

**

— Siostro, czy mogę zobaczyć tego nieszczęśliwego kierowcę samochodowego, który stał się ofiarą katastrofy? — pyta elegancka panna.

— Niestety — odpowiada pielęgniarka — mogę wpuścić do niego tylko bliskich krewnych.

— Ależ ja jestem jego siostrą...

— Istotnie? No to biedni byli pani rodzice... Już dziewięć sióstr odwiedziło dziś pani brata...

**

Jak to rozumieć?

— Niech pan doktór powie, panie doktorze, czy zmarły bardzo cierpiał?

— O tak proszę państwa — leczyłem go bardzo długo...

**

Tylko raz.

— A wie pan, że ja tylko raz w życiu omyliłem się w djagnozie.

— A kiedyż to było panie doktorze?

— Wtedy, kiedy pewnego miljonera wyleczyłem po dwóch wizytach.

**

Krótko.

— Przepraszam, którędy najprędzej dostanę się do szpitala?

— Właśnie nadjeżdża auto. — Dwa kroki pod koła i już....

**

Co się może przydać.

— Jak pan odróżnia swoje bliźniaki — tak szalenie są do siebie podobne?

— Całkiem poprostu — zaglądam im do gardła — jeden z nich ma stale migdałki spuchnięte.

**

Konjunktura.

— Wie pan co, muszę panu powiedzieć, że pański syn, ten szesnastoletni, na ulicy strasznie zwymyślał mego syna i.....

— No coż kochany panie — przerywa mu ojciec — trudno młodzi muszą być młodymi...

— Cieszy mnie, że pan to mówi, bo właśnie chciałem powiedzieć panu, że zamówiłem karetkę pogotowia, ażeby pańskiego syna po tem, co mu mój syn odpowiedział, odwieźli do domu...

**

Sumiennie chory.

— Anielciu, podaj mi środek nasenny, ale prędko, zanim zasnę...

**

Specjalizacja.

Ogłoszenie: „Umiejętny słuchacz, mający doświadczenie w pielęgnowaniu chorych, szuka miejsca, kamienie żółciowe i reumatyzm mają pierwszeństwo“.

**

Kochane oko dziecka.

— Ciociu powiedz mi, czy to prawda, że jesteś wegetarjanką i nie jesz wcale mięsa? —

— Tak jest moje dziecko.

— No to powiedz mi, skąd bierzesz na twarzy te plamy wątrobiane.

**

Skutek.

Piperman po wyjściu lekarza, rozmyśla: — Naprawdę już wolałbym, żeby przyszedł do mnie włamywacz, — po wizycie włamywacza odrazu widzę, co znikło... po wyjściu lekarza w dalszym ciągu nie wiem, czego mi brakuje.

**

Szkocka oszczędność.

Szkot goląc się, zacina się brzytwą bardzo głęboko, tak że nie może zatamować krwi. Nie tracąc przytomności, telefonuje:

— Halo, czy to klinika uniwersytecka? Tak... Proszę mię poinformować, ile panowie płacicie za transfuzję krwi?

**

O dwie litery.

— Janie, jak długo służycie w tej rodzinie?

— O bardzo długo proszę pana — już u trzeciej degeneracji!

**

Styl medyczny.

— No proszę pana — mówił lekarz do pacjenta — pan powinien był się już dawniej zacząć leczyć systematycznie — przecież tym pańskim zeszłorocznym cukrem w moczu położył pan fundamenta pod te kamienie żółciowe, które pana teraz dręczą...

**

Także mutacja.

— Wiesz, Ada przechodzi teraz zmianę głosu...

— Co też ty mówisz, w tym wieku?

— A no bardzo prosto — przestała już chodzić ze swym tenorem i przeszła teraz do barytona!...

**

Coś z anatomji.

— Gapkiewicz! Jakie zęby dostaje człowiek na samym ostatku?

— Sztuczne, panie psorze!

**

Wyjaśnienie.

— Panie doktorze, chciałam się jeszcze spytać, czy piklingi są zdrowe?

— Myślę, że tak — w każdym razie żaden z nich się jeszcze u mnie nie leczył!...

**

Obrona.

— No Jasiu, za karę, że byłeś niegrzeczny, pójdziesz spać bez kolacji...

— A co będzie z lekarstwem, które miałem zażywać po kolacji?

**

Musiał.

A. Musiałem mojej nieboszczce żonie przyrzec na łożu śmierci, że się drugi raz nie ożenię.

B. Tego byłbym nigdy nie zrobił na twojem miejscu!

A. Ba!... to byłaby inaczej nie umarła.

B. Tak, co innego.

**

Qui pro quo!

Na Pogotowie ratunkowe zgłasza się człowiek z owiązaną twarzą.

Medyk, odbierający generalja, pyta m. in.:

— Czy pan żonaty?

Na to pacjent:

— Nie! To tramwaj mnie tak przejechał!

**

Wzorowy syn.

— Czy pański syn pali?

— Nie.

— A pije?

— Także nie.

— To przyzwoity chłopak. Ileż ma lat?

— Niedawno skończył trzeci rok.

**

Bezsenne noce.

— Mam tyle zmartwień z moimi długami, że nie mogę spać po nocach.

— I nic pan na to nie robi?

— Owszem śpię w dzień.

**

Czego się boi?

— Dziwna rzecz — powiada pan Piotr do żony — że mnie tak odrzuciło od piwa.

— Rany Boskie! Możeś chory, mężusiu?

— To nic, ale ja się boję, żeby to nie zostało raz na zawsze.

**

Raj odzyskany.

— Słyszałem, żeś się ożenił?

— A tak. Musiałem, bo restauracyjne potrawy przestały mi zupełnie smakować.

— No, a cóż teraz?

— Teraz mi znowu smakują...

**

Złośliwość.

Stara panna: — I u moich stóp leżał już raz mężczyzna.

Złośliwy: — Zapewne pijany.

**

Na letnisku.

— Będzie pan czuł się tutaj, jak u siebie w domu.

— Niech Pan Bóg broni! Ja tu przyjechałem dla wypoczynku, rozumie pani?

**

Widoczna przyczyna.

— Słuchaj, jakim sposobem Gapiewicz złamał nogę?

— Bardzo prostym. Widzisz te schody na pierwsze piętro pod jego drzwiami?

— Tak, widzę!

— No tak — a Gapiewicz ich nie widział...

**

Dziecięce usta.

— Nieszczęśliwe dziecko, więc twój ojciec jest ślepym żebrakiem. Jak długo cierpi na tę straszną chorobę?

— Codziennie od godz. 9-tej rano do 5-tej po południu, proszę pani.

**

W kolejce do jodynowania.

Ostatni z ogonka: — Może pan pozwoli żebym stanął przed panem?!

Przedostatni: — A to dlaczego?

Ostatni z ogonka: — Bo pan ma wrzód na siedzeniu, a ja w gardle...

**

Jedyna rada.

— Kochany panie doktorze, co mam dać mężowi, aby nie mówił przez sen, bo mnie to budzi i denerwuje.

— Niech szanowna pani pozwoli mu czasem odezwać się w ciągu dnia, to jedno może mu pomóc.

**

Omyłka.

Znany lekarz omawia w domu wieczorem z żoną pracowity dzień i skarży się:

— Wyobraź sobie, jak się fatalnie pomyliłem. Wystawiając jednemu ze zmarłych pacjentów akt zejścia, w rubryce — „przyczyna śmierci“ — wpisałem swoje nazwisko.

**

Omyłka lekarza.

Sapoczkinowi zachorowała żona. Troskliwy mąż niezwłocznie sprowadził lekarza.

Doktór zbadał ją i stwierdził:

— Gruźlica! Żona pańska powinna wyjechać na świeże powietrze, nie wolno jej pracować ani zajmować się gospodarstwem. Jeżeli pan się zastosuje do moich wskazówek, żona wyzdrowieje niedługo.

Sapoczkin posłuchał rady doktora i wysłał żonę na miesiąc do Otwocka. Kosztowało go to trzysta złotych żywą gotówką.

Po powrocie żony Sapoczkin wezwał tego samego lekarza.

— Niech on ją jeszcze raz zbada! — pomyślał sobie. — Może zaszły jakieś zmiany. Poradzić się jeszcze raz nie zawadzi!

Lekarz powtórnie zbadał pacjentkę, zbadał temperaturę i rzekł:

— Panie Sapoczkin, muszę się panu do czegoś przyznać: ja się pomyliłem. Pańska żona nie miała gruźlicy, tylko przewlekły bronchit. Pan wybaczy, że tak pana nastraszyłem, ale na szczęście omyłka ta wyszła żonie pańskiej na zdrowie.

— A teraz pan doktór jest pewien, że żona nie ma gruźlicy?

— Ręczę za to!

— W takim razie zechce mi pan zwrócić trzysta złotych, które przez pomyłkę wydałem na kurację żony.

— Ależ pańska żona świetnie się poprawiła. Ten pobyt w pensjonacie cudownie jej zrobił, niech pan patrzy, ile jej przybyło na wadze !

— Więc za moje pieniądze chce pan ją tuczyć!

— Przecież to pańska żona!

— Ale i pieniądze moje!!

— Każdy się myli...

— To mnie nic nie obchodzi! Żądam od pana doktora kategorycznie, albo mnie pan odda pieniądze, albo mojej żonie gruźlicę! Atl.

**

Tajniki medycyny.

Do doktora przychodzi Żydówka z dzieckiem.

— Panie doktorze — powiada — moje dziecko jest chore.

— Co mu jest?

— Ma czarne plecy.

— Niechno pani rozbierze małego.

Plecy dziecka są rzeczywiście czarne.

— I to oddawna tak? — pyta podejrzliwie doktór.

— Będzie z pół roku.

— A może to poprostu brud?

— Jaki brud! — oburza się Żydówka. — To choroba, nie brud!

— A próbowała pani myć?

— Próbowałam. Nie schodzi.

— Wodą z mydłem?

— Wodą z mydłem.

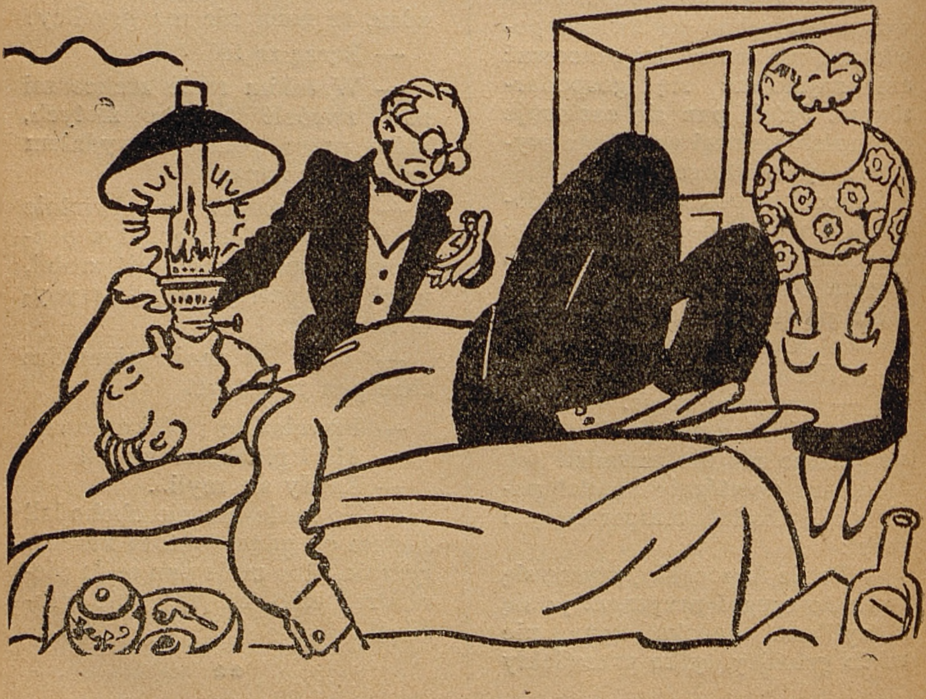
Nieprzekonany doktór bierze watkę umaczaną w benzynie i pociera nią plecy dziecka. Na czarnem ciele ukazuje się czysta jasna plama.

— Widzi pani? — woła doktór.

Żydówka sceptycznie kiwa głową:

— Ba! Chemicznie!

Jak ratować otrutego naftą?

Hellmuth Unger.

Latarnia.

W godzinach wieczornych młody złotnik Tsang Li opuścił w pośpiechu swój dom, wsiadł do rykszy i kazał jej właścicielowi, jaknajspiesznie biec do dzielnicy lekarskiej w Hongkong. Przyrzekł mu sto laelsów, jeśli nie będzie żałował nóg.

W Hongkong na wąskiej uliczce wznoszą się jeden przy drugim domy najsłynniejszych lekarzy chińskich. Na powiewających transparentach uwidocznione są ich nazwiska. — Przed każdem wejściem wiszą w jednym rzędzie kolorowe latarki. Każde dziecko wie, jakie jest ich znaczenie.

Żona Tsang Li nagle ciężko zaniemogła i leży w agonji. Złotnik gotów był oddać cały swój majątek, by ratować ukochaną żonę.

Na ulicy lekarzy właściciel rykszy zwrócił się po raz pierwszy do swego pasażera, chcąc się dowiedzieć do jakiego lekarza zamierza się zwrócić. Ryksza zatrzymała się przed domem wielkiego Hi Wai. Przed wejściem wisiały 23 latarki. Tsang Li dał znak, by jechać dalej.

Wielki Fu Czu, w trzecim domu od rogu, jest również niemniej słynny. Tsang Li liczy latarki przed domem i każe jechać dalej. Było ich 18.

W końcu uliczki mieszka nieznany nikomu lekarz, a przed domem wisiała tylko jedna jedyna latarnia. Tsang Li wysiadł i udał się do mieszkania doktora Fang Tse.

— Wielki bracie — rzekł doń. — Czy mógłbyś udać się natychmiast wraz ze mną, by uratować żonę moją od śmierci. Nie mamy ani chwili do stracenia.

Młody lekarz, Fang Tse, skinął głową i udał się do chorej.

Dzięki zastosowanym środkom leczniczym udało się lekarzowi zwyciężyć chorobę. Tsang Li nie wiedział, jak dziękować lekarzowi.

— Żona twoja uratowana, wielki bracie Tsang Li — rzekł lekarz — i cieszę się ogromnie, że oceniłeś należycie moje starania. Wytłumacz mi jednak, dlaczego mnie akurat wezwałeś do pomocy, skoro nie brak w naszem mieście słynniejszych lekarzy, których mógłbyś opłacić?

— Liczyłem latarki przed ich domami, wielki bracie, a ponieważ każda latarka oznacza zmarłego pacjenta, przeto wybrałem ciebie, albowiem przed twemi drzwiami płonęła tylko jedna. Domyśliłem się, że jesteś lepszym lekarzem, niż tamci.

— Nie sądź nigdy z pozoru, szczęśliwy bracie Tsang Li — odparł młody lekarz z uśmiechem. — Praktykę swoją rozpocząłem dopiero dzisiaj popołudniu.

ADRESY BRANŻOWE

APTEKI.

Apteka pod „Koroną“ Ksawerego Mikuckiego w Krakowie, Rynek gł. 22. Tel. 137-04. Naprzeciw Odwachu — poleca: Węgierski krem piękności. Wszelkie specyfiki kraj. i zagraniczne. Opatrunki. Artykuły gumowe. Tlen do wdychiwań. Wina lecznicze. Przyrządy chirurgiczne. Środki weterynaryjne.— Wysyłka pocztą dwa razy dziennie.

Apteka Mra Czesława Michalika zarządca Mr. Janina Żyborska, — Kraków, Łobzowska 6, tel. 173-36.

Apteka pod Gwiazdą, K. Wiszniewski, Spółka z o. odp. Laboratorjum chemiczno - farmaceutyczne i konc. oddział hurtowny — Kraków, Florjańska 15. Telefon 100-31. Główny skład wód mineralnych krajowych i zagranicznych.

Apteka pod Aniołem A. Żurawskiego, Kraków, Tad. Kościuszki 18. Tel. 139-45.

Apteka pod „Orłem“ Józefa Pankiewicza, Kraków-Podgórze, pl. Zgody 18. Tel. 165-54.

Składnica Apteczna „Zoria“, Spółka z ogr. odp., Kraków, ul. Sebastjana 9/11. Telegramy: Zoria. Telefony: 144-15, 170-47, 117-06.

Apteka „Pod złotym słoniem“ Tadeusza Oświęcimskiego, — Kraków, ul. Grodzka 22, wyrabia najlepszą pastę do zębów „Wawelin“. Tel. 102-03.

ARTYKUŁY SPOŻYWCZE I DJETETYCZNE.

Wszelkie artykuły spożywcze **dla cukrowo chorych (diabetyków) — B. FEINER,** Kraków, Starowiślna 6. Telefon 129-97.

Ciasto strudlowe „Sidonia“, Kraków, Szlak 59. Tel. 112-75.

AUTA i AKCESORJA.

Auto-Palais W. Ripper, Smoleńska 29-31. Telefon 106-12.

BANDAŻYŚCI.

Bandażysta, specjalista fachow. od lat 40, **A. M. MIRKIEWICZ,** Kraków, Mostowa 4. — Poleca bandaże przepuklinowe bardzo praktyczne i skuteczne pod gwarancją. Nowość! Bardzo lekkie i bez dolegliwości w noszeniu. Dla dzieci małych specjalność niebywała. — Ostrzega się przed blagierami i niefachowymi, którzy narażają na przykrości! Praktycznych objaśnień udzielam bezpłatnie.

Usuwa radykalnie **PRZEPUKLINĘ** najzastarzalszą, najniebezpieczniejszą u Pań, Panów i dzieci, po osobistem jawieniu się bandażami nowego opatentowanego wynalazku swego i Prof. Dra Raskaila. Na żądanie prospekty darmo. **M. TILLEMANN,** specjalista i wynalazca opatent. bandaży, Kraków, Szlak 39. Tel. 156-27.

Pracownia ortopedyczno-bandażeryjna **Franciszka Zielińskiego, Kraków, ul. Łobzowska 29** — wykonuje wszelkie protezy, gorsety i aparaty ortopedyczne, wkłady na stopy płaskie, pasy brzuszne i przepuklinowe — oraz wszelkie reparacje.

Bandażysta specjalista **R. Bogdanowicz — Kraków, Florjańska 9,** poleca bandaże przepuklinowe, pasy brzuszne (przy opadnięciu żołądka, ciąży i po porodzie). Opaski higjeniczne, suspensorja i prostotrzymacze. Pracownia bandaży i gorsetów.

BANKI.

Kasa Zaliczkowa i Kredytowa, Sp. z o. o., Kraków, ul. Gołębia 2. Tel. 137-97.

Powszechny Bank Kredytowy S. A. w Warszawie, Oddział w Krakowie, Rynek Gł. 35. Tel. 121-66 i 152-25. P. K. O. Nr. 408.000.

BATERJE.

Fabryka baterji i elementów elektrycznych, Inż. J. Muszyński, Kraków, ul. Szlak 51. Telefon 115-53.

BENZYNA.

Sprzedaż produktów naftowych Ferdynand Flieg, Kraków, Św. Jana 10. Telefon 110-31. **(Dawniej „Karpaty“).**

BIELIZNA.

Wytwórnia bielizny i pyjam „Roma“, Kraków, Długa 3 — poleca najwykwintniejszą bieliznę damską, dziecięcą i pościelową.

BIURA ORGANIZACYJNE i BUCHALTERYJNE.

E. Pompa i T. Studnicki — biuro buchalteryjne i Poradnia handlowa, Kraków, ul. Florjańska L. 51, II piętro. Telefony 173-35 i 147-37.

BIŻUTERJE.

Nachhauser i Mond, hurtownia biżuterji i galanterji. Specjalność: nowości sezonowe. — Kraków, Dietlowska 63.

Henryk Weststein, hurtownia czeskiej biżuterji i towarów galanteryjnych. Specjalności w spinkach oraz w artykułach pamiątkowych. — Kraków, Krakowska 10, telef.: 116-38 i 146-83.

BŁAWATNE TOWARY.

Ignacy Sobolewski, magazyn bławatny, Kraków, Grodzka 3. Rok założenia 1883. Telefon Nr. 146-42.

BUDOWLANE PRZEDSIĘBIORSTWA.

Parcele budowlane, realności, majątki ziemskie kupuje, sprzedaje, bierze w komis, przeprowadza i finansuje parcelacje gruntów budowlanych

Buduje domy i wille

„ESGE“

Spółka akcyjno-gruntowa i budowlana w Krakowie **ul. Kochanowskiego 2. Telefon 132-07.**

Inż. Stefan Polański, autoryzowany inż. cywilny, konc. budowniczy, Kraków, ul. Wielopole 15, telefon Nr. 100-85.

CHEMICZNE FABRYKI.

„TĘCZA“ Fabryka atramentu, laku do pieczętowania i kapslowania flaszek, gumy biurowej, kredek i plasteliny. **Kraków, Prądnicka 72,** tel. 158-12.

CZAPKI.

Ł. Censor, Kraków, Szewska 18 (półpiętro) patrz ogłoszenie pod „Wojskowe Przybory“.

CUKIERNIE.

Wytwórnia ciast i cukrów nowoczesnie i hygjenicznie urządzona, wykonuje zamówienia pośpiesznie — **Kraków, ul. Karmelicka 21.** Lokal sprzedaży i zamówień: **Kraków, ul. Krupnicza 22. W. Perzanowski.**

CYNKOGRAFJA.

Zakład reprodukcji fototechnicznej — Cynkografja **St. Welanyk, Kraków,** Sławkowska 14.

DROGERJE.

Drogerja i perfumerja Mr. Pharmacji Regina Schwarzowa, Kraków, Karmelicka 70. Tel. 161-69.

Drogerja J. Wilkosza, Kraków, ul. Karmelicka 14, tel. 105-32. Poleca świeże lecznicze wody i sole mineralne. Wytwórnia bandaży i gazy opatrunkowej. Skład artykułów gumowych i chirurgicznych.

Drogerja Tadeusz Severin, Kraków, Zwierzyniecka 29. Telefon 180-39 poleca bogato zaopatrzone działy: Apteczno-drogeryjny, Kosmetyczno-perfumeryjny, Fotograficzny, Gospodarczy.

Drogerja i Perfumerja Bracia Finder, Kraków, Rynek Gł. 12. Tel. 137-85. (stacja tramwaj. Nr. 1) poleca swoje bogato zaopatrzone działy w towary krajowe i zagraniczne. (Dla pp. Lekarzy opusty).

DRUKARNIE.

Drukarnia B. Geizhalsa, Kraków Podgórze, Kalwaryjska 18. — Telefon 133-79.

Drukarnia „Sztuka", Kraków, Berka Joselewicza L. 26. Telef. 110-38. Skrytka pocztowa 321. — KARTONAŻE — OFSET.

Drukarnia W. L. Anczyca i Spółki, Kraków, Zwierzyniecka 2.

Drukarnia Ludowa w Krakowie, Spółka zarejestrowana z ograniczoną poręką, ul. Dunajewskiego L. 5. Tel. 113-10.

Drukarnia Narodowa, Kraków, Wolska 19. Telefony 104-04 i 124-04. P. K. O. 401.111.

Drukarnia A. Deutschera, Kraków, Dietlowska 38. Telefon 161-03.

Drukarnia H. Frühsa, Kraków, Dietlowska 32. Telef. 129-58.

Drukarnia Pospieszna A. Lehrhafta, Kraków, pl. Dominikański 1, telefon 147-86.

DYWANY.

„Dywan" tkalnia dywanów i kilimów, Sp. z ogr. odp. Kraków-Podgórze, ul. Św. Kingi 9. Kilimy, dywany wełniane ręczne. Naprawa, czyszczenie i strzyżenie dywanów perskich i kilimów. — Telefon 116-09.

FABRYKI TUTEK.

„ALTESSE - WISŁA" Fabryka tutek i bibułek papierosowych Spółka akcyjna, Kraków, ul. Długa 17.

FIRANKI.

Fabryka firanek i materjałów tapicersko-dekoracyjnych Michał Weitz, Kraków, Florjańska 23.

Firanki, kapy od najtańszych do najwytworniejszych poleca **Wytw. firanek** dawniej Podgórze Rękawka, obecnie Kraków, **Św. Jana 2,** II p. m. 7. (Dom „Feniksu").

FORTEPIANY.

Boloński Wł. (Z. Raba Nast.), Kraków, Rynek Gł. 34, telefon 104-65. Najstarszy skład fortepianów. Rok założenia 1880.

FOTOGRAFICZNE PRZYBORY.

Antoni Larisch, Specjalny skład aparatów i przyborów fotograficznych i pracownia robót amatorskich. **Kraków, Szewska 19.** Tel. 158-72.

Warszawski skład oraz pracownia wszelkich **robót fotograficznych,** Kraków, Szewska 2. Tel. 114-28.

FOTOGRAFICZNE ZAKŁADY.

Zakład art. fotograficzny Z. Garzyński, Kraków, ul. Sławkowska 6.

Zakład fotograficzny „Marja" Kraków, Szewska 20. Artystyczne wykończenie. Ceny umiarkowane.

Zakład art. fotograficzny A. Walaszek, Kraków, Florjańska 40, parter, oficyna, obok Hotelu Polskiego. Wykonanie zdjęć pierwszorzędne. Filja: Rabka-Zdrój.

FUTRA.

Pierwszorzędny magazyn i pracownia futer **Józef Bochenek,** Kraków, Starowiślna 12 lewa oficyna.

Emil Kotarba, pracownia futer, Kraków, Jagiellońska 7-a II p. poleca futra damskie i męskie oraz wszelkie roboty kuśnierskie.

Józef Raucher, pracownia kuśnierska, Kraków, ul. Sienna 14. I. p. (naprzeciw gimn. św. Jacka) wykonuje wszelkie roboty w zakres kuśnierstwa wchodzące z własnych jak i dostarczonych materjałów po cenach najprzystępniejszych.

Roman Opaliński, Zakład kuśnierski, Kraków, ul. Gołębia L. 3. Wykonuje wszelkie roboty męskie i damskie w zakres kuśnierstwa wchodzące, według najnowszych żurnali.

Pierwszorzędna **Pracownia kuśnierska** S. Keiner, Kraków, Rynek gł. 14, I. p. of. wykonuje wszelkie roboty w zakres kuśnierstwa wchodzące, według najnowszych zagran. fasonów. Wykonanie pierwszorzędne. Ceny przystępne.

J. Fakler — FUTRA. Rok zał. 1896. Wielki wybór wszelkich skórek i konfekcji futrzanej, Kraków, ul. Grodzka 2. — Proszę zważać na dokładny adres. Tel. 180-01.

Pracownia futer Władysława Miodońskiego, Kraków, Rynek Gł. 46. — Wykonanie pierwszorzędne. Ceny przystępne.

Michał Fischgrund, futra gotowe damskie i męskie, wszelkie roboty kuśnierskie, Kraków, Grodzka 65. Tel. 147-42.

Zakład Kuśnierski S. Blodek, Kraków, Zielona 25, wykonuje wszelkie prace kuśnierskie według najnowszych żurnali. Telefon 173-52.

Hurtownia futer Józef Sender, Kraków, Krakowska 5. Telefon 144-90.

Pierwszorzędny magazyn i pracownia futer Bernard Landsberger, Kraków, Stradom 3 — wykonuje wszelkie zamówienia według najnowszych żurnali.

Pracownia kuśnierska Natana Trauba, Kraków, Jagiellońska 5, II p.

Pracownia kuśnierska Franciszka Kwiatka, Kraków, Rynek 9. Pasaż Bielaka, wykonuje wszelkie prace wchodzące w zakres kuśnierstwa.

Skład i pracownia futer Stanisław Kierzek, Kraków, Mikołajska 13.

Jakób Landsberger, skład futer i pracownia kuśnierska, Kraków, Sławkowska 14. Telefon 171-25.

PIENIĄŻEK
Zakład Kuśnierski
Kraków, Rynek Gł. A-B 39.

GALANTERJA.

Juljusz Nacht, skład towarów galanteryjnych, Kraków, Stradom 5. Telefon 121-94.

Szajdakowski Wiesław, skład pończoch, trykotaży, oraz przybory do szycia, Kraków, ul. Szczepańska 11.

GORSETY.

„ŁUCJA"
Salon gorsetów i bielizny jedw. Kraków, Sukiennice 29. Telefon 167-40.

GUM NAPRAWA.

Zakład naprawiania gum samochodowych oraz wulkanizacja. Naprawa kaloszy i śniegowców, **Piotr Bawolik,** Kraków, Smoleńska 23.

HAFTY.

Koncesjonowane 3-letnie kursa kroju, szycia i krawieczyzny damskiej oraz 3-letnie kursa haftów artystycznych, zastosowanych do robót kościelnych wykonują: sztandary, szaty liturgiczne. Kraków, Grodzka 63, II p. Ceny przystępne.

Dom szwajcarskich haftów. Koronki, firanki, kołnierzyki, chusteczki damskie. Kraków, Grodzka 14.

HOTELE.

Hotel Pod Różą
Kraków, Florjańska 14.

Hotel Victorja, w Krakowie, ul. Zwierzyniecka 6, telefon Nr. 106-55.

Hotel Europejski, Kraków, Lubicz 5, naprzeciw dworca kolejowego. Telefon 101-16.

Grand Hotel, Kraków, Sławkowska 5-7. Telefon 152-85.

Hotel Saski, Kraków, ul. Sławkowska 3. Tel. 182-33 i 129-21.

INSTALACYJNE ZAKŁADY.

Zakład instalacyjny i blacharski oraz wytwórnia trumien metalowych J. Butelski i S. Kurach, Kraków, św. Marka 11.

Adam Bernardyński, Kraków, ul. Dominikańska 2. Telefon 116-91. Instalacje wodociągowe i gazowe, cyrkulacje ciepłej wody, kanalizacje, blacharstwo budowlane i galanteryjne.

Konc. przedsiębiorstwo dla oświetlenia i przeniesienia siły **Marjana Goryckiego,** Kraków, Rynek Gł. 32, I p. Budowa

kompletnych central elektrycznych. Kompletne urządzenia dla fabryk, młynów, kopalń, budynków mieszkalnych i oświetlenia reklamowego, — urządzenia telefonów, dzwonków, gromochronów. Warsztat przewijania motorów, żelazek, aparatów dentystycznych, fryzjerskich i t. p. Pogotowie monterskie dla naprawy światła od godz. 8 rano do 10 wieczór. **Ceny konkurencyjne! — Projekty i kosztorysy na żądanie.**

Władysław Gryglewski konc. zakład dla budowy wodociągów, zimnej i ciepłej wody. Pomp. Kanalizacji, urządzeń gazowych dla ogrzewania i oświetlania oraz Zakład blacharstwa budowlanego, **Kraków, Garbarska 26.** Telef. 144-55.

JULJUSZ JURCZAK
Konc. Instal. wodociągów, gazociągów i centralnego ogrzewania w Krakowie, ul. Franciszkańska L. 4. Telefon 147-01.

Zakład instalacyjny centr. ogrzewania, wodociągów, gazociągów St. Radwanek, Kraków, Krupnicza 26.

Koncesjonowany Zakład dla budowy wodociągów, gazu, ogrzewań centralnych, pomp i kanalizacji oraz Zakład blacharsko-budowlano - galanteryjny **W. Müller i A. Jędrzejowki,** Kraków, ul. Długa 38. Telefon 127-26.

INTROLIGATORNIE.

„Robert Jahoda“ Zakład galanteryjno - introligatorski, oraz oprawy obrazów. Kraków, Gołębia 4. Tel. 114-24.

KAFLARZE.

Przedsiębiorstwo kaflarskie **Kazimierz Michniak,** Kraków, Flisacka 3. Telef. 181-55.

KAMIENIE SZTUCZNE.

Wytwórnia posadzek ksylolitowych. Kamienie sztuczne. Ska z o. o. Kraków, Św. Tomasza 22. Telefon 146-09.

KAPELUSZE.

Fabryka i skład kapeluszy damskich w najnowszych fasonach **S. Wiener,** Kraków, Stradom 5. Wielki wybór. — Ceny niskie.

Magazyn kapeluszy damskich i przyborów modniarskich **Jadwiga Cypes,** — Kraków, Grodzka 38 (róg Poselskiej). Tel. 126-03.

KĄPIELOWE ZAKŁADY.

Łaźnia Rzymska, Kraków, św. Sebastjana 9. Tel. 124-16.

KAWA.

J. Huppert, Hurtownia kolonialna. Palarnia kawy i pakownia herbaty „Mandara". Telefony 106-82 i 124-41. Kraków, Gertrudy 14.

KAWIARNIE.

Kabaret „Moulin-Rouge" przy **Kawiarni „Adria",** Kraków, Gertrudy 28. Telef. 103-23. Otwarty do 5-tej rano. Wejście od plant.

KOLONIALNE HANDLE.

„Delicatesse" Handel spożywczo-kolonialny, Kraków, Wolska 7. Telefon 175-61.

KOŁDRY.

Własna pracownia kołder, wyprawy ślubne i szkolne **Marja Kulinowska,** Kraków, Sławkowska 13.

KONFEKCJA DAMSKA.

Magazyn nowości dla Pań E. Szancer, Kraków, Florjańska 55. Tel. 129-06. Płaszcze, suknie, trykotaże.

Adolf Braciejowski, magazyn konfekcji damskiej, Kraków, Grodzka 4. Tel. 128-58.

Leon Braciejowski, magazyn konfekcji damskiej, Kraków, Grodzka 5-7. Tel. 122-74. — Florjańska 28. Tel. 147-73.

KOSMETYKI.

Wytwórnia kosmetyczna — „Fascinata", Kraków, Gertrudy 6. Telefon Nr. 128-37. — Specjalność firmy: Krem Fascinata.

Firma „Miraculum" Doktora Lustra, Kraków, Obożna 14, złożyła jako datek zł. 15 na Pogotowie Ratunkowe w Krakowie.

KOWALSKIE WARSZTATY.

Warsztat maszynowo - kowalski. — Specjalny wyrób resorów, różnych sprężyn oraz kucie części do wszelkich typów maszyn, **Michał Folwark,** Kraków, Zabłocie 5. — Spawanie wszelkich części maszyn.

KRAWCY.

Pracownia krawiecka St. Nowaka, Kraków, Mikołajska 20, wykonuje wszelkie roboty w zakres krawiectwa wchodzące.

Władysław Ciołkowski, krawiec cywilny i wojskowy, Kraków, ul. Szewska 14, III p. Pierwszorzędne wykonanie z własnych i dostarczonych materjałów.

Stanisław Żurawski, Zakład ubiorów męskich w Krakowie, ul. św. Anny L. 4.

Pracownia krawiecka **Józefa Rojka,** Kraków, Poselska 18. Telef. 106-10.

Pracownia krawiecka Ferdynand Krawczyk, Kraków, Pędzichów 2.

Wytwórnia strojów męskich i damskich Michał WĘGLARSKI w Krakowie, ul. Gołębia L. 5. Telefon 115-18. — Materjały i futra

Zakład krawiecki męski i damski **Antoniego Malarza,** Kraków, Grodzka 59, II p. Wykonanie pierwszorzędne.

Salon Krawiecki „Elegancki Pan“, Kraków, św. Jana 18, parter.

KRAWCY DAMSCY.

Pracownia krawiectwa damskiego EDWARDA BUŁATA, Kraków, Kremerowska 16 wykonuje wszelkie kostjumy damskie i płaszcze podług najnowszych modeli. Ceny niskie.

KSIĘGARNIE.

S. A. Krzyżanowski, księgarnia, Kraków.

„Księgarnia Jagiellońska“, księgarnia i skład nut, Kraków, Wiślna 3. Tel. 141-60.

KURSY KROJU.

Dokształcające kursy kroju i modelowania damskiego **Kl. Bobrowskiej-Swałtkowej,** Kraków, pl. Matejki 3.

KUPNO I SPRZEDAŻ REALNOŚCI.

JAN SKOWROŃSKI
Kraków, Rynek Gł. L. 43 I. p. (Linja A. B.). Telefon 128-95. P. K. O. 408.782. **Kupno i sprzedaż** kamienic, will, domów, majątków ziemskich, lasów, gospodarstw, parcel, **młynów**, tartaków, fabryk, restauracyj, sklepów etc. — **Wynajem mieszkań.** — Udziela informacji co do wartości nieruchomości, oraz wszelkich przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych.

LECZNICZE ZAKŁADY.

Zakłady Prof. Bujwida dla wyrobu surowic i szczepionek, Ska z ogr. odp. Kraków, Lubicz 34. Telefon 103-01.

LECZNICE.

Lecznica Związkowa Ska z ogr. odp. Chirurgja, położnictwo, ginekologja, choroby wewnętrzne, — Roentgen, lampa kwarcowa, pracownia chemiczna, metabolizm i t. d., Kraków, ul. Garncarska L. 11. Telefony: 107-00 i 139-70.

LODOWNIE.

Lodownie i aparaty piwne najnowszej konstrukcji „Wielochłód", sztucznie chłodzone przez kwas węglowy. Lód i lody zamraża w dwu minutach. Pierwsza polska **fabryka patent. apar. piwnych,** chłodni i wyrobów metalowych, Kraków, Starowiślna 91.

LÓD SZTUCZNY.

Fabryka lodu sztucznego, wody sodowej i lemoniad gazowych **„Zdrowie" Leona Schneidera,** Kraków, Chocimska 19 — Dietłowska 105. Tel. 115-05.

MASARSKIE PRZYBORY.

Przybory masarskie Michał Ozorowski, Kraków, Jagiellońska 10. Telefon 104-01.

MEBLE.

Magazyn mebli M. J. Goldstein, Kraków, Szpitalna 22. Telefon 156-31. Sypialnie, jadalnie, salony, gabinety oraz urządzenia biurowe.

Specjalny skład mebli kuchennych i białolakierowanych, Kraków, Sebastjana 7.

Skład różnych mebli oraz luster B. Weintraub, Kraków, Starowiślna 42.

MECHANICZNE WARSZTATY.

„Solidność" Warsztaty mechaniczne. Reparacje motocykli, rowerów, primusów, oraz kupno i sprzedaż wszelkich używanych maszyn. Kraków, Zabłocie 5.

Pracownia mechaniczno-ślusarska Władysław Rutkowski, Kraków, Smoleńsk 17, wykonuje wszelkie roboty budowlane oraz naprawy.

MIODOSYTNIE.

Robacki Kazimierz, Kraków, ul. Sławkowska 26. Miodosytnia, założona w r. 1841.

MODNIARSTWO.

Koncesjonowane kursy modniarstwa Jadwigi Hordyńskiej, Kraków, ul. Grodzka 14-16.

MUSZTARDY FABRYKI.

Fabryka musztardy — Gablenz i Syn, Kraków, Król. Jadwigi 33. Tel. 120-80.

NAPRAWA BRONI.

Zakład rusznikarsko-mechaniczny Jan Groch, Kraków, Grodzka 14-16 — uskutecznia wszelką naprawę broni.

NASIONA.

Hodowla nasion i Dom rolniczy Czyżowskich, Kraków, Mikołajska 2. Tel. 106-66.

NOŻOWNICZE WYROBY.

Andrzej Sokół, Zakład wyrobów nożowniczych oraz specjalne ostrzenie brzytew, w Krakowie, ul. Grodzka 60.

OBUWIE.

Pracownia obuwia **Władysława Ulmana,** Kraków, Lubicz 30, wykonuje wszelkie obuwie, oraz obuwie sportowe i **ortopedyczne.**

H. Freiwald i B. Leinkram, Hurtownia obuwia, Kraków, ul. Koletek 1.

G. Werner, zakład wyrobu obuwia, rok założ. 1865, Kraków, Sławkowska 15. Tel. 117-51.

„Regra" Mechaniczna fabryka obuwia skórzanego i filcowego, oraz hurtownia obuwia,

kaloszy i śniegowców **H. Reis i B. Grandapfel,** Kraków, Gertrudy 28. Tel. 106-88.

PARASOLE.

Wytwórnia parasoli Leon Wachtel, Kraków-Podgórze, Krakusa 9.

PIEKARNIE.

Piekarnia elektromechaniczna Jan Zieliński, Kraków, ul. Karmelicka 21. — Telefon 138-67.

Praska fabryka maszyn i pieców piekarskich, Kraków, Zielona 24. Telefon 172-40.

I. Abrahamer, młyn i piekarnia, Kraków, Łobzowska 5. Telef. 106-32.

Piekarnia Ernest Rzechulka Kraków, Józefińska 15 poleca doborowe pieczywo.

Piekarnia Stanisława Długoszewskiego — Kraków, Kościuszki 20 — poleca doborowe i hygjeniczne pieczywo.

Piekarnia motorowa J. Steinera, Kraków, Kościuszki 16, poleca doborowe pieczywo. Telef. 180-65.

Piekarnia elektryczno-motorowa Józefa Rączkiewicza, Kraków, Krowoderska 39 poleca hygjeniczne pieczywo. Telefon 160-12.

PILNIKI.

Jan Sądel, Parowa Fabryka Pilników, Kraków, Chodkiewicza 8. Telefon 131-40.

PIŚMIENNE PRZYBORY.

Przybory piśmienne, skład papieru i galanterji, **Michał Słomiany,** Kraków, Sławkowska 24, tel. 117-44. Albumy — Lustra — Szachy, karty do gry, bilety wizytowe i zawiadomienia ślubne.

Z. Ziembicki, Kraków, Plac Marjacki 2. Główny skład przyborów biurowych, kancelaryjnych i szkolnych. Fachowy warsztat reperacyjny piór wiecznych. Przybory do maszyn do pisania, powielania i liczenia. Cenniki na żądanie wysyła.

POKOJE DO ŚNIADAŃ.

A. Niklowa (dawniej St. Nikiel). Pokoje do śniadań i handel delikatesów, Kraków, Zwierzyniecka 29. Telef. 144-22.

PORCELANA.

S. Rosner, Kraków, ul. Zwierzyniecka 31 (Plac Kossaka 1). Porcelana, kryształy, szkło, fajanse, ogniotrwałe naczynia kuchenne.

POWROŹNICZE WYROBY.

Sznury, szpagaty, liny, taśmy, szczotki, wycieraczki, siatki i t. d. poleca najtaniej firma **M. Spytkowska,** Kraków, pl. Marjacki 7.

PUDEŁKA.

Lazar Fallek, fabryka kartonaży, Kraków, Szewska 39. Tel. 106-94.

RADJO.

„Radjo-Elektra" Polska wytwórnia aparatów radjowych. — Skład wszelkiego sprzętu radjowego i artykułów elektrycznych. Ładownia akumulatorów i warsztaty napraw. Wszelkie prace fotoamatorskie. Kraków, Florjańska 37. Telefon 177-12.

RESTAURACJE.

Pokoje do śniadań poleca **„Jutrzenka"** — Kraków, Sienna 4.

Restauracja Powszechna, Kraków, Karmelicka 17 (róg Garbarskiej) wydaje znakomite obiady z 3 dań po Zł. 1.20, z 2 dań po Zł. 1.—. Bufet obficie zaopatrzony.

Restauracja i mleczarnia „Dworek", Kraków, ul. św. Jana 13. Znakomita kuchnia.

A. NIKLOWA
Restauracja
Zwierzyniecka 29.

RYŻ.

„Oryza" Zakłady przemysłu ryżowego S. A. w Krakowie, Podwale 7.

SOKI OWOCOWE.

Pierwsza krakowska wytwórnia naturalnych soków owocowych Maksymiljan Marmur, Kraków, Podzamcze 24.

„Malinis" Wytwórnia naturalnych soków owocowych, Kraków, ul. św. Tomasza 16 (narożnik ul. Florjańskiej 14, „Hotel pod Różą").

STOLARZE.

Pracownia art. stolarska meblowa i budowlana JULJANA BARONA Kraków, Szlak 51.

Maszynowa pracownia stolarska Feliks Budziaszek, Kraków-Podgórze, Przemysłowa 7. — Telefon 155-11.

SUKNA.

Piotr Gołąb, Skład sukna, Kraków, pl. Szczepański 2 — poleca materjały wełniane na ubrania męskie.

SZKŁO.

BRACIA PANZER
Skład szkła taflowego, dachowego, ornamentowego, lustrowego i luster, **Kraków, ul. Dietla 36.** Telefon 122-93.

SZKOŁY.

Szkoła kaligrafji i kursy handlowe Feinberga, Kraków, Starowiślna 28. Każdy stanowczo w kilkunastu lekcjach nauczy się ładnie pisać. Rozpocząć można codziennie.

Wpisy — szkoła żeńska roczna przysp. kupieckiego i kursy handlowe żeńskie i męskie roczne i półroczne **K. Zimowskiego** w Krakowie, Jagiellońska 10, I p. Szkoła ma prawo zniżki kolejowej, a za dzieci funkcj. państw. zwrot opłat przez rząd.

Koncesjonowana szkoła krawiecka „Strój“, Kraków, ul. Szczepańska 7, I p.

Szkoła muzyczna M. Steina, Kraków, Mikołajska 32. Telef. 176-16.

SZPITALE.

Szpital ortopedyczny dla dzieci Dra M. Kosińskiego, Kraków, ul. Filipa 15. Tel. 146-96 — przyjmuje dzieci do lat 14 bez różnicy wyznania w stałe i ambulatoryjne leczenie ortopedyczne. Dzieci członków Kas Chorych, pracowników kolejowych przyjmowane są za odpowiednią asygnatą Kas Chorych lub Dyrekcji kolejowej. Godziny przyjęcia od 9—11-tej przedpoł. i od 6—7 popoł.

SZYBY.

Szyby okienne poleca, oraz wykonuje się wszelkie roboty szklarskie **S. Finkelstein,** Kraków, św. Krzyża 3. Telefon 129-03.

Zakład szklarski Stanisław Dudzik, zaprz. rzeczoznawca sądowy, Kraków, Florjańska 38, przyjmuje wszelkie roboty w zakres szklarstwa wchodzące, krycie dachów szklanych i kościołów.

ŚLUSARNIE.

Zakład ślusarski Zygmunta Silbermana, Kraków, Józefa 11.

Zakład artystyczno - ślusarski Jan Oremus, Kraków, ul. Rakowicka 15, telefon 125-18 — wykonuje wszelkie roboty w zakres ślusarstwa artyst. i budowlanego wchodzące.

TAPETY.

Sz. Neuman, Kraków, Dietla 55. Tel. 110-19. — Wielki wybór tapet ściennych do najwytworniejszych oraz listwy do tychże.

TAPICERZY.

Wincenty Jan Graff, wytwórnia tapicerska i stolarska, Florjańska 57, wejście od ul. Pijarskiej 19, I p.

Pracownia i skład wyrobów tapicerskich i stolarskich — Jan Czekaj, Kraków, Długa 68.

TECHNICZNE ARTYKUŁY.

Hurtownia artykułów technicznych **S. Szajer,** Kraków, Wiślna 8. Tel. 141-54.

TRANSPORTOWE BIURA.

Biuro Spedycyjne „Spedokom", Spółka z ogr. odp., Kraków, Mikołajska 4. Tel. 146-40. — Przeprowadzki wozami meblowymi.

C. Hartwig, Sp. Akc. w Poznaniu, Oddział w Krakowie, Gertrudy 2, telefon 114-78, 130-69, mieszkanie Dyr. tel. 129-48.

UBEZPIECZENIA.

Towarzystwo Ubezpieczeń „ORZEŁ" Spółka Akcyjna w Warszawie — **Oddział w Krakowie, ul. Andrzeja Potockiego 9.** Tel. 103-78 **i 137-98.**

Poznańsko - Warszawskie Tow. Ubezpieczeń S. A., Kraków, Florjańska 51. Tel. 133-43.

„Assicurazioni Generali“ Oddział Kraków, św. Krzyża 5. Telefon 145-19 i 168-00.

Towarzystwo ubezpieczeń na życie **„Vita i Krakowskie“** Ska akc. Oddział w Krakowie, Basztowa 7.

WAGI.

Konces. Zakład dla wyrobu i naprawy wag **A. Biedacha,** Kraków-Dębniki, ul. Różana 13. Telefon 182-09.

WĘDLINY.

A. J. Kurkiewicz, Fabryka wyrobów masarskich, Kraków, Grodzka 7. Telefon 112-01.

Fabryka wędlin **Walerjan Brachel,** Kraków, ul. Florjańska 51. Telefon 105-02.

Wytwórnia wędlin **Albin Synowiec,** Kraków, Karmelicka 22, poleca znakomite wyroby.

Fabryka wędlin **Aleksander Grabowski,** Kraków, Szewska 16. Filje: Rynek Gł. 29, Mostowa 1. Tel. 104-39.

WĘGLE.

A. Gross i Syn, Skład węgla jaworznianśkiego i koksu, Kraków, ul. Pawia 7. Tel. 114-36.

Składy węgla, koksu i drzewa Inż. J. Kukucz, Kraków, Zabłocie 6. Telefon 116-46.

WEŁNY.

WŁÓCZKI — WEŁNY „Trójkąt w kole“ L. Schickmann, Kraków, Grodzka 71. Tel. 107-05.

Fabryczny skład wełny, włóczek i dywanów **Karol Riesenfeld,** Kraków, Stradom 16.

WIDOKÓWKI.

Wyd. widokówek „Polonia“ i Galerja Polska K. Hefner i J. Berger, Kraków, Dietla 62. — Telefon 109-03.

WINA.

„Vinrex“ Wytwórnia win, Kraków, Brzozowa 11. Telefon 127-51.

WODA SODOWA.

„Zdrowie“, Fabryka wody sodowej, lemoniad gazowych i lodu **Leona Schneidera,** Kraków, ul. Dietlowska 105. Tel. 115-05 i 142-74.

„Gazol“ Fabryka wody sodowej i lemoniad, Kraków, ul. Józefińska 28.

WÓDKI.

Parowa fabryka wódek polskich, likierów i rumu SZYMCZAKOWSKI i Ska, Kraków, Mogilska 27. Telefon 122-77.

WOJSKOWE PRZYBORY.

Ł. CENSOR, Kraków, ul. Szewska 18 (półpiętro). — Tel. 145-40 — poleca przybory wojskowe, policyjne, urzędnicze, przysposobienia wojsk., strzeleckie, harcerskie i studenckie. Mundury drelichowe i gabardynowe oraz czapki we wielkim wyborze.

WYPOŻYCZALNIE KSIĄŻEK.

Wypożyczalnia książek Adolfa Gumplowicza w Krakowie, zasilana stale nowościami, znajduje się **tylko przy ul. Brackiej 9 front.**

„Alfa“ Wypożyczalnia książek, ul. Jagiellońska 8 (narożnik Szewskiej) poleca ostatnie nowości polskie, francuskie, niemieckie i angielskie. Bogato zaopatrzony dział dla młodzieży szkolnej. Wszystkie książki nowe i czyste. Abonament bez kaucji.

WYROBY METALOWE.

Wszelkie **wyroby metalowe:** Gabiloty bufetowe, urządzenia wystawowe, — automatyczne klosze na ciasta. — Pierwsza polska **fabryka patent. aparatów piwnych,** lodowni i wyr. metalowych, Kraków, Starowiślna 91.

ZEGARY.

Skład zegarów i przyborów zegarmistrzowskich L. Nussbaum, Kraków, Stradom 3.

SPIS RZECZY

zawartych w Kalendarzu Pogotowia Ratunkowego na rok 1933.